

Det brottsförebyggande arbetet i Sverige

Nuläge och utvecklingsbehov 2026

Brottsförebyggande rådet (Brå) är en myndighet som verkar för att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete. Våra målgrupper är i första hand regeringen, rättsväsendets myndigheter och brottsförebyggande aktörer.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgängligt@bra.se.

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

urn:nbn:se:bra-1318

©Brottsförebyggande rådet 2026

Författare: Ida Andersson Nilsson, Embla Hammar och Per Ölander

Illustration: Susanne Engman

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon 08-527 58 400, e-post registrator@bra.se, www.bra.se

Förord

Brottsförebyggande rådet (Brå) ska enligt myndighetens instruktion årligen ta fram en rapport om det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Syftet med rapporten är att ge regeringen och andra beslutsfattare en bild av hur arbetet på området har bedrivits och utvecklats lokalt, regionalt och nationellt under perioden 2024–2025. Rapporten lyfter fram centrala utvecklingsbehov i det brottsförebyggande arbetet. I 2026 års rapport uppmärksammas särskilt hur myndigheter arbetar brottsförebyggande, med särskild tonvikt på Polismyndigheten. Förhoppningen är att de resultat som presenteras i rapporten kan användas som ett underlag för beslut om prioriteringar och vidare satsningar på det brottsförebyggande arbetet.

Rapporten är skriven av Brås utredare Ida Andersson Nilsson, Embla Hammar och Per Örlander. I arbetet med datainsamling och analys har även utredare Amandha Larsson Ek, Sara Afifi och Ida Larsson deltagit. Brå vill tacka alla nationella, regionala och lokala aktörer som på olika sätt bidragit med underlag till rapporten. Utan er hjälp hade den inte blivit lika gedigen.

Stockholm i mars 2026

Jonas Trolle
Generaldirektör

Karin Svanberg
Enhetschef

Innehåll

Sammanfattning	6
Kort om resultaten	6
Inledning	9
Avgränsning	10
Disposition	10
Metod och material	11
1 Nationellt brottsförebyggande arbete	12
Många myndigheter har brottsförebyggande uppdrag	13
Det brottsförebyggande arbetet integreras med säkerhetsarbetet	16
Nationell styrning behöver starkare lokal förankring	18
Behov av att stärka det lokala återfallsförebyggande arbetet	21
Samlad bedömning	23
2 Polismyndighetens brottsförebyggande arbete	24
Ett brottsförebyggande arbete i förändring	25
Implementering av strategiskt, strukturerat brottsförebyggande arbete	28
Utmanande förutsättningar för lokalt brottsförebyggande arbete	34
Personbunden och sårbar brottsförebyggande verksamhet	39
Otillräckligt stöd till det brottsförebyggande arbetet	41
Samlad bedömning	44
3 Kommunernas brottsförebyggande arbete	46
Allt fler kommuner tar ansvar för brottsförebyggande arbete	47
Fokusskifte från lägesbild till brottsförebyggande åtgärder	48
Förebyggande åtgärder får fäste i hela landet med ökad socialprevention	49
Åtgärder mot brottsproblem som inte finns med i kartläggningen	50
Brottsproblem i kartläggningen som inte adresseras	51
Hög efterfrågan på kunskap om brottsförebyggande åtgärder mot ekonomisk och organiserad brottslighet	51
Varierande förutsättningar och behov	53
Samlad bedömning	58

4 Länsstyrelsernas stöd till lokalt brottsförebyggande arbete	60
Ökat fokus på framtagandet av åtgärdsplaner	61
Länsstyrelserna har fått en allt tydligare stödjande roll inte minst gentemot polisen	62
Behovsanpassat stöd ställer höga krav på länsstyrelserna	63
Utmaningar för länsstyrelsernas arbete	66
Det brottsförebyggande arbetet kopplas internt ihop med andra frågor	67
Samlad bedömning	68
5 Slutsatser och utvecklingsområden	70
Tydlig ambitionshöjning i det brottsförebyggande arbetet	70
Långsiktighet och tydlighet i brottsförebyggande uppdrag är avgörande	72
Träffsäkra brottsförebyggande åtgärder kräver kunskap och systematisk uppföljning	73
Tydlig styrning och ledningsnära placering bör vara utgångspunkt för samordningen	73
Polismyndighetens brottsförebyggande arbete behöver bli mer systematiskt och kunskapsbaserat	74
Brås rekommendationer	76
Referenser	77
Bilagor	84
Bilaga 1 Metod och material	84
Bilaga 2 Tidsserier över utvecklingen av det lokala brottsförebyggande arbetet	89
Bilaga 3 Tabell över myndigheters uppdrag 2025	95
Bilaga 4 Ekonomiska stöd för brottsförebyggande arbete	98

Sammanfattning

Brottsförebyggande arbete har blivit alltmer aktuellt för kommuner, polis och länsstyrelser under det senaste decenniet. Aktörernas brottsförebyggande arbete har intensifierats ytterligare med tydliga styr signaler från nationell nivå. Under det gångna året genomfördes omfattande reformer på området varav några redan under 2025 fick genomslag i det brottsförebyggande arbetet medan andra förväntas få det under 2026.

Bland de mer framträdande lagändringarna under år 2025 var ändringarna av socialtjänstlagen¹ och skollagen², vilka båda fick tydligare brottsförebyggande inslag. Fler myndigheter fick brottsförebyggande uppdrag och 24 myndigheter fick ett särskilt uppdrag att under 2025 ta fram förslag på brottsförebyggande åtgärder.³ Brå och länsstyrelserna fick under hösten 2025 dessutom i uppdrag att fortsätta utveckla stödet till såväl lokala som regionala och nationella brottsförebyggande aktörer.⁴

Den här rapporten utgör ett viktigt underlag för utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet i Sverige. I 2026 års rapport har särskild tonvikt lagts vid myndigheternas brottsförebyggande arbete i allmänhet, och Polismyndighetens i synnerhet. Utöver detta fortsätter Brå att med rapportserien följa kommunernas arbete utifrån lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.⁵ Rapporten beskriver också länsstyrelsernas stöd till kommunerna i detta arbete, samt deras regionala brottsförebyggande arbete enligt förordning och nya uppdrag.

Kort om resultaten

Det finns en fortsatt positiv rörelse inom det brottsförebyggande området i Sverige. Allt fler nationella aktörer involveras i arbetet både genom uppdrag och förändringar i lagstiftning. Både kommunerna och polisen har förstärkt sina brottsförebyggande verksamheter efter införandet av lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

¹ SFS 2025:400.

² SFS 2010:800.

³ Regeringsbeslut Ju2024/02612.

⁴ Regeringsbeslut Ju2025/01724.

⁵ SFS 2023:196.

Parallellt med denna positiva utveckling av arbetet finns dock signaler om att Polismyndigheten prioriterar andra delar av brottsbekämpningen. Då andra aktörer flyttar fram sina positioner tycks polisen prioritera ner det förebyggande arbetet. I Polismyndighetens riktlinjer för ledning av brottsbekämpning i ordinarie organisation (LIO) råder också viss oklarhet om hur myndigheten ska omhänderta ett långsiktigt brottsförebyggande arbete.

Som tidigare framhållits i Brås rapporter⁶ utgör den organiserade brottsligheten ett starkt fokus för det nationella brottsförebyggande arbetet. Regeringens strategi mot organiserad brottslighet uttrycker en tydlig viljeinriktning och myndigheterna agerar i enlighet med den. Att motverka organiserad brottslighet utgör syftet med de flesta av de regeringsuppdrag på området som tilldelats myndigheter under de senaste åren. Det sker en kontinuerlig kunskapsutveckling inom det nationella arbetet, där allt fler myndigheter tar fram lägesbilder som strategiska underlag för arbetet mot den organiserade brottsligheten.

Det nationella brottsförebyggande arbetet har stor utvecklingspotential särskilt när det gäller myndigheternas roll att stödja och utveckla det brottsförebyggande arbetet lokalt. Att förebygga brott tycks dock vara en ny fråga för åtskilliga av myndigheterna att omhänderta. Många gånger kopplas arbetet samman med myndighetens säkerhetsarbete. De brottsförebyggande åtgärderna prioriterar därmed i första hand att skydda organisationen eller verksamheten mot brott.

Från kommunerna finns en stor efterfrågan av ett mer uttalat och samordnat stöd från nationella myndigheter anpassat efter lokala förutsättningar och behov. Samtidigt uttrycks en frustration när nationella initiativ inte upplevs ta hänsyn till den lokala situationen. Det blir en utmaning för den lokala nivån att hitta en balans i prioriteringen av resurser, mellan å ena sidan lokala behov utifrån lägesbilder, å andra sidan krav på satsningar mot utpekade brottsområden såsom organiserad brottslighet och kriminell ekonomi.

Brå och länsstyrelserna fick under 2025 i uppdrag att fortsätta utveckla stödet till brottsförebyggande arbete. I denna form av stöd kommer den nationella samordningen med andra myndigheter, inte minst Polismyndigheten, att vara en viktig del.

⁶ Brå 2024a, Brå 2025a.

Brås slutsatser och rekommendationer i korthet

Brå bedömer att det brottsförebyggande arbetet har stärkts genom ökat fokus och fler uppdrag, vilket förbättrat förutsättningarna för arbetet. Samtidigt har den höga reformtakten och parallella initiativ inneburit en risk för fragmentisering och otydlighet i genomförandet. För att säkerställa långsiktighet, tydlighet och genomslag behöver det brottsförebyggande arbetet samordnas och prioriteras än mer. Därför rekommenderar Brå ett tydligare och mer centralt placerat samordningsuppdrag inom kommunerna, ett förtydligat och mer centralt organiserat brottsförebyggande ansvar inom Polismyndigheten, samt att Polismyndighetens ansvar tydliggörs i instruktion och förtydligas i regleringsbrev. Myndighetens brottsförebyggande arbete bör också följas upp mer systematiskt och kvalitativt. Vidare rekommenderar Brå att motsvarande lagstiftning som för kommuner utreds för regionerna och att fler myndigheter ges långsiktiga och tydligt formulerade brottsförebyggande uppdrag. Slutligen vill Brå betona att ett ökat fokus bör läggas på arbetet mot mängdbrottslighet och det återfallsförebyggande arbetet på alla nivåer.

Inledning

Brå har på uppdrag av regeringen sedan 2017 årligen tagit fram en rapport som beskriver det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Sommaren 2025 införlivades uppdraget i stället i Brås instruktion, vilket har inneburit vissa förändringar. Liksom tidigare syftar rapporten till att ge en övergripande bild av hur det brottsförebyggande arbetet bedrivs och utvecklas runtom i landet. Stort utrymme ägnas även fortsatt åt att beskriva kommuners arbete enligt lag om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete (benämns fortsättningsvis i huvudsak som ”lagen”) och länsstyrelsernas verksamhet enligt förordning om regional samordning inom det brottsförebyggande området. Till skillnad från tidigare år är 2026 års rapport strukturerad utifrån brottsförebyggande aktörer, snarare än utifrån brottsförebyggande arbete på olika samhällsnivåer. Den har även utformats med en starkare ambition att kunna utgöra ett tydligt beslutsunderlag för regeringen på det brottsförebyggande området, såväl som inom kriminalpolitiken i stort.

Rapporten vänder sig därmed i första hand till regeringen. Förhoppningen är samtidigt att även andra beslutsfattare och tjänstepersoner som arbetar med brottsförebyggande frågor på nationell, regional eller lokal nivå kan ha intresse för och nytta av rapportens resultat.

Brås föregående rapporter om det brottsförebyggande arbetet i Sverige har uppmärksammat den mängd nationella reformer och initiativ som har tagits på området de senaste åren, samt belyst kommunernas brottsförebyggande arbete i och med inrättandet av kommuners lagstadgade ansvar att arbeta brottsförebyggande. I 2026 års rapport har därför tonvikt lagts vid att belysa myndigheters brottsförebyggande verksamhet, i synnerhet Polismyndighetens, för att följa upp utvecklingen på nationell nivå. Polisens arbete har bedömts vara särskilt angelägen att uppmärksamma med tanke på implementeringen av sin brottsförebyggande strategi (hädanefter kallad ”strategin” eller ”polisens strategi”) och rikspolischefens beslut¹³ i slutet av 2024 om att en ny styrform ska tas fram för myndigheten, vilken kan förväntas påverka polisens fortsatta brottsförebyggande arbete och dess riktning.

⁷ Regeringsbeslut Ju2017/01526/KRIM.

⁸ SFS 2016:1201.

⁹ SFS 2023:196.

¹⁰ SFS 2016:1258.

¹¹ Brå 2024a, 2025a.

¹² PM 2022:12.

¹³ Se Polismyndigheten 2024a.

Avgränsning

Delar av Brås uppföljning av det brottsförebyggande arbetet och vissa iakttagelser som Brå gör om vad som sker och vad som behöver utvecklas på den brottsförebyggande arenan, ryms inom parallella uppdrag. Exempelvis fick Brå och länsstyrelserna i augusti 2025 i uppdrag att utveckla det nationella och regionala stödet till lokalt brottsförebyggande arbete.¹⁴ Brå har sedan tidigare även i uppdrag att utveckla samverkan med civilsamhället och näringslivet i det brottsförebyggande arbetet.¹⁵ För att undvika dubbelskrivningar kommer analysen av Sveriges brottsförebyggande arbete och identifierade utvecklingsområden att delas upp och lämpligen omhändertas där det bedöms vara mest relevant: dels i den här rapporten, dels i Brås redovisningar av andra uppdrag.

Disposition

För att beskriva det brottsförebyggande arbetet i Sverige är rapporten indelad i fem kapitel:

1. Nationellt brottsförebyggande arbete
2. Polismyndighetens brottsförebyggande arbete
3. Kommunernas brottsförebyggande arbete
4. Länsstyrelsernas stöd till lokalt brottsförebyggande arbete
5. Slutsatser och utvecklingsområden

Rapportens första kapitel utgår från nationell nivå och redogör för gällande lagstiftning, regeringsuppdrag och myndigheters arbete på området. I kapitel två uppmärksammas polisens brottsförebyggande arbete och interna stöd till detta, samt vilka utmaningar som finns i det arbetet. Tidigare år har polisens lokala brottsförebyggande arbete och polisens regionala stödverksamhet varit uppdelade i två olika kapitel, men i årets rapport har verksamheterna samlats i ett gemensamt kapitel för en mer sammansatt bild. I kapitel tre presenteras kommuners arbete utifrån lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. I kapitel fyra analyseras länsstyrelserna arbete som stödjande myndigheter i landets brottsförebyggande arbete. Avslutningsvis presenteras i kapitel fem samlade slutsatser för alla kapitel samt angelägna identifierade utvecklingsbehov.

¹⁴ Regeringsbeslut Ju2025/01724.

¹⁵ Regeringsbeslut Ju2024/01492, Ju2025/00227.

Metod och material

Till grund för rapportens beskrivningar ligger enkätundersökningar som Brå genomfört under våren 2025 riktade till samtliga kommuner och lokalpolisområden, tillsammans med Brås möten och dialoger med lokala, regionala och nationella brottsförebyggare under 2025. Vidare bygger rapporten på en genomgång av styrdokument, däribland lagtext, förordningar, regleringsbrev, myndighetsinstruktioner och andra regeringsbeslut samt myndighetsinterna styrdokument. Materialet har sedan analyserats utifrån både kvantitativa och kvalitativa metoder. Läs mer om metod och material i bilaga 1, 2, 3 och 4.

1 Nationellt brottsförebyggande arbete

Brå har i rapporter de senaste åren skrivit om den höga reformtakten som råder inom det brottsförebyggande området. I den årliga rapporten från 2023¹⁶ framförde Brå att det brottsförebyggande arbetet potentiellt kan förstärkas om fler nationella myndigheter ges tydliga brottsförebyggande uppdrag. I 2024 års rapport¹⁷ konstaterade Brå att just det har skett: en uppsjö av regeringsinitiativ har tagits på nationell nivå inom det brottsförebyggande området. Liksom tidigare år har det under 2025 genomförts flera stora reformer och nationella initiativ. Till exempel fick Brå ett tydligare uppdrag att samordna och stödja de nationella aktörernas brottsförebyggande arbete under hösten 2025. Uppdraget avser både att stärka myndigheternas egna brottsförebyggande arbete och att utveckla deras stöd till lokalt brottsförebyggande arbete.¹⁸

För att beskriva det nationella brottsförebyggande arbetet utgår det här kapitlet från Brås erfarenheter av att arbeta med och ge stöd till myndigheter. Framför allt handlar det om Brås stöd till de 24 myndigheter som haft i särskilt uppdrag att under 2025 ta fram förslag på brottsförebyggande åtgärder.¹⁹ Utöver detta har Brå under året haft tät kontakt med andra myndigheter i och med flera regeringsuppdrag, till exempel arbetet med omställningen till den nya socialtjänstlagen, nya skolsäkerhetslagen²⁰ och arbetet mot barn och unga i grovt kriminella miljöer (Bob).²² Kapitlet bygger också på en genomgång av förordningar, men primärt uppdrag via regleringsbrev till 59 myndigheter (se bilaga 3) och andra särskilda uppdrag som givits under 2025.

¹⁶ Brå 2023.

¹⁷ Brå 2024a.

¹⁸ Regeringsbeslut Ju2025/01724.

¹⁹ Regeringsbeslut Ju2024/02612. Myndigheterna är: Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Fastighetsmäklarinspektionen, Finansinspektionen, Fondtorgsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för strategiska produkter, Inspektionen för vård och omsorg, Jämställdhetsmyndigheten, Kustbevakningen, Livsmedelsverket, Migrationsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Pensionsmyndigheten, Revisorsinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens energimyndighet, Statens fastighetsverk, Statens jordbruksverk, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Upphandlingsmyndigheten och Vinnova.

²⁰ SFS 2025:400.

²¹ SFS 2025:625.

²² Regeringsbeslut Ju2025/00846.

Många myndigheter har brottsförebyggande uppdrag

I genomgången av uppdrag till myndigheter och förändringar i lagstiftning bedömer Brå att stort fokus, likt tidigare år, ligger på den allvarliga och organiserade brottsligheten. Regeringens strategi mot organiserad brottslighet och regeringens socialpreventiva strategi ligger som grund för både lagstiftning och styrningen av myndigheterna under 2025.²³ Myndigheternas uppdrag och ändringar i lagstiftningen har ofta avsett att förebygga brottslighet genom att antingen motverka nyrekrytering eller minska möjligheten att göra eller omsätta brottsvinster.

Ett närliggande område är arbetet mot den kriminella ekonomin. I detta ingår flera begrepp, bland annat välfärdsbrott och arbetslivskriminalitet. Omfattande satsningar som fortsatt pågår inom dessa områden är den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet och satsningen mot arbetslivskriminalitet.²⁴

Ett område som har fått ännu mer uppmärksamhet under 2025 är otillåten påverkan med syfte att undvika beslutsfattande eller skapa möjligheter till brott. Inom detta område har regeringen tagit fram en handlingsplan.²⁵ Att motverka brottslighet som berör barn och unga kopplade till organiserad brottslighet har också fått fortsatt stor uppmärksamhet bland myndigheter som har kontakt med den målgruppen. En stor del av arbetet avser regeringsuppdragen som berör barn och unga i organiserad brottslighet, även kallat Bob.²⁶ Vidare under året ändrades skollagen där ett kapitel om säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte lades till.²⁷ Ändringen innebär att skolan nu har ett tydligare brottsförebyggande ansvar. Under året trädde också den nya socialtjänstlagen²⁸ i kraft, vilket innebär att även socialtjänsten fått ett brottsförebyggande uppdrag. Som Brå tidigare uttryckt kan detta komma att påverka kommunernas totala brottsförebyggande arbete²⁹, där samverkan

²³ Regeringens skrivelser 2023/24:67 och 2023/24:68.

²⁴ Regeringsbeslut Ju2015/09350/PO och Regeringsbeslut A2024/01109.

²⁵ Regeringen 2024.

²⁶ Regeringsuppdrag Ju2025/00846.

²⁷ SFS 2010:800, SFS 2025:625.

²⁸ SFS 2025:400.

²⁹ Brå 2023.

kommer vara en viktig nyckel. Implementeringen av ett sådant förändringsarbete inom kommunerna kommer ta tid för att nå ett hållbart och strukturerat brottsförebyggande arbete.

Utöver nämnda styrning med koppling till regeringens strategier och omfattande myndighetsgemensamma uppdrag finns uppdrag på ett antal andra brottsområden, till exempel brott i nära relation³⁰, avfallsbrottslighet³¹ och brott i skolmiljö³². Dessa berör också ofta flera myndigheter.

Flera statsbidrag har också tillkommit på det brottsförebyggande området. Vid sidan om Brås statsbidrag till kommuner för brottsförebyggande åtgärder har Brå funnit ytterligare 17 bidrag som tio myndigheter³³ fördelar i olika former, som antingen kan sökas av eller fördelas till kommuner. Regelverken som myndigheterna stödjer sig mot vid fördelningen av medel grundas för vissa i förordning, andra i regleringsbrev och ytterligare andra i särskilda regeringsuppdrag. Det varierar därmed också om uppdragen är permanenta eller tidsbegränsade (se bilaga 4).

Nytt för 2025 är att förändringarna av skollagen³⁴ och socialtjänstlagen³⁵ gör att dessa områden nu tydligare även omfattar brottsförebyggande aspekter. För Socialstyrelsen och Skolverket har implementeringen av de förändrade lagstiftningarna åtföljts av temporära uppdrag³⁶, men myndigheterna saknar fortfarande uppdrag enligt instruktion. Förändringen i myndighetsförordningen³⁷ har tydliggjort ledningsansvaret för att intern styrning och kontroll fungerar på ett betryggande sätt, i vilket det ingår att förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter.

En iakttagelse från Brås uppdragsgenomgång är den stora variation av begrepp som används inom det brottsförebyggande och brottsbekämpande området. Begreppet "brottsförebyggande" förekommer relativt sällan. I stället används

³⁰ Se Regeringens skrivelse 2016/17:10 och Jämställdhetsmyndigheten 2026 för en sammanställning av uppdrag på området.

³¹ Regeringsbeslut M2022/00531 (delvis).

³² Regeringsbeslut Ju2025/02287.

³³ Myndigheterna är Brå, Socialstyrelsen, Polismyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Trafikverket, Kriminalvården, Vetenskapsrådet, Skolverket och Myndigheten för stöd till trossamfund.

³⁴ SFS 2010:800, SFS 2025:625.

³⁵ SFS 2025:400.

³⁶ Regeringsbeslut S2025/00116 och Regeringsbeslut Ju2025/02287.

³⁷ SFS 2007:515.

begrepp som syftar på brottskategorier eller samlingsbegrepp som innehåller många brott och inte är definierade enligt lag. Till exempel förekommer begrepp som arbete mot organiserad brottslighet, arbetslivskriminalitet och välfärdsbrott. Alternativt används mer allmänna begrepp som oegentligheter, att motverka eller förebygga i stort.

Vid genomgången av uppdrag kan Brå konstatera att det finns långsiktiga uppdrag för 17 av de 27 myndigheterna (se bilaga 3), enligt instruktion, att på något sätt arbeta mot kriminalitet eller brottslighet. Men för en klar majoritet av dessa myndigheter är uppdragen begränsande till myndighetsgemensamma uppdrag kring välfärdsbrottslighet, felaktiga utbetalningar eller andra särskilda sakområden. Brås genomgång visar vidare att 26 myndigheter har tidsbegränsade uppdrag, genom regleringsbrev, att motverka brottslighet. År 2025 beslutades det även om åtminstone 17 regeringsuppdrag utöver regleringsbreven med fokus på att motverka brottslighet.³⁸ Även dessa är tidsbegränsade. Majoriteten av uppdragen syftar till att motverka organiserad brottslighet utifrån regeringens strategi, men det finns också specificerade uppdrag som syftar till att utveckla olika aspekter av myndigheternas respektive verksamhet.

En majoritet av myndigheterna saknar dock uppdrag som går ut på att arbeta mot brottslighet. Den tredjedel av myndigheterna som har ett uppdrag som Brå tolkar vara av brottsförebyggande karaktär har ofta tidsbegränsade och sällan långsiktiga uppdrag. Myndigheternas verksamheter är också oftast är begränsade till viss brottslighet eller ett visst sakområde. Det finns ett fåtal myndigheter som liksom Brå har ett löpande brottsförebyggande uppdrag utan koppling till vissa sakområden eller viss brottslighet. Exempelvis har Polismyndigheten enligt polislagen³⁹ ett löpande uppdrag att arbeta brottsförebyggande, även om det inte återfinns i myndighetens instruktion. Till skillnad från Polismyndigheten har Säkerhetspolisen en brottsförebyggande formulering i sin instruktion⁴⁰, vid sidan av uppdraget enligt polislagen. Länsstyrelserna har sedan 2016 också ett brottsförebyggande uppdrag genom särskild förordning.⁴¹

³⁸ Regeringsbeslut Ju2025/00157, Ju2025/00155, Ju2025/00232, S2025/00474, Ju2025/00227, Ju2025/00846, Ju2025/00740, Ju2025/01324, Fi2025/01460, Fi2025/01465, Ju2025/01540, Ju2025/01527, S2025/02214, S2025/01364, Ju2025/01724, Ju2025/02070, Ju2025/02068.

³⁹ SFS 1984:387.

⁴⁰ SFS 2022:1719.

⁴¹ SFS 2016:1258.

Det brottsförebyggande arbetet integreras med säkerhetsarbetet

Brå har samverkat med flera av de myndigheter som fått i uppdrag att förebygga brott. Inom ramen för uppdraget som gavs till 24 myndigheter att ta fram brottsförebyggande åtgärder⁴² har Brå medverkat i en rådgivande roll och därmed fått en inblick i hur myndigheterna tagit sig an uppdraget att förebygga brott.

Det är vanligt att myndigheternas uppdrag kring brottsförebyggande arbete ges utan extra finansiering. Det innebär att myndigheterna ofta integrerar arbetet med befintlig verksamhet eller flera verksamheter. En vanlig åtgärd för myndigheter som får tidsbegränsade uppdrag är att en projektledande roll utses för att driva uppdraget med hjälp av en temporär organisation. Inom de myndigheter som i stället får ett mer permanent uppdrag skapas ofta rollen brottsförebyggande samordnare eller liknande, som har i uppgift att hålla ihop arbetet på myndigheten. Det har samma karaktär som den brottsförebyggande samordnarrollen som finns i kommuner. Vid endast ett fåtal myndigheter finns vad som kan betraktas som en funktion eller organisation med fokus på brottsförebyggande arbete.

Brå identifierar att myndigheternas brottsförebyggande arbetet kan fångas upp under fem teman. En myndighet kan bedriva arbete utifrån flera teman i sin verksamhet. Dessa fem teman är:

1. Förebygga brott som är riktade mot myndigheten. Det förebyggande arbetet avser primärt internt säkerhetsarbete och personalarbete där till exempel otillåten påverkan, stölder och dataintrång utgör brott som ska förebyggas. Brå bedömer att den här typen av insatser är högt prioriterade av myndigheterna.
2. Förebygga brott genom kontrollåtgärder mot ekonomisk brottslighet. Det brottsförebyggande arbetet handlar många gånger om att motverka ekonomisk brottslighet som bidragsbrott och bedrägeribrott, eller att motverka att verksamheten möjliggör brott som felaktiga registreringar, tillstånd eller otillräcklig kontroll.

⁴² Regeringsbeslut Ju2024/02612.

3. Förebygga brott genom informations- och kunskapsdelning med andra aktörer. I samband med sekretesslättnader har myndigheter, enligt Brås bedömning, i allt högre utsträckning börjat dela information med andra myndigheter i syfte att minska eller motverka brott.
4. Förebygga brott, utöver ekonomisk brottslighet, som sker i samband med verksamheten. Det kan handla om att man arbetar socialpreventivt direkt mot individer i samband med verksamheten. Det kan också handla om att arbeta med situationell prevention kopplat till fastigheter och anläggningar som staten äger och förvaltar både via myndigheter och statliga företag.
5. Förebygga brott genom att ge stöd till andra aktörer. Vissa expertmyndigheter bidrar med sakkunskap, metoder och råd inom ramen för sitt verksamhetsområde till andra aktörer.

Brå bedömer att det råder mest brottsförebyggande aktivitet inom det fokusområde som anges först i listan, därefter i fallande ordning. Det innebär att fokusområdet att förebygga brott genom att ge stöd till andra aktörer är det minst omhändertagna inom myndigheternas brottsförebyggande arbete. Sådana uppdrag tilldelas mer sällan myndigheter. Samtidigt finns en stor efterfrågan, bland annat från kommuner, men även från länsstyrelser och mellan myndigheter, på ett ökat stöd från myndigheter i det brottsförebyggande arbetet då det kan bidra till att motverka brott inom flera olika brottsområden. Ett exempel är att kommuner och länsstyrelser under 2025 i högre utsträckning än tidigare har vänt sig till Myndigheten för civilt försvar (som under 2025 och tidigare hette Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) för stöd. Brå bedömer att denna ökning beror på myndighetens kompetens inom området kring pågående dödligt våld och skolattacker, som under året har blivit mer angeläget för kommuner att arbeta mot.

Nationell styrning behöver starkare lokal förankring

En central utgångspunkt för det lokala brottsförebyggande arbetet, för både kommun och polis, är att det ska utformas utifrån lokala lägesbilder. Samtidigt behöver de brottsförebyggande aktörerna förhålla sig till de nationella initiativ som har tagits på området för att utveckla, inrikta och stödja det lokala arbetet kring vissa brottstyper. Brå ser att det finns en utmaning på lokal nivå i att hitta en balans mellan dessa två utgångspunkter för arbetet. I mötet mellan nationella, regionala och lokala styrsignaler uppstår många gånger konkurrens och konflikter som lokalpolisområdena och kommunerna behöver navigera i.

Ett framträdande exempel är etableringen av en samverkansstruktur på lokal nivå för att motverka att barn och unga involveras i organiserad brottslighet (Bob)⁴³, så kallade lokala Bob-råd. Både lokalpolisområden och kommuner beskriver det som utmanande med bristen på lokal förankring vid implementeringen av Bob, och otydligheten kring arbetets utförande. Ett återkommande tema i beskrivningen av arbetet med lokala Bob-råd är att de redan bedriver ett i allt väsentligt fungerande arbete mot målgruppen och att det finns en befintlig struktur uppbyggd kring de aktuella frågorna. Många uppger således att arbetet i fråga inte har inneburit några större förändringar eller någon påverkan alls, då man helt enkelt har införlivat Bob-strukturen i sina befintliga strukturer där verksamheten fortskrider mer eller mindre som vanligt.

Andra kommuner och lokalpolisområden som uppger bättre förutsättningar för arbetet beskriver mer positiva utfall av implementeringen av Bob. Man uppger exempelvis att samverkan har förbättrats, och att man har kunnat identifiera gemensamma utvecklingsbehov och lägesbilder. Det är framför allt de kommuner och lokalpolisområden som har nått längre i arbetet, och uppger att de befinner sig i en genomförandefas, som är positiva till Bob.

Brå vill här påtala vikten av att se på Bob-arbetet som ett sätt att bygga en beredskap, i de kommuner som kanske inte upplever sig ha den typen av problematik i dagsläget. Det är av största angelägenhet att ha en fungerande lokal struktur som är redo att hantera problematiken om den dyker upp.

⁴³ Regeringsbeslut Ju2023/02529.

Satsning på särskilt utsatta brottsoffer syns i åtgärderna men stöds inte av lokal lägesbild

En annan tydlig nationell prioritering i det brottsförebyggande arbetet är polisens satsning på brott mot särskilt utsatta brottsoffer, som pågått sedan 2019.⁴⁴

Under de senaste åren har denna inriktning framför allt tagit sig uttryck i ett förstärkt fokus på brott mot barn respektive våld i nära relationer, vilket i första hand drabbar kvinnor, samt till viss del brott mot äldre.

Bland lokalpolisområdena syns en markant ökning av vidtagna åtgärder inom dessa områden. Sedan 2023 har andelen lokalpolisområden som uppger att de har genomfört åtgärder för att förebygga brott mot barn ökat med 18 procentenheter och uppgår 2025 till nära hälften av samtliga lokalpolisområden. Ännu tydligare är utvecklingen när det gäller våld i nära relationer, där andelen lokalpolisområden som vidtagit förebyggande åtgärder ökat kraftigt, från 34 procent 2022 till 81 procent 2025. Arbetet med att förebygga brott mot äldre har inte ökat i samma omfattning, men även här syns en tydlig uppgång från 57 procent till 71 procent under perioden 2022–2025. Brott mot äldre utgör därmed ett av de vanligare brottsproblemen som lokalpolisområdena har riktat åtgärder mot under 2025 – totalt sett det femte vanligaste, efter bland annat bedrägerier som ofta också drabbar äldre.

Även bland kommunerna kan en ökning ses i arbetet mot brott mot särskilt utsatta brottsoffer, även om utvecklingen är mer måttlig än för lokalpolisområdena. Liksom för lokalpolisområdena har störst ökning skett på området våld i nära relationer, där andelen kommuner som vidtagit förebyggande åtgärder har ökat från 38 procent till 64 procent under perioden 2022–2025. På området brott mot barn har en ökning skett från 35 procent till 49 procent under perioden 2023–2025, medan kommunernas åtgärdsarbete avseende brott mot äldre har varierat mellan åren och minskat något under 2025 jämfört med föregående år.

Samtidigt visar Brås uppföljning att brott mot både barn och äldre ofta är föremål för åtgärder utan att dessa brottsproblem har identifierats i den lokala kartläggningen. År 2025 uppger nära en fjärdedel av lokalpolisområdena att de har vidtagit åtgärder mot brott mot äldre, och omkring vart femte lokalpolisområde uppger att de vidtagit åtgärder mot brott mot barn, utan att problemområdena har ingått i de lokala lägesbilderna. Ett liknande mönster återfinns bland kommunerna, där brott mot äldre är ett av de vanligaste

⁴⁴ Brå 2024b, Polismyndigheten 2024b, Polismyndigheten 2023a och Polismyndigheten 2019a.

områdena att rikta åtgärder mot utan stöd i kartläggningen. Sammantaget talar detta för att delar av arbetet påverkas av nationella prioriteringar och inte enbart av kunskap om lokalt identifierade brottsproblem. Samtidigt kan det också tolkas som ett genomslag för satsningen på brott mot särskilt utsatta brottsoffer.

Fokus på välfärdsbrott och ekonomisk brottslighet avspeglar sig i lägesbilsarbetet men inte val av åtgärder

Ett möjligt utfall av det nationella fokuset på organiserad brottslighet⁴⁵, samt uppdraget till Polismyndigheten att vartannat år ta fram en myndighetsgemensam lägesbild på området⁴⁶, kan urskiljas i det lokala lägesbilsarbetet. Välfärdsbrott och ekonomisk brottslighet har under de senaste åren fått ökad synlighet i både lokalpolisområdenas och kommunernas kartläggningar och åtgärdsarbete.

Av de 77 lokalpolisområden som uppger att de har genomfört en kartläggning av lokal brottsproblematik har 20 procent identifierat välfärdsbrott och 16 procent ekonomisk brottslighet som problem utan att därefter ha riktat åtgärder mot dessa. Samtidigt har välfärdsbrott ökat kraftigt som identifierat problem i lokalpolisområdenas kartläggningar, från 16 procent 2024 till närmare hälften av områdena 2025. Bland kommunerna däremot har andelen som identifierar välfärdsbrott i sina kartläggningar varit oförändrad sedan föregående år och uppgår fortsatt till 35 procent. Andelen kommuner som vidtagit åtgärder mot välfärdsbrott har ökat från 26 procent 2024 till 39 procent 2025, i kontrast till lokalpolisområdena.

Välfärdsbrott utgör inte ett enskilt brott utan är ett samlingsbegrepp för olika typer av brott som, enligt Brås definition, innebär att offentligt finansierade trygghetssystem inom stat, region och kommun utnyttjas för egen vinning av privatpersoner, företag eller föreningar. Liksom narkotikabrott är välfärdsbrott i hög grad så kallade upptäcktsbrott, där brottslighetens synlighet är beroende av kontroll, granskning och samverkan mellan myndigheter.⁴⁷ Mot denna bakgrund är det rimligt att tolka den ökade förekomsten av välfärdsbrott i lokala kartläggningar och åtgärdsarbete som ett resultat av förändrade arbetsätt och ett skärpt institutionellt fokus.

⁴⁵ Se till exempel Regeringens skrivelse 2023/24:67, Regeringsbeslut Ju2015/09350/PO och Regeringsuppdrag Ju2023/02529.

⁴⁶ Polismyndigheten 2025a.

⁴⁷ Se till exempel Brå 2025b.

Behov av att stärka det lokala återfallsförebyggande arbetet

I rapporten om det brottsförebyggande arbetet i Sverige från år 2022⁴⁸ belyser Brå behovet av att utveckla det brotts- och återfallsförebyggande arbetet i ljuset av pågående straffskärpande reformer. Trots att det har genomförts vissa nationella initiativ på området sedan dess⁴⁹, och trots att återfallsproblematik står för en stor del av brottsutvecklingen, är det förhållandevis få kommuner och lokalpolisområden som identifierar detta problemområde i sina kartläggningar eller vidtar åtgärder för att förebygga återfall i brott. De har dessutom blivit än färre under det gångna året där både andelen kommuner och lokalpolisområden som identifierar problematiken och vidtar åtgärder mot den minskat sedan 2024. Ungefär en tredjedel av kommunerna efterfrågar dock metodstöd i dessa frågor, vilket alltså tyder på en viss ambition att arbeta med frågan.

Brå konstaterar i en rapport om kriminalvårdsstatistik från 2024⁵⁰ att genomförda straffreformer har lett till att fler personer påbörjar straffverkställighet, att antalet personer med pågående straffverkställighet har ökat samt att strafftiderna i genomsnitt har blivit längre. Rapporten visar även att andelen unga personer som påbörjar straffverkställighet är större än på många år. Regeringen har dessutom aviserat ytterligare reformer i straffskärpande riktning, däribland förslag om höjda straffnivåer i påföljdssystemet och införandet av villkorligt fängelse⁵¹, skärpt reglering av villkorlig frigivning⁵² samt en reform som innebär sänkt straffmyndighetsålder och att yngre personer i större utsträckning kan dömas till fängelsestraff⁵³. Brå har i flera remissyttranden⁵⁴ påtalat att den aktuella utvecklingen redan i dagsläget har inneburit kraftigt ökande samhällskostnader och en påtagligt ansträngd situation för inte minst Kriminalvården och de intagna. Bland annat till följd av överbeläggningar med tillhörande trängsel och säkerhetsrisker samt svårigheter att tillgodose de intagnas behov av strukturerad sysselsättning, utbildning och behandling. Konsekvensen av sådana förutsättningar medför svårigheter att bedriva återfallsförebyggande arbete. Fortsatta reformer

⁴⁸ Brå 2022a.

⁴⁹ Se vidare Brå 2024a, Brå 2025a.

⁵⁰ Brå 2025c.

⁵¹ SOU 2025:66.

⁵² SOU 2024:48.

⁵³ SOU 2025:11.

⁵⁴ Se bland annat Brå 2024c, Brå 2025d och Brå 2025e.

med ytterligare straffskärpningar riskerar således att öka, snarare än minska, riskerna för återfall i brott.

Utvecklingen kommer följaktligen att ställa stora krav på samhället, ur ett brottsförebyggande och återfallsförebyggande perspektiv. Kriminalvården har en viktig roll som expert på behandlingar inom området. Kriminalvården har också ett pågående uppdrag att analysera och redovisa hur det återfallsförebyggande arbetet i högre grad kan bedrivas på ett effektivt sätt i sin verksamhet. Brå bedömer att även kommuner har en viktig roll att fylla i det återfallsförebyggande arbetet efter avslutad straffverkställighet.

Brå framhåller vidare att mängdbrotten står för en betydande del av återfallsbrottsligheten och därmed är särskilt angelägna att förebygga. Brås kartläggning av den slutliga återfallstatistiken över personer som återfallit i ny lagförd brottslighet inom tre år efter en ingångshändelse 2018, visar att brott mot narkotikastrafflagen är den brottskategori som flest personer återfallit i (33 %), följt av tillgreppsbrott (17 %) och brott mot trafikbrottslagen (16 %). Detta understryker vikten av ett långsiktigt och samordnat återfallsförebyggande arbete som i hög grad riktas mot just mängdbrotten, där tidiga och individanpassade insatser kan ha stor betydelse för att bryta återfallsmönster. Det gäller särskilt med tanke på att en liten andel av befolkningen står för en mycket stor andel av den totala brottsligheten. Ur ett livsloppsperspektiv är det påkallat att fokusera på de individer som är i början av en brottslig karriär och exempelvis begår förhållandevis milda mängdbrott. Genom att fokusera och rikta åtgärderna mot dessa individer har kommunerna, även små kommuner med begränsade resurser, möjlighet att arbeta proaktivt och långsiktigt. På så sätt kan man bidra till att förebygga utvecklingen av en fortsatt brottslig karriär, samt i förlängningen potentiellt grövre brottslighet.

⁵⁵ Regeringsbeslut Ju2025/01348 (delvis).

⁵⁶ Populationen består av personer som under året frigivits från anstalt, skrivits ut från sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård, avslutat intensivövervakning eller fått andra påföljder genom dom eller åklagarbeslut. Penningbrottsbrott, ordningsböter, personer som inte var folkbokförda vid årets slut samt personer som friats i högre instans ingår inte (Brå 2025f).

⁵⁷ Se till exempel Brå 2024d.

Samlad bedömning

Brås bedömning är att myndigheternas intresse och delvis vilja att motverka brottslighet ökar i takt med att regeringens prioritering på området blir tydligare och uppdrag delas ut.

Det är få myndigheter som har ett brottförebyggande uppdrag där begreppet brottförebyggande används. Brå har identifierat att det ger konsekvenser för hur myndigheterna tar sig an uppdrag, då det blir oklart om problemen ska mötas med brottförebyggande metoder eller metoder inom andra områden. Det kan också bidra till otydlighet kring ansvarsfördelning mellan de aktörer som arbetar brottförebyggande eller med områden som är närliggande inom till exempel säkerhet eller folkhälsa.

Det är vanligast att myndigheterna får kortare uppdrag inom vissa brottsområden. Det riskerar att göra det nationella brottförebyggande arbetet kortsiktigt och projektbetonat. Uppdragen är ofta anpassade efter delar av myndighetens ansvarsområde vilket medför att flera tämligen avgränsade uppdrag ges parallellt. Det gör att det nationella brottförebyggande arbetet tenderar att bli fragmentiserat och svårt att överblicka. Få personer jobbar strategiskt med brottförebyggande frågor hos myndigheterna och de som finns är ofta ensamma samordnare utan ett tydligt mandat i myndigheten. Kunskapsnivån om brottförebyggande frågor och ett kunskapsbaserat brottförebyggande arbete bedöms överlag vara låg.

Brås bedömning är att bristen på långsiktiga brottförebyggande uppdrag samt brist på kunskap och resurser leder till att det brottförebyggande arbetet inte prioriteras eller att arbetet blir kortsiktigt hos många myndigheter.

Brå bedömer vidare att det finns en risk att det stora fokuset på nuvarande utmaningar med organiserad brottslighet innebär undanträngningseffekter på sådant som kan bli framtidens utmaningar givet de reformer som görs på den repressiva sidan. Här ser Brå ett behov av ett ökat fokus på förebyggande arbete mot mängdbrott och återfallsförebyggande arbete.

2 Polismyndighetens brottsförebyggande arbete

Polismyndigheten har genom åren genomgått flera stora förändringar som inneburit tydliga ambitionshöjningar för polisens brottsförebyggande arbete. Däribland närpolisreformen under mitten av 1990-talet och omorganisationen till en sammanhållen nationell myndighet år 2015. Nära tio år har gått sedan ombildningen till Polismyndigheten, och Polismyndighetens förändringsresa fortsätter med nya uppdrag och reviderad styrning som kan väntas ha vidare påverkan på myndighetens brottsförebyggande verksamhet.

Det här kapitlet inleds med en kort resumé över utvecklingen av Polismyndighetens brottsförebyggande arbete, dess inriktning och styrning. Därefter följer en nulägesbeskrivning av hur det brottsförebyggande arbetet bedrivs lokalt och regionalt – vilka framgångsfaktorer och utmaningar som finns. Särskilt redogör kapitlet för implementeringen av Polismyndighetens brottsförebyggande strategi⁵⁸ som beslutades 2022. Avslutningsvis följer en framåtblick på Polismyndighetens brottsförebyggande verksamhet samt hur myndighetens ledning och styrning kan komma att påverka dess förutsättningar och möjligheter för det brottsförebyggande arbetet.

Redogörelserna i kapitlet bygger huvudsakligen på resultat från Brås årliga enkätundersökning till landets lokalpolisområden 2025, samt en workshop som Brå genomförde under hösten 2025 med Polismyndighetens regionala brottsförebyggande samordnare. Fokus för undersökningarna har varit Polismyndighetens strategiska problemorienterade arbete för att förebygga brott samt organisationens förutsättningar för detta. Inför 2026 års rapport kompletterades enkäten särskilt med frågor som syftade till att ringa in hur väl lokalpolisområdenas arbete genomförs enligt Polismyndighetens brottsförebyggande strategi.

⁵⁸ Pm 2022: 12.

Ett brottsförebyggande arbete i förändring

Under mitten av 1980-talet och början av 1990-talet växte ambitionen att förstärka det lokala brottsförebyggande arbetet i Sverige fram, och att i högre grad än tidigare inrikta Polismyndighetens verksamhet mot brottsförebyggande arbete.⁵⁹ Inte minst sedan närpolisreformen introducerades år 1994 har det funnits en stor förväntan och efterfrågan på Polismyndighetens brottsförebyggande arbete. När polisen omorganiserades 2015 var ett av målen att ytterligare förstärka dess brottsförebyggande förmåga. Bland annat inrättades kommunpoliser och områdespoliser med särskilda brottsförebyggande uppdrag, och myndigheten beslutade om definitioner för brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete.⁶⁰

En styrmodell med utgångspunkt i medborgarna

I och med omorganiseringen togs också en ny styrmodell⁶¹ fram, som utgick från processtyrning och betonade att Polismyndigheten skulle styras underifrån med utgångspunkt i lokalpolisområdenas förutsättningar och behov. Enligt styrmodellen skulle polisarbetet göra en förflyttning ”närmare medborgarna”. Det innebar bland annat att lokalpolisområdena, utöver samverkansöverenskommelserna som tecknades med kommunerna, också skulle formulera så kallade medborgarlöften i dialog med medborgarna om lokalpolisområdenas lokala arbete för att förebygga brott.⁶²

En proaktiv, problemorienterad och lokalt förankrad polis

Som ytterligare ett led i att stärka Polismyndighetens brottsförebyggande verksamhet beslutade myndigheten år 2019 om att polisregionerna ska samordna det brottsförebyggande arbetet och se till att det bedrivs långsiktigt och kunskapsbaserat. Samtliga polisregioner har därför inrättat regionala brottsförebyggande samordnare med uppdrag att bistå den lokala nivån med stöd i det brottsförebyggande arbetet.

⁵⁹ Pm Brå 1999.

⁶⁰ Genomförandekommittén för nya Polismyndigheten 2014, Polismyndigheten 2017, Polismyndigheten 2019b.

⁶¹ Regeringsbeslut Ju2012:16/2014/147.

⁶² Polismyndigheten 2019c.

År 2022 tog Polismyndigheten därtill fram en särskild strategi⁶³ för det brottsförebyggande arbetet. Strategin betonade att det brottsförebyggande arbetet skulle utvecklas genom tydligare styrning, ökad samordning, ökade resurser och kompetens, samt förflyttning mot ett mer proaktivt, problemorienterat och kunskapsbaserat arbetssätt grundat i lokala lägesbilder och förutsättningar. Samma år beslutade chefen för den nationella operativa avdelningen (Noa) att det ska finnas en brottsförebyggande analysförmåga inom Polismyndighetens underrättelsetjänst för att tillgodose ett problemorienterat arbetssätt, som en del av underrättelsetjänstens uppdrag.⁶⁴ Genom Polismyndighetens arbetsordning kvarstår också rikspolischefens beslut om att myndighetens regionala underrättelseenheter ska ha verksamhetsansvar för underrättelsearbetet, dit brottsförebyggande analys räknas.⁶⁵

Förändringsuppdrag och ytterligare ny styrform för en mer effektiv och snabbfotad polis

I samband med tillsättningen av en ny rikspolischef i december 2023 fick Polismyndigheten nya direktiv. Regeringen gav då Polismyndigheten tre förändringsuppdrag om ökad lokal närvaro, förbättrade utredningsresultat samt säkerställande av en effektiv styrning, användning och uppföljning av Polismyndighetens växande resurser.⁶⁶ Ett år senare fattade rikspolischefen beslut om att en ny styrform ska tas fram för myndigheten.⁶⁷ Samtidigt genomgick Polismyndighetens arbetsordning en omfattande revidering som trädde i kraft den 1 september 2025. En följd av detta är att strategier inte längre utgör styrdokument inom myndigheten. Den brottsförebyggande strategin upphörde därmed från och med mars 2026 att formellt styra Polismyndighetens brottsförebyggande arbete, även om dess innehåll och inriktning fortsatt är relevant och tillämpas inom organisationen.⁶⁸ I och med Polismyndighetens reviderade arbetsordning utgick dessutom Noas processansvar inom myndigheten. I stället har ett nationellt ansvar införts tillsammans med regler om fördelning av verksamhetsansvar. Det medför att större verksamhetsansvar, mandat och handlingsfrihet fördelas till chefer, polisregioner och avdelningar. Noas tidigare

⁶³ Pm 2022:12.

⁶⁴ Polismyndigheten 2022b.

⁶⁵ Pm 2024:5 i pm 2025:11.

⁶⁶ Regeringsbeslut Ju2024/02467, Polismyndigheten 2024a, Prop. 2024/25:1, Regeringskansliet 2023.

⁶⁷ Polismyndigheten 2024a.

⁶⁸ Pm 2025:11 5 kap, 3 och 9 §§ samt Övergångsbestämmelser, 1 §.

⁶⁹ Polismyndigheten 2024a, Pm 2025:11.

processansvar för myndighetens brottsförebyggande arbete övergår därmed i ett huvudsakligen stödjande ansvar på området.⁶⁹

Den nya styrformen för Polismyndigheten bygger således vidare på tidigare styrningsidéer och understryker att polisorganisationen i än högre grad ska byggas underifrån och att styrningen i största möjliga mån ska decentraliseras.⁷⁰ Enligt så kallad uppdragstaktik som inrättad ledningsmetod ska styrningen bestämma ramarna för verksamhetens riktning, medan det är upp till varje ansvarig att själv avgöra hur verksamheten ska följa uppsatt riktning.⁷¹

Brottsförebyggande arbete som brottsbekämpning

Intentionen med förändringarna sedan 2023 är att Polismyndighetens brottsbekämpning ska bli mer flexibel och snabbnavigerad för att kunna svara mot en föränderlig och komplex omvärld.⁷² En tydlig signal om i vilken riktning Polismyndigheten rör sig är dess strategiska verksamhetsplan som anger den nationella inriktningen och prioriterade områden som ska utvecklas. I den strategiska verksamhetsplanen för åren 2020–2024⁷³ anges att Polismyndighetens brottsförebyggande verksamhet ska förstärkas och utvecklas, i enlighet med myndighetens brottsförebyggande strategi. I myndighetens strategiska verksamhetsplan för åren 2025–2027⁷⁴ framträder den brottsförebyggande delen dock inte lika tydligt, där till exempel ordet ”förebygga” endast nämns en gång i samband med polisens brottsbekämpande grunduppdrag enligt polislagen.⁷⁵ I övrigt är polisens brottsförebyggande uppdrag påtagligt frånvarande. I omställningen till en organisation baserad på uppdragstaktik och decentraliserat verksamhetsansvar läggs i stället tonvikt vid brottsbekämpning genom effektiviserad utredning, lagföring och lokal närvaro i form av yttre uniformerad personal.⁷⁶

Som en del av Polismyndighetens nya styrning har riktlinjer tagits fram inom myndigheten för ledning av brottsbekämpning i ordinarie organisation (LIO)⁷⁷. Dessa formar ett övergripande ledningssystem som delar in ledningen i taktisk,

⁶⁹ Polismyndigheten 2024a, Pm 2025:11.

⁷⁰ Polismyndigheten 2024a, Riksrevisionen 2025.

⁷¹ Polismyndigheten 2024a.

⁷² Polismyndigheten 2024a.

⁷³ Pm 2023:10.

⁷⁴ Pm 2024:21.

⁷⁵ SFS 1984:387, 2 §.

⁷⁶ Polismyndigheten 2024a, Pm 2025:11.

⁷⁷ Pm 2023:4.

operativ och strategisk nivå⁷⁸. Enligt LIO ska brottsbekämpningen, det brottsförebyggande arbetet inkluderat, bedrivs både reaktivt och proaktivt, problemorienterat, underrättelsebaserat och sammanhållet.

Förstärkt operativ ledning och struktur med driftcenter

En annan väsentlig del av Polismyndighetens nya styrning utgörs av den struktur med driftcenter som myndigheten har infört på alla organisatoriska nivåer. Funktionen operativ koordinator (OPK) spelar en central roll i dessa driftcenter, med ansvar för att inrikta och samordna åtgärder liksom att prioritera och nyttja resurser effektivt. Stor del av de operativa koordinatorernas arbete handlar således om att samordna lägesbilder och förutsättningar samt att sprida information för att säkerställa en så kallad obruten reaktionskedja med kontinuerligt flöde i ärendena.⁷⁹

Implementering av strategiskt, strukturerat brottsförebyggande arbete

Sammantaget ser Brå i sin enkätuppföljning för 2025 att Polismyndighetens lokala brottsförebyggande arbete har gynnats av flera initiativ som myndigheten har tagit, såsom utveckling av systemstöd, utökat antal områdes- och kommunpolisier samt förstärkt analysförmåga. Därtill framträder lokalpolisområdenas samverkan med kommuner som en betydande framgångsfaktor i det lokala brottsförebyggande arbetet. Många kommunpolisier uppger även att de upplever en viss positiv förflyttning av polisens lokala brottsförebyggande arbete under år 2025. Samtidigt bedömer Brå, i likhet med Polismyndigheten⁸⁰, att det finns behov av fortsatt utveckling för att säkerställa att Polismyndighetens brottsförebyggande arbete fullt ut når den ambitionsnivå och inriktning som myndigheten och regeringen satt upp.

⁷⁸ Den taktiska ledningsnivån berör den dagliga ledningen och omfattar exempelvis gruppchefer, yttre befäl, förundersökningsledare och polisinsatschefer. Den operativa ledningsnivån verkar i stället inom en tidsram om cirka åtta veckor upp till ett år och omfattar exempelvis lokalpolisområdeschefer, vakthavande befäl och operativa koordinatörer. Den strategiska ledningsnivån består i sin tur av polisområdeschefer och organisatoriskt högre ställda chefer (pm 2023:4).

⁷⁹ Pm 2023:4, Riksrevisionen 2025.

⁸⁰ Polismyndigheten 2021, Polismyndigheten 2025b, Polismyndigheten 2025c.

⁸¹ Totalt antal svarande lokalpolisområden.

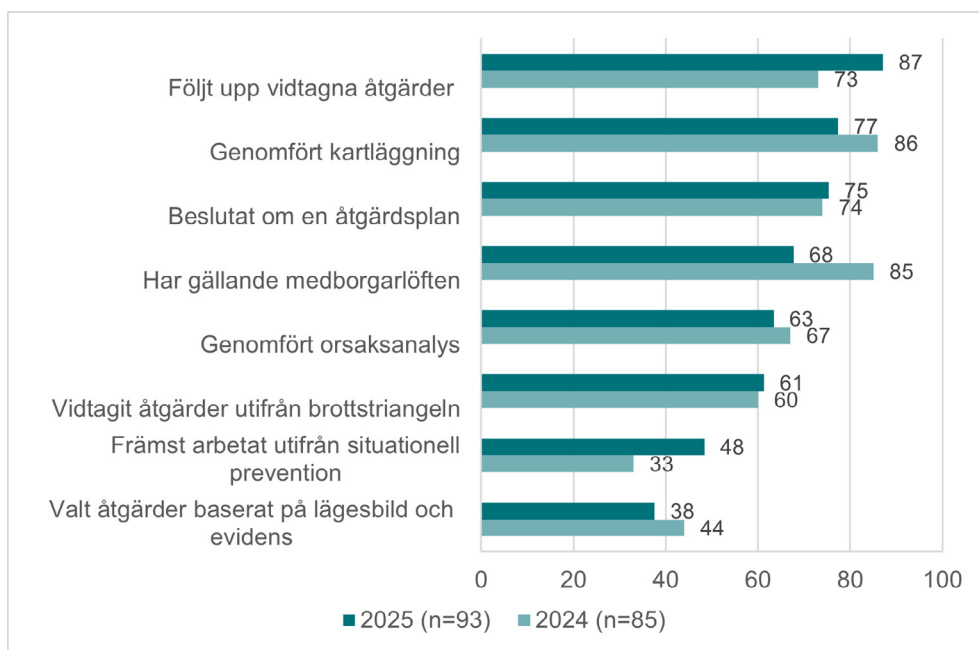
⁸² De åtta indikatorer som Brå har tagit fram för lokalpolisområdenas arbete enligt strategin framgår av figur 1. Se även bilaga 2 för närmare beskrivning av indikatorerna.

Övergripande visar Brås uppföljning att två tredjedelar av lokalpolisområdena (n=93)⁸¹ arbetar enligt minst fem av de åtta delar av Polismyndighetens brottsförebyggande strategi som Brå följer upp⁸², vilket är i stort sett oförändrat sedan 2024. Samtidigt arbetar bara drygt ett av tio lokalpolisområden enligt samtliga delar. Även om det innebär en ökning med tre procentenheter sedan föregående år, kvarstår ytterligare steg för att strategins intentioner ska få fullt genomslag.

Fortsatt svårt att följa upp brottsförebyggande åtgärder och effekter

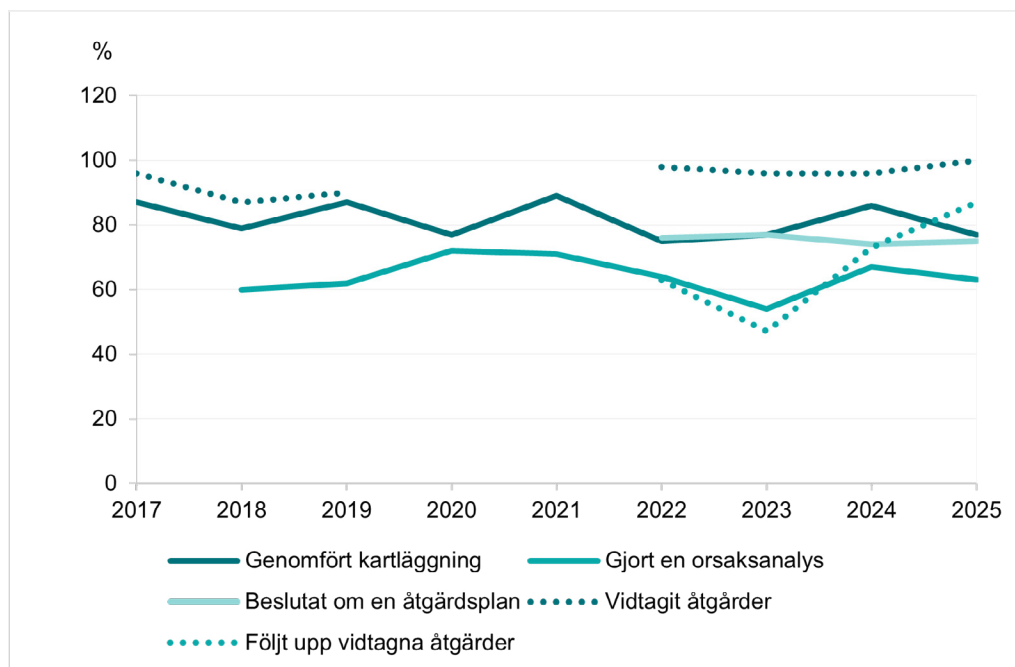
Den del av strategin som störst andel lokalpolisområden tar fasta på är uppföljning av vidtagna brottsförebyggande åtgärder, enligt Brås senaste enkätundersökning.

Figur 1. Stapeldiagram över utvalda indikatorer som berör delar av Polismyndighetens brottsförebyggande strategi (pm 2022:12). Andel i procent för år 2024 respektive 2025.

Lokalpolisområdenas arbete med uppföljning sticker också ut i Brås uppföljning över tid, där det har skett en markant ökning (se figur 2). Från den lägsta punkten 2023 då knappt hälften av lokalpolisområdena uppgav att de följde upp sina åtgärder, till närmare nio av tio lokalpolisområden vid Brås senaste mätning 2025.

Figur 2. Linjediagram över lokalpolisområden som har genomfört olika delar av den kunskapsbaserade arbetsprocessen. År 2017–2025. Andel i procent för respektive år

Samtidigt är det många lokalpolisområden som uppmärksammar stödbehov och utmaningar i arbetet med uppföljning. Särskilt betonas svårigheter med att mäta effekterna av brottsförebyggande arbete. Att det brottsförebyggande arbetet upplevs svårt att följa upp anges som en förklaring till att det kan vara en utmaning att motivera medarbetare att prioritera det. Till skillnad från ingripanden, utredningar och lagföring – som kan redovisas genom exempelvis antal utfärdade ordningsböter eller narkotikabeslag – är resultaten av brottsförebyggande insatser i mindre utsträckning direkt mätbara och ofta synliga först på längre sikt. Även Polismyndighetens regionala brottsförebyggande samordnare menar att just bristande uppföljning är en stor anledning till att Polismyndighetens brottsförebyggande strategi inte fått det genomslag som var tänkt. Ett lokalpolisområde uppmärksammar behovet av reflektion och att ta lärdom:

” I dag kan vi göra en bra brottsförebyggande insats riktad mot ett specifikt problem, är resultatet bra så lämnar vi det och springer vidare på nästa boll. Vi skulle nog vinna mycket på att stanna upp och fråga oss varför det gick bra och fundera på om vi kan använda de åtgärderna på andra problem.”

Av de lokalpolisområden som uppger att de har effektutvärderat genomförda brottsförebyggande åtgärder (n=61), är det 15 procent som anger att de inte har analyserat orsakerna till de lokala brottsproblemen. Ytterligare 20 procent anger att de har genomfört orsaksanalyser i vissa men inte i alla kommuner i lokalpolisområdet. Det är alltså möjligt att drygt en tredjedel av lokalpolisområdena som uppger att de har genomfört effektutvärderingar har vidtagit brottsförebyggande åtgärder utan att först ha gjort en analys av möjliga orsaker. Brå gjorde en liknande iakttagelse 2023 avseende Polismyndighetens och kommunernas effektuppföljningar av åtgärder inom ramen för samverkansöverenskommelserna.⁸³ Även i dag saknas i vissa fall tillräckliga kunskapsunderlag för delar av lokalpolisområdenas effektutvärderingar. Detta synliggör de utmaningar som finns i arbetet med uppföljning och utvärdering, samt att utvecklingen inom området tar tid.

Fortsatt eftersatt analysförmåga

I Brås senaste enkät, för år 2025, uppgav alla svarande lokalpolisområden att de har vidtagit åtgärder, vilket följer en relativt stabil utveckling över tid. Även om lokalpolisområdena genomför brottsförebyggande åtgärder i stor utsträckning, visar Brås enkätsvar att knappt fyra av tio lokalpolisområden (n=93) säger sig ha valt åtgärder baserat på evidens och lägesbild som innefattar både kartläggning och orsaksanalys. Orsaksanalys har genom åren varit den del av den kunskapsbaserade processen som lokalpolisområden har ägnat sig åt i minst utsträckning.⁸⁴ I Brås enkätundersökning för 2025 beskriver ett lokalpolisområde utmaningen med orsaksanalys i relation till rådande organisationskultur:

”Kunskapen och tilltron till det systematiska brottsförebyggande arbetet finns ännu inte fullt ut i vare sig den polisiära organisationen eller i våra kommuners organisationer. Åtskilliga gånger fattas beslut om åtgärder utan att de föregåtts av kartläggning eller analys. Inom polisen finns en kultur att vilja agera snabbt och försöka lösa problem, trots att polisiära åtgärder kanske inte är de mest effektiva vid ett givet problem. I samverkan med kommunerna har såväl politiker som högre chefer fattat beslut om åtgärder, utan att vi som arbetar med det

⁸³ Brå 2023.

⁸⁴ Brå 2013, Brå 2024a och Brå 2025a.

brottsförebyggande arbetet involverats. Ofta handlar det om att man vill sätta in snabba åtgärder (och visa sig handlingskraftiga?!) mot uppkomna problem. Åtgärderna brukar följa standard-formuläret: att sätta in extraronderingar med väktare eller montera upp kameror. Vi har till och med fått höra att man egentligen inte tror att en sådan åtgärd har någon effekt, men att det är viktigare att visa att man gör något...”

I Brås uppföljning framkommer också en uppfattning hos ett antal lokalpolisområden om att man genomgående använder sig av den så kallade SARA-modellen⁸⁵ i det dagliga operativa arbetet även om man inte alltid dokumenterar det skriftligt. Polismyndighetens interna nationella uppföljning av sitt lokala brottsförebyggande arbete 2025⁸⁶ bekräftar att mycket få orsaksanalyser dokumenteras. Omkring två tredjedelar av lokalpolisområdena uppger i Polismyndighetens interna uppföljning att högst två brottsförebyggande aktiviteter har en dokumenterad orsaksanalys med utgångspunkt i brottstriangel⁸⁷. Dessutom anger majoriteten av lokalpolisområdena att de inte alls, eller endast för ett fåtal av sina brottsförebyggande aktiviteter, har tillämpat SARA-modellen i sin helhet⁸⁸.

I lokalpolisområden som emellertid har stärkt sin analyskompetens, exempelvis genom rekrytering av analytiker, framhålls detta i fritextsvaren till Brå som en framgång i det brottsförebyggande arbetet. Där framgår det också att cirka sex av tio lokalpolisområden anser sig ha tillgång till analysförmåga under 2024, vilket är en ökning med tio procent jämfört med året innan. Samtidigt vill Brå framhålla att det fortfarande innebär att nästan hälften av lokalpolisområdena saknar analyskompetens.

⁸⁵ SARA-modellen används för att systematisera problemorienterat arbete, och beskriver en arbetsprocess i fyra steg: kartlägga problembild (Scanning), analysera problemets orsaker (Analysis), inventera metoder och genomföra åtgärder (Response), samt följa upp och utvärdera arbetssätt och effekter av åtgärder (Assessment). Den följer därmed i stort den samverkansprocess för kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete som Brå utgår från, se boken Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete (2025) som har tagits fram gemensamt av Brå, Polismyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

⁸⁶ Polismyndighetens interna nationella BF-uppföljning 2025.

⁸⁷ Brottstriangeln är en modell som utgår från rutinaktivitetsteorin, vilken beskriver tre förutsättningar som påverkar om brott kan komma att begås: motiverad gärningsperson, lämpligt objekt eller offer samt avsaknad av formell eller informell kontroll (Brå 2025g).

⁸⁸ Resultaten avser perioden 1 januari–31 augusti 2025.

Polismyndighetens systemstöd underlättar det strategiska brottsförebyggande arbetet

Det framkommer i lokalpolisområdenas enkätsvar till Brå att införandet av systemstödet Planering, Genomförande och Uppföljning (PGU) och beslutsstödsystemet Kupol har underlättat, strukturerat och förstärkt den brottsförebyggande verksamheten. Det gäller i synnerhet arbetet med lokala problembilder, orsaksanalys och uppföljning. Lokalpolisområdena nämner bland annat att PGU bidrar till att "all personal drar åt samma håll i det brottsförebyggande arbetet" och "gör det lättare att styra patrullerna mot BF-arbetet". Även representanter för Polismyndigheten uppger att arbetet med uppföljning och utvärdering av brottsbekämpningen, förebyggande av brott inbegripet, har vidareutvecklats genom PGU⁸⁹.

Färre medborgarlöften till förmån för samverkansöverenskommelser

Ett annat resultat i Brås uppföljning är en tydlig minskning av andelen lokalpolisområden som uppger att de har aktuella medborgarlöften, från 85 procent till 68 procent under perioden 2024-2025, trots att de utgör en grundkomponent i Polismyndighetens brottsförebyggande arbete. Ett antal lokalpolisområden nämner i sina enkätsvar till Brå att medborgarlöften inte har efterfrågats av varken lokalpolisområdets ledning eller kommunledning.

Det tycks som att lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete har bidragit till att Polismyndigheten i högre grad prioriterar arbetet med samverkansöverenskommelser och åtgärdsplaner tillsammans med kommunerna, framför arbetet med medborgarlöften. I Brås uppföljning framkommer att förändringen främst syftar till att minska den administrativa bördan och skapa mer verksamhet och färre dokument, snarare än att förändra innehållet i arbetet. Flera kommunpolis betonar att ett minskat fokus på medborgarlöften inte innebär minskat medborgarfokus, utan att medborgarnas perspektiv i stället tas om hand inom ramen för andra styrdokument.

⁸⁹ Polismyndigheten 2024c.

Utmanande förutsättningar för lokalt brottsförebyggande arbete

Brås har under flera år följt lokalpolisområdenas personella och organisatoriska förutsättningar för ett strategiskt brottsförebyggande arbete. Sett över tid har en stor majoritet av kommunpoliserna uppgett att de har minst en halvtidstjänst avsatt för att arbeta med eller utbilda sig inom brottsförebyggande frågor. Nästan alla lokalpolisområden har dessutom uppgett att kommunpolisen finns representerad i ett lokalt brottsförebyggande råd (se tabell 2 och 3 i bilaga 2).

Brås uppföljning visar att kommunpolisfunktionen rymmer ett stort spann av arbetsområden, som inte sällan ska täckas av en ensam kommunpolis med ansvar för flera kommuner. I huvudsak ska kommunpolisen vara drivande i Polismyndighetens långsiktiga brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Där ingår att kommunpolisen ska samverka med kommun och andra samhällsaktörer, vara en tillgänglig kanal för allmänheten och lokala aktörer in i myndigheten, delta i framtagandet av styrdokument på området och verka för att Polismyndigheten lokalt svarar upp mot de åtaganden som tagits fram i exempelvis samverkansöverenskommelser och medborgarlöften.⁹⁰ Rollen som kommunpolis beskrivs dock i Brås enkät som spretig och ”på vissa orter blir man mycket av en ’alltiallo’”.

En stor majoritet av lokalpolisområdena uppger att kommunpolisrollen omfattar mer än grunduppdraget. Förutom brottsförebyggande samordning innefattar arbetet bland annat kunskapsspridning, stöd till ledning, samverkan med andra aktörer samt relationsskapande arbete med exempelvis barn, unga och näringsliv. Därutöver anges uppgifter som avhopparverksamhet, uppföljning, patrullering, kamerafrågor, remisshantering och volontärsamordning. Samtidigt uppger kommunpoliser i ett av fem lokalpolisområden (n=93) i Brås enkät att de lägger mindre än 70 procent av sin arbetstid på det brottsförebyggande uppdraget, och knappt tre av tio har en heltidstjänst avsatt för arbetet.

⁹⁰ Regeringens skrivelse 2016/17:126, Polismyndigheten 2015a och Polismyndigheten 2024a.

Bristfällig brottsförebyggande kunskap och ledning

Den vanligaste orsaken till att lokalpolisområdena endast i liten utsträckning eller inte alls arbetar enligt den brottsförebyggande strategin är emellertid att medarbetarna saknar tillräcklig kunskap om den, enligt Brås enkätundersökning. En vanlig uppfattning bland lokalpolisområdena är att den huvudsakliga kunskapen om strategin och brottsförebyggande arbete tenderar att stanna hos kommunpoliserna själva, och i viss mån områdespoliserna. På närmare frågor om varför lokalpolisområdet inte har genomfört delar av den kunskapsbaserade processen (kartläggning, orsaksanalys, uppföljning eller utvärdering) är det mest förekommande svaret bristande kunskap eller utbildning, och att det inte har efterfrågats av lokalpolisområdets ledning.

Implementeringsforskning betonar betydelsen av att första linjens chefer initierar, driver och stödjer en förändringsprocess för att implementering ska lyckas i en organisation.⁹¹ Bristande kunskap, engagemang och förståelse för brottsförebyggande frågor i ledningen framhålls dock upprepade gånger som ett hinder i implementeringen av strategin, i lokalpolisområdenas fritextsvar till Brå:

”Kunskapsnivån gällande den brottsförebyggande strategin och brottsförebyggande arbete är generellt för låg. Det är bara Kommunpolisen som gått någon form av brottsförebyggande utbildning. Chefer saknar djupare kunskap i brottsförebyggande arbete. Vid uppkomna problem används SARA-modellen för att lösa problemet. Det saknas dock tankar på hur man på längre sikt ska förhindra att problemet uppstår igen. De individer som styr och leder är otroligt duktiga på operativ ledning men när vi efterfrågar åtgärder på längre sikt saknas ofta intresse, resurser och förmåga.”

I Polismyndighetens egen interna uppföljning av sitt brottsförebyggande arbete vid lokalpolisområdena under år 2025 uppger 40 procent av kommunpoliserna att endast ett fåtal av lokalpolisområdets lednings- och samordningsfunktioner⁹² har gått någon form av extern eller intern utbildning i brottsförebyggande arbete.⁹³

⁹¹ Williams m.fl. 2020.

⁹² De funktioner som avses är lokalpolisområdeschef, kommunpolis, gruppchefer, yttre befäl och operativ samordnare/koordinator (eller motsvarande funktion).

⁹³ Polisens interna nationella BF-uppföljning 2025.

Områdespolisen är en värdefull men underdimensionerad brottsförebyggande resurs

Ökad lokal närvaro är ett av Polismyndighetens förändringsuppdrag från regeringen.⁹⁴ Under 2024 beslutade således rikspolischefen bland annat om uppdraget Ökad lokal närvaro⁹⁵, som också utgör ett av de långsiktiga målen i Polismyndighetens strategiska verksamhetsplan för 2025–2027⁹⁶. Polismyndigheten har följaktligen stärkt det planlagda arbetet och den lokala närvaron genom en satsning på fler områdespoliser. Antalet områdespoliser uppges därmed ha ökat i landet, från 1 268 stycken år 2023 till 1 588 stycken år 2025 – motsvarande en ökning med 25 procent⁹⁷.

Områdespolisernas uppdrag är att arbeta långsiktigt med kontaktskapande, gränssättande, brottsförebyggande och trygghetsskapande utifrån den lokala problembilden, och att ha god lokalkännedom i ett avgränsat geografiskt ansvarsområde. De ska arbeta både med hastigt uppkomna problem och mer långsiktigt med problembilder som kräver uthållighet.⁹⁸ Satsningen på fler områdespoliser tycks ha haft effekt, enligt enkätsvaren till Brå. Ett lokalpolisområde beskriver värdet av områdespoliser, och efterlyser ännu fler:

” Vi borde ha fler områdespoliser, de är en stor framgång i det brottsförebyggande arbetet. De områdespoliser vi har är väldigt värdefulla, de har mer kunskap och vetskap om problemen i området, de har större möjlighet att långsiktigt jobba brottsförebyggande. För oss har skolbesöken varit viktiga, där lär vi känna ungdomarna och bygger relationer under lugna omständigheter. Relationerna har vi nytta av när vi träffar ungdomarna ute på stan eller då något har gått snett.”

⁹⁴ Regeringskansliet 2023, Prop. 2024/25:1, Regeringsbeslut Ju2024/02467.

⁹⁵ Polismyndigheten 2024d.

⁹⁶ Pm 2024:1.

⁹⁷ Polismyndigheten 2024c, Polisens interna nationella BF-uppföljning 2025. Likt Brå skickar Polismyndigheten ut en webbenkät till samtliga lokalpolisområden varje år. Polismyndighetens enkät besvaras vanligtvis av en kommunpolis i varje lokalpolisområde, men svaren ska vara förankrade med närmaste chef för att spegla hela lokalpolisområdet. Undersökningen genomfördes mellan den 15 september och 6 oktober 2025. Enkäten skickades till alla 98 lokalpolisområden och besvarades av samtliga.

⁹⁸ Polismyndigheten 2024a, Regeringens skrivelse 2016/17:126, Polismyndigheten 2015b.

Ett ökat antal kommunpoliserna och områdespoliserna innebär inte nödvändigtvis ökad lokal närvaro eller stärkt brottsförebyggande förmåga. Av Polismyndighetens årsredovisning framgår inte vad områdespoliserna faktiskt gör i praktiken eller i vilken utsträckning de har förutsättningar att arbeta brottsförebyggande. I Brås enkät 2025 (n=93) uppger visserligen en majoritet av lokalpolisområdena att områdespoliserna kan arbeta brottsförebyggande i ganska stor utsträckning, men endast omkring en femtedel bedömer att detta sker i mycket stor utsträckning, samtidigt som en dryg femtedel anger att möjligheterna är små. Därtill ska det hållas i åtanke att en upplevd möjlighet att arbeta brottsförebyggande inte nödvändigtvis innebär att det sker i praktiken.

Brås uppföljning visar, i likhet med både Riksrevisionens granskning av polisreformen 2015⁹⁹ och Polismyndighetens tillsynsrapport¹⁰⁰, att särskilt områdespolisen varken används som det är tänkt eller i tillräcklig utsträckning för optimal långsiktig brottsförebyggande förmåga. Lokalpolisområdena pekar på att områdespolisen har störst praktisk möjlighet att arbeta brottsförebyggande jämfört med ingripande- och utredningsverksamheten. Samtidigt lyfts det som en central utmaning att områdespoliserna sällan kan arbeta fredat i sitt uppdrag, utan ofta tas i anspråk för andra delar av verksamheten. Ett lokalpolisområde uppger exempelvis att endast 4 av 14 områdespoliserna delvis arbetar med sitt kärnuppdrag. Resursbristen beskrivs som särskilt påtaglig under sommaren, när behovet av förebyggande insatser riktade mot barn och unga ofta är som störst.

Enligt Polismyndighetens interna uppföljning 2025 uppgår den genomsnittliga andelen fredad tid för områdespolisens brottsförebyggande och trygghets- skapande arbete till 57 procent av en heltidstjänst, vilket är en mindre ökning jämfört med 2024. Det innebär samtidigt att en betydande del av arbetstiden används till andra uppgifter än grunduppdraget.¹⁰¹ Enligt Polismyndigheten ska områdespoliserna endast i begränsad omfattning delta i ingripandeverksamhet.¹⁰² Trots att områdespoliserna endast i begränsad omfattning ska delta i ingripandeverksamhet visar både Brås enkät och Polismyndighetens egen bedömning att resurser ofta omprioriteras till sådan verksamhet, vilket påverkar förutsättningarna för det långsiktiga brottsförebyggande arbetet¹⁰³.

⁹⁹ Riksrevisionen 2025.

¹⁰⁰ Polismyndigheten 2025c.

¹⁰¹ Polismyndighetens interna nationella BF-uppföljning 2025.

¹⁰² Polismyndigheten 2024a.

¹⁰³ Polismyndigheten 2025c.

Ingripandepolisen underutnyttjas i det brottsförebyggande arbetet

Ingripandepolisen utgör exempel på en funktion som har förhållandevis goda möjligheter att arbeta brottsförebyggande, enligt drygt fyra av tio lokalpolisområden (n=93). Men flera lokalpolisområden uppmärksammar att ingripandepolisen skulle kunna arbeta förebyggande i betydligt högre grad än vad som sker i praktiken, vilket Brå iakttagit även i utsatta område¹⁰⁴. Ett lokalpolisområde beskriver det så här:

” Vi anser att dessa funktioner [områdespolis, ingripandepolis och civilutredare eller utredande polis] har stort utrymme för att arbeta brottsförebyggande. Det handlar mer om intresse och styrning. IGV [ingripandeverksamheten] kan jobba förebyggande i mycket större utsträckning än vad som görs. Utredarna kan genom sina samtal med brottsoffer förebygga att de blir utsatta igen och ge råd för hur de kan förebygga själva. De kan även påverka misstänkta. Största hindret är att det saknas efterfrågan och styrning att alla medarbetare ska jobba brottsförebyggande. Vi upplever att det fortfarande finns en inställning att det är Kommunpolisen och Områdespolisen som ska jobba brottsförebyggande.”

Polismyndighetens arbete i tidsskalor hämmar det planlagda strategiska brottsförebyggande arbetet

Brå bedömer att Polismyndighetens planering i kortare tidsskalor kan begränsa utrymmet för ett långsiktigt och kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Lokalpolisområden och regionala brottsförebyggande samordnare beskriver svårigheter att integrera det långsiktiga brottsförebyggande arbetet i en verksamhet som i hög grad styrs av kortsiktiga prioriteringar. Flera kommunpoliser lyfter att brottsförebyggande insatser ger mindre omedelbar återkoppling än till exempel ingripandeverksamhet, vilket skapar en obalans i prioriteringar. Detta riskerar att motverka intentionen att även strategiska och långsiktiga frågor ska ges tillräckligt utrymme¹⁰⁵, vilket på sikt kan påverka myndighetens brottsförebyggande förmåga.

Enligt Polismyndighetens riktlinjer för ledning av brottsbekämpning i ordinarie organisation¹⁰⁶ (LIO) är ledningen indelad i taktisk, operativ och strategisk nivå.¹⁰⁷ Det är i första hand den taktiska och operativa ledningsnivån som berör lokalpolisområdena. Det råder dock delade meningar bland lokalpolisområdena om huruvida LIO stödjer eller försvårar det problemorienterade arbetet utifrån SARA-modellen¹⁰⁸, och Polismyndigheten har själva uppmärksammat oklarheter kring hur det långsiktiga brottsförebyggande perspektivet omhändertas¹⁰⁹.

Flera regionala brottsförebyggande samordnare beskriver att arbetet utifrån driftcenter har fått ett enormt genomslag, men att det främst fokuserar på utredning, lagföring och att förhindra brott – inte att förebygga brott. Därtill beskrivs att driftcentren fokuserar på den grova kriminaliteten, och inte på mängdbrottslighet. Dessutom bedriver driftcentren en kortsiktig planering på 2–8 veckors sikt, upp till maximalt ett års horisont. På grund av organisationens oförmåga att arbeta långsiktigt är också det stödjande arbetet svårt, menar samordnarna. ”Vi klarar av max ett år för planer. Längre tidshorisonter går inte att arbeta med”, berättar en samordnare.

Personbunden och sårbar brottsförebyggande verksamhet

En tydlig målsättning i Polismyndighetens brottsförebyggande strategi¹¹⁰ är att det brottsförebyggande arbetet ska vara integrerat i hela organisationen och omfatta alla medarbetare. Brås uppföljning visar dock att det brottsförebyggande arbetet ännu inte är fullt ut integrerat i lokalpolisområdena och bristen på organisatorisk förankring riskerar att göra arbetet mindre systematiskt och mer personberoende.

Den brottsförebyggande organisationen inom myndigheten är dessutom uppdelad på olika verksamhetsområden. Kommunpolis tillhör exempelvis stöd

¹⁰⁶ SARA-modellen används för att systematisera problemorienterat arbete, och beskriver en arbetsprocess i fyra steg: kartlägga problembild (Scanning), analysera problemets orsaker (Analysis), inventera metoder och genomföra åtgärder (Response), samt följa upp och utvärdera arbetssätt och effekter av åtgärder (Assessment). Den följer därmed i stort den samverkansprocess för kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete som Brå utgår från, se boken Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete (2025) som har tagits fram gemensamt av Brå, Polismyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

¹⁰⁹ Polismyndigheten 2025c.

¹¹⁰ Pm 2022:12.

och service, medan områdespolis tillhör den brottsförebyggande och ingripande verksamheten. De brottsförebyggande samordnarna på regional nivå och områdesnivå arbetar i sin tur vid kanslierna på respektive nivå, där kanslichefen – snarare än personal med inriktad brottsförebyggande kompetens – företräder det brottsförebyggande arbetet regionalt.¹¹¹ Det brottsförebyggande arbetet inom Polismyndigheten upplevs därmed av både de regionala samordnarna och kommunpoliserna som svårt att förankra i organisationen, och andra uppdrag upplevs prioriteras i högre grad.

Många kommunpoliser och regionala samordnare beskriver att de känner sig ensamma i sina roller och att de har många arbetsuppgifter på sitt bord. De upplever bristande strukturerad styrning, där det brottsförebyggande arbetet i hög grad vilar på enskilda personer snarare än på tydliga funktioner. Brås uppföljning visar att det brottsförebyggande ansvaret inom lokalpolisområdena ofta läggs på kommunpolis och i viss mån områdespolis. Flera lokalpolisområden betonar behovet av att förankra och utveckla det brottsförebyggande arbetet i hela organisationen, och ett lokalpolisområde uttrycker utmaningen i relation till upplevd nedprioritering av brottsförebyggande arbete inom organisationen:

” Upplever inte att vi uppnår en godkänd nivå i det brottsförebyggande arbetet. Ser en successiv försämring och en avsevärd skillnad gällande prioriteringen av Bf [brottsförebyggande] arbete från en liten prioritering till snart helt obefintlig prioritering. Bf arbetet i sin helhet läggs på kommunpolis och ledning upplevs nöjda med detta då de inte finns någon uttalad plan om förbättringar utifrån nulägesbild.”

Två tredjedelar av lokalpolisområdena (n=93) uppger att det brottsförebyggande arbetet prioriteras i ganska stor eller mycket stor utsträckning. Samtidigt anges bristande prioritet som en av de vanligaste orsakerna till att arbetet inte genomförs i linje med den brottsförebyggande strategin. Flera lokalpolisområden pekar också på en skillnad mellan hur prioriteringen kommuniceras och hur den upplevs i praktiken. När det brottsförebyggande arbetet däremot upplevs som prioriterat och förankrat i lokalpolisområdesledningen framhåller lokalpolisområdena det som en framgång. Bland annat beskrivs kommunpolisens deltagande i ledningsgrupp och beslutandeforum utgöra en del av framgången.

Flera regionala samordnare uppmärksammar den ursprungliga idén i samband med omorganiseringen av Polismyndigheten 2015, att funktionen regional brottsförebyggande samordnare skulle ha högre status än vad samordnarna uppfattar att den har i dag. I stället vittnar de om att det inte finns en tydlig plats för dem i organisationen. De upplever en bristande struktur och ett bristande intresse för brottsförebyggande arbete inom organisationen. Detta kom även Polismyndigheten själva fram till år 2021 då de i sin tillsynsrapport konstaterade att ”Polismyndighetens styrning har inte i tillräcklig mån säkerställt effektivitet och enhetlighet inom stöd och samordning i det brottsförebyggande arbetet”.¹¹² Brå har dessutom fångat upp en farhåga hos de regionala samordnarna om att myndighetens brottsförebyggande verksamhet kommer att prioriteras ner i än högre grad när strategin får minskad styrkraft, när den inte längre är ett styrdokument¹¹³.

Trots att de regionala samordnarna uppger att de vid behov finner stöd hos varandra, så uttrycks ett behov av ett ökat mandat i det brottsförebyggande arbetet internt. Samordnarna upplever inte att det finns någon i chefsledet som bär ett brottsförebyggande ansvar, vilket minskar deras mandat att få arbetet prioriterat. En regional samordnare berättar att hen fått fart på det brottsförebyggande perspektivet i regionen med ett bra kontaktnät, men att det saknas system för hur arbetet ska tas vid om samordnaren skulle sluta i sin roll.

Otillräckligt stöd till det brottsförebyggande arbetet

Samtidigt som Polismyndighetens brottsförebyggande förmåga tycks ha stärkts på sina håll genom bland annat utvecklade systemstöd och till viss del fler områdespoliser, kvarstår utmaningar för att nå satta ambitioner om ett kunskapsbaserat, problemorienterat och effektivt brottsförebyggande arbete. Särskilt behövs stöd för att genomföra brottsförebyggande analyser.

En regional brottsförebyggande samordnare uppger att fler analytiker anställts på regional nivå för att kunna stärka det lokala brottsförebyggande arbetet, i enlighet med Noas beslut om förstärkt analysförmåga¹¹⁴. Samtidigt beskrivs en

¹¹² Polismyndigheten 2021.

¹¹³ Pm 2025:11, 5 kap, 3 och 9 §§ samt Övergångsbestämmelser, 1 §.

osäkerhet kring analytikernas roll, vilket gjort att stödet i praktiken inte har kommit lokalpolisområdena till gagn som det är tänkt. Den organisatoriska och fysiska distansen till den lokala nivån anges vara en bidragande orsak till detta. I Brås uppföljning framgår att knappt en femtedel av lokalpolisområdena (n=93) har vänt sig till polisregionens underrättelsesektion för stöd under det senaste året. Därutöver har nära två tredjedelar vänt sig till polisområdets underrättelsesektion. Polismyndigheten slår dock fast i sin tillsynsrapport¹¹⁵ att underrättelsetjänsten vid polisregionerna inte förmår möta lokalpolisområdenas brottsförebyggande behov av bedömda och sammanställda underrättelseprodukter. Förmågan till brottsförebyggande analys uppges saknas, vilket försvårar lokalpolisområdenas arbete med att inrikta, resurssätta och samordna sin brottsförebyggande verksamhet.

De regionala brottsförebyggande samordnarna har en otydlig arbetsroll – lokalpolisområdena efterfrågar mer praktisknära stöd

Samtliga sju polisregioner har en regional brottsförebyggande samordnare som ska bistå med stöd i arbetet med att förebygga brott. I Brås uppföljning framgår dock att kommunpoliserna vid behov i första hand vänder sig till varandra för stöd, och ungefär hälften av kommunpoliserna uppger att de tagit stöd av polisregionens brottsförebyggande samordnare under det senaste året. Därtill uppger knappt sex av tio kommunpoliser att de har tagit stöd av polisområdets brottsförebyggande samordnare.

Brås uppföljning visar att de regionala samordnarnas roll varierar. I vissa polisregioner finns övergripande riktlinjer för samordnarrollen som ger stort utrymme att själv forma uppdraget, medan det i andra saknas arbetsbeskrivning¹¹⁶. Trots variationerna har samordnarna gemensamt ett primärt fokus på att ge internt stöd till chefer och medarbetare på regional och lokal nivå, samtidigt som ett allt större fokus riktas mot extern samverkan med andra brottsförebyggande aktörer. Lokalpolisområdena själva uppger att samordnarna på polisområdesnivå och regional nivå främst ger stöd genom information, goda exempel och erfarenhetsutbyte med externa aktörer. Mer konkret och praktisknära stöd, som handledning i det brottsförebyggande arbetet eller hjälp med att

¹¹⁴ Polismyndigheten 2022b.

¹¹⁵ Polismyndigheten 2025c.

¹¹⁶ Polismyndigheten 2021.

genomföra åtgärder tillsammans med andra lokalpolisområden, är däremot mindre vanligt. Lokalpolisområdena efterlyser bland annat mer ”hands-on”-stöd, tydliga exempel på strukturerat arbete enligt SARA-modellen och vägledning för hur både utredare och yttre tjänst kan arbeta mer brottsförebyggande, inklusive en tydligare roll för kommunpolisen.

De regionala samordnarna uttrycker att lokalpolisområdena har begränsad kännedom om deras roll och det stöd som finns tillgängligt. Redan 2021 pekade Polismyndigheten på att bristande beställarkompetens på lokal nivå bidrar till det begränsade stödet.¹¹⁷ I de flesta polisregioner arbetar inte heller samordnaren med att ge direkt stöd till lokal nivå. I de fem regioner där det finns samordnare på områdesnivå ges stödet ofta i stället genom den funktionen. Brottsförebyggande samordnare på polisområdesnivå uppges vara en framgångsfaktor för mer praktisknära stöd till kommunerna, i samverkan med länsstyrelserna.¹¹⁸ De regionala samordnarna arbetar i huvudsak mer strategiskt och långsiktigt, och riktar sitt stöd mer mot ledningen på regional och lokal nivå. Deras stödjande insatser fokuserar på nätverk, erfarenhetsutbyte, utbildning och kompetensutveckling. Samtidigt uppger de regionala samordnarna att de upplever avsaknad av tillräckligt mandat i olika chefsforum, vilket understryker behovet av stöd från högre chefsled för att säkerställa att det brottsförebyggande arbetet omsätts i praktiken.

Bristen på praktisknära stöd till lokalpolisområdena beror alltså delvis på att stöduppdraget inte är anpassat till deras faktiska behov, snarare än att det är samordnarnas stödinsats som brister. Lokalpolisområdena efterfrågar därför en förändrad roll för samordnare på både polisområdesnivå och regional nivå, med mer konkret och praktisknära stöd. Även länsstyrelserna efterlyser större engagemang från Polismyndigheten i det praktisknära stödet:

” Det skulle behövas ett praktisknära uppdrag till polisen regionalt som samarbetspart för Länsstyrelsen att arbeta gemensamt med i kommunerna, för att få en närhet och kontinuitet i stödet regionalt.”

¹¹⁷ Polismyndigheten 2021.

¹¹⁸ Länsstyrelsen 2025.

Samlad bedömning

Ett hållbart brottsförebyggande perspektiv behöver rymma en balans mellan reaktivitet och proaktivitet, samt kunna växla mellan en kort och lång tidshorisont, vilket kräver tålamod och uthållighet. 2025 års uppföljning av lokalpolisområdenas och de regionala samordnarnas brottsförebyggande arbete¹¹⁹, tillsammans med Polismyndighetens styrdokument¹²⁰, antyder dock en förflyttning av Polismyndighetens brottsförebyggande inriktning: från uttalat fokus på specifikt långsiktigt, strategiskt brottsförebyggande arbete, till att det brottsförebyggande arbetet mer eller mindre underförstått vävs in i det övergripande brottsbekämpande uppdraget.

Brå noterar att Polismyndighetens organisation främjar förmågan att vara snabbfotad, reaktiv och att effektivt omhänderta akuta händelser i sitt brottsbekämpande uppdrag. Polismyndighetens planering och ledning av sin verksamhet i kortare tidsskalor riskerar däremot att hämma förmågan att säkerställa ett kunskapsbaserat, hållbart brottsförebyggande arbete på lång sikt. Brå bedömer att den lednings- och styrningsförändring som nu sker, i och med till exempel LIO, driftcenter och betoning på snabb anpassning, indikerar en ännu starkare förankring i det taktiska och operativa perspektivet, där den händelsestyrda verksamheten prioriteras framför den planlagda. Det finns en risk att verksamheten utvecklas i en riktning som inte är anpassad för att bedriva ett mer planlagt, långsiktigt och strategiskt brottsförebyggande arbete. På sikt kan det innebära att arbetet blir mer reaktivt än proaktivt, där resurser i högre grad styrs om till akuta händelser, och det systematiskt kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet trängs undan.

Vidare ser Brå att Polismyndighetens brottsförebyggande organisation är splittrad mellan olika delar av verksamheten, vilket försvårar samordning. Kommunpolisen och de brottsförebyggande samordnarna bör förslagsvis vara placerade nära ledningen, med mandat att driva de brottsförebyggande frågorna. Att det brottsförebyggande arbetet till stor del bedrivs av en eller två funktioner, så som Brås uppföljning visar, som inte sällan innebär få enskilda individer sett till antal arbetsområden och geografiskt områdesansvar, strider mot Polismyndighetens inriktning mot en integrerad brottsförebyggande verksamhet som ett gemensamt ansvar inom organisationen¹²¹. Brå bedömer

¹¹⁹ Brå 2025a.

¹²⁰ Se exempel pm 2024:21.

¹²¹ Pm 2022:12.

att resurser och brottsförebyggande förmåga bör omfördelas mer jämnt inom organisationen och knyts närmare ledningen för att stärka det brottsförebyggande arbetets genomslag.

Brå identifierar ett fortsatt behov av bättre struktur, systematik och dokumentation i Polismyndighetens lokala brottsförebyggande arbete, inte minst för uppföljning och utvärdering av åtgärder. Även om Brå ser framsteg för Polismyndighetens uppföljningsarbete över tid, och ställer sig bakom satsningen på ytterligare förstärkt analysförmåga inom det brottsförebyggande arbetet¹²², finns utmaningar kvar. Uppföljningen fokuserar i dagsläget mest på kvantitet och resursanvändning, medan kvalitativ analys av resultat och effekter är begränsad. Ett kunskapsbaserat arbetssätt förutsätter medvetna val baserade på kunskap, beprövad erfarenhet och evidens, och förutsätter ett systematiskt tillvägagångssätt som behöver dokumenteras för att kunna följas upp för vidare lärande.

¹²² Polismyndigheten 2024c.

3 Kommunernas brottsförebyggande arbete

Det har nu gått en tid sedan lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete trädde i kraft. Lagen innebär att kommunernas brottsförebyggande arbete ska vara kunskapsbaserat och bedrivs i återkommande cykler om två år. Enligt lagen skulle kommunerna senast den 1 juli 2024 besluta om en åtgärdsplan, baserad på en kartläggning och analys av den lokala brottsligheten. Under 2025 gick arbetet in i nästa fas, som innebar att åtgärdsplanen skulle följas upp och en ny kartläggning genomföras. Resultatet av detta ska sedan utgöra underlag för det fortsatta brottsförebyggande arbetet.

Brå har sedan 2016 följt det lokala brottsförebyggande arbetet med årligen återkommande enkätundersökningar, med särskilt fokus på det kunskapsbaserade arbetssättet och de kommunala förutsättningarna för det. I det här kapitlet ges en nulägesbeskrivning av kommunernas¹²³ brottsförebyggande arbete, dels med utgångspunkt i lagens implementering, dels i relation till den övergripande utvecklingen av arbetet, dess förutsättningar och stödbehov. Syftet är att tydliggöra vilka utvecklingsbehov som är mest angelägna att ta itu med framåt.

2026 års rapport har ett särskilt fokus på arbetet med brottsförebyggande åtgärdsplaner, med utgångspunkt i resonemanget om relationen mellan lägesbild och åtgärder i rapporten från föregående år¹²⁴. Därefter följer en beskrivning av de framgångar och utmaningar som framträder i kommunernas enkätsvar och som präglat deras brottsförebyggande arbete under det gångna året.

¹²³ Både kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg har besvarat Brås enkät. För att underlätta läsningen används ”kommuner” som ett samlingsbegrepp i rapporten för både kommuner och stadsdelar.

¹²⁴ Brå 2025a.

Allt fler kommuner tar ansvar för brottsförebyggande arbete

Arbetet går i rätt riktning, enligt de indikatorer som Brå följer för kommunernas brottsförebyggande arbete enligt lagen: framtagande av lägesbild, beslut om och uppföljning av åtgärdsplan, aktuella samverkansöverenskommelser, strategiskt råd och samordningsfunktion för det brottsförebyggande arbetet i kommunen. År 2025 var det 17 procent av kommunerna som uppfyller samtliga fem delar och således arbetar helt i enlighet med lagen, jämfört med 11 procent år 2024.

Kommunernas personella förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet har också förbättrats betydligt under de senaste åren. Andelen kommunala brottsförebyggande samordnare med utbildning inom området respektive minst en halvtidstjänst avsatt för brottsförebyggande frågor har successivt ökat. Det är nu över hälften av kommunernas brottsförebyggande samordnare som svarar att de har minst halvtid av sin tjänst avsatt för brottsförebyggande frågor, jämfört med en tredjedel 2018. Åtta av tio uppger också att de har utbildning i brottsförebyggande arbete, vilket är en fördubbling sedan 2017.

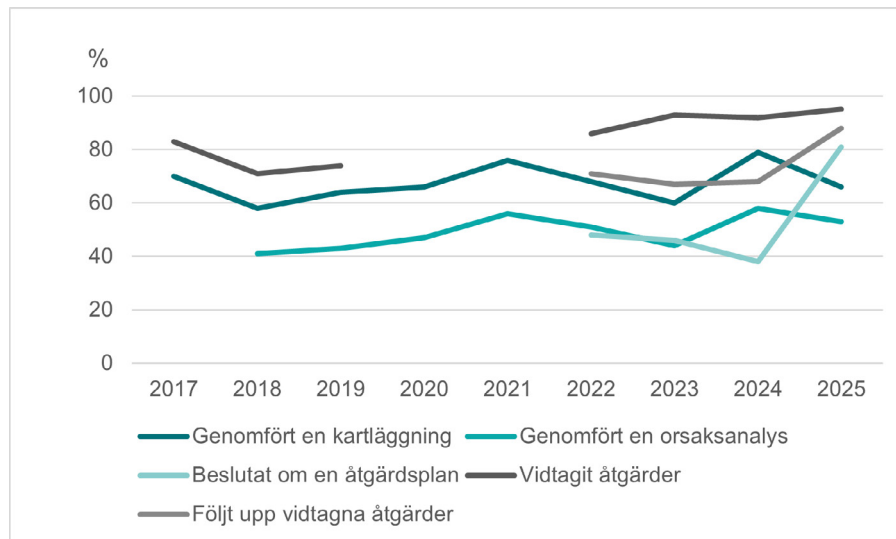
Samtidigt uppger nästan var femte av de svarande kommunala samordnarna att de har mindre än 20 procent av sin tjänst avsatt för brottsförebyggande frågor. Brå ser, inte minst inom ramen för sitt praktiktäta stöd till kommunerna, att skillnaderna i resurstilldelning mellan kommunerna skapar varierande förutsättningar för ett likvärdigt brottsförebyggande arbete i landet. Den tid som kommunernas brottsförebyggande samordnare avsätter för det brottsförebyggande arbetet påverkar förmågan att uppfylla de centrala delarna i ett kunskapsbaserat arbete. I kommuner där den brottsförebyggande samordnaren har minst 50 procent av sin tjänst avsatt för dessa frågor är det mer än dubbelt så vanligt att ha beslutat om en åtgärdsplan baserad på en aktuell lägesbild, jämfört med kommuner där motsvarande tjänst understiger 50 procent. Endast var femte kommun med mindre än halvtid avsatt för brottsförebyggande arbete har beslutat om en åtgärdsplan grundad i en lokal lägesbild.

Fokusskifte från lägesbild till brottsförebyggande åtgärder

Som framgår av linjediagrammet på sidan 49 (figur 3) går det att urskilja att lagens cykler påverkar hur kommunerna uppger att de arbetar. Kommunerna ska enligt lagen minst vartannat år uppdatera sin lägesbild respektive besluta om en åtgärdsplan. Det kommer således att synas i kommunernas svar var i den processen de befinner sig. Enligt lagen skulle kommunerna besluta om en åtgärdsplan 2024. När enkätundersökningen genomfördes våren 2025 uppgav flertalet kommuner att de fattat beslut om en sådan plan, medan färre hade genomfört kartläggning och orsaksanalys under de senaste tolv månaderna. Andelen kommuner som uppger att de har beslutat om en åtgärdsplan har mer än fördubblats sedan föregående år. Det är nu åtta av tio kommuner som har en framtagna och beslutad åtgärdsplan. Av dessa är det i sin tur nästan åtta av tio som svarar att de beslutade om en åtgärdsplan under det senaste året. Av de 56 respondenter som har svarat att de har en åtgärdsplan äldre än två år eller helt saknar åtgärdsplan, uppger drygt åtta av tio att en åtgärdsplan är planerad men ännu inte har påbörjats, eller har påbörjats men inte beslutats om.

Lägesbildsarbetet i stort, med genomförande av kartläggning och orsaksanalys, har däremot minskat under det senaste året, dock enligt förväntningarna i linje med lagen. Enligt lagens föreskrivelser ska kommunerna minst vartannat år uppdatera sin lägesbild, och det kan således förväntas en ökning inför nästkommande mätning då en sådan uppdatering ska ha genomförts under 2025. Även om allt fler kommuner har beslutat om en åtgärdsplan, är det knappt fyra av tio som uppger att åtgärdsplanen bygger på en aktuell lägesbild.

Figur 3. Andelen kommuner per år som har genomfört olika delar av den kunskapsbaserade arbetsprocessen mellan åren 2017 och 2025.

Förebyggande åtgärder får fäste i hela landet med ökad socialprevention

Vad gäller faktiskt genomförande av åtgärder har andelen kommuner som vidtagit brottsförebyggande åtgärder legat på en relativt hög nivå sedan 2017. Sedan förra mätningen 2024 har den därtill ökat med ytterligare tre procentenheter till 95 procent. De tre brottsproblem som är vanligast att kommunerna riktar in åtgärder mot är barn och ungas brottslighet, narkotikabrottslighet samt skadegörelse och klotter. En majoritet av kommunerna (8 av 10) har också identifierat brottsproblematiken i en lokal lägesbild.

Utvecklingen mellan åren 2024 och 2025 visar en tydlig förskjutning i kommunernas åtgärdsarbete, från situationell prevention till mer social prevention. Av de kommuner som svarat att de genomfört åtgärder uppger nästan fyra av tio att de främst arbetar med social brottsprevention (n=275), jämfört med knappt tre av tio år 2024 (n=272). Samtidigt har andelen kommuner som uppger att de främst jobbar med situationell brottsprevention sjunkit något under samma tidsperiod, från 22 till 18 procent.

Satsningen på barn och unga blir tydlig även i utvecklingen av samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF). År 2025 uppgav tre fjärdedelar av kommunerna att de arbetar enligt SSPF, jämfört med drygt fyra av tio kommuner 2021. Ökningen kan förstås som ytterligare ett utfall av den nationella styrningen och det förstärkta fokuset på barn och unga, inte minst genom uppbyggnaden av samverkansstrukturen för det förebyggande arbetet mot barn och unga i organiserad brottslighet (Bob). Det är dock viktigt att understryka att SSPF och Bob inte har samma målgrupp. Medan Bob främst är inriktat mot barn och unga som redan befinner sig i eller i nära anslutning till organiserad brottslighet, syftar SSPF till att möjliggöra tidigare och mer generella förebyggande insatser¹²⁵. Ökningen av SSPF kan därför tolkas som ett uttryck för en ökad medvetenhet om behovet av att komma in tidigare i barns och ungas liv, inte minst mot bakgrund av att allt yngre barn i dag begår allvarlig brottslighet¹²⁶.

Åtgärder mot brottsproblem som inte finns med i kartläggningen

Tre fjärdedelar av kommunerna som både har kartlagt och vidtagit åtgärder riktar dessa mot brottsproblem som inte har identifierats i kartläggningen. Platsorienterad brottsproblematik, följt av brott mot äldre och ordningsstörningar, är vanligast att sätta in åtgärder mot utan att brottsproblemet ingår i den lokala problembilden. En möjlig förklaring till att det är just dessa brottsproblem man i många fall riktar åtgärder mot utan att ha det i sin lokala problembild är att det ofta kan handla om åtgärder som är enkla att genomföra, som redan är etablerade eller som är möjliga inom ramen för befintliga och ofta begränsade resurser. Sådana åtgärder kan vara till exempel informationskampanjer, närvaro av ordningsvakter eller nattvandring. I Brås kontakt med kommunerna framkommer också att denna typ av åtgärder ofta väljs då de ligger nära till hands och kan genomföras snabbt, även om de kanske inte är de mest effektiva utifrån lokala behov.

¹²⁵ Socialstyrelsen m.fl. 2022.

¹²⁶ Brå 2025h.

Brottsproblem i kartläggningen som inte adresseras

Vid närmare undersökning av relationen mellan brottsproblem som kommunerna identifierar i sina kartläggningar respektive riktar åtgärder mot, har var tredje kommun av de som genomfört en kartläggning (n=281) identifierat tillgreppsbrottslighet (utöver bostadsinbrott) utan att ha riktat åtgärder mot dessa brottsproblem. Trafikbrott och våldsbrott (utöver våld i nära relationer) är därefter vanligast att identifiera i sin kartläggning, utan att vidta åtgärder mot. Det är alltså särskilt mängdbrottsligheten som tenderar att identifieras som lokalt brottsproblem för att sedan lämnas utan vidare åtgärder. Som konstaterats i kapitlet om det nationellt brottsförebyggande arbetet så står mängdbrotten för en övervägande del av återfallsbrottsligheten. Trots det har endast ett fåtal kommuner identifierat återfallsproblematik i sina kartläggningar och bara en av tio kommuner uppger att de har vidtagit åtgärder för att förebygga återfall i brott. Samtidigt efterfrågar omkring en tredjedel särskilt metodstöd för att kunna utveckla sitt återfallsförebyggande arbete.

Hög efterfrågan på kunskap om brottsförebyggande åtgärder mot ekonomisk och organiserad brottslighet

Även om det finns brister i kommunernas kunskapsbaserade arbete mot brott, i synnerhet i deras planering och genomförande av åtgärder, finns en önskan hos många kommuner om ökad kunskap i sitt brottsförebyggande arbete. De uttrycker särskilt behov av kunskap om specifika brottsproblem, i synnerhet inom komplexa brottsområden, och om hur de effektivt kan bemöta dessa. Utöver kunskap om återfall i brott, efterfrågar tre av fyra kommuner kunskap om metoder för att förebygga ekonomisk brottslighet, medan drygt hälften vill stärka sin kompetens kring organiserad brottslighet. Denna efterfrågan uppmärksammades också av Brå föregående år.¹²⁷ Likaså uppges it-relaterad

¹²⁷ Brå 2025a.

brottslighet, barn och unga som riskerar att begå brott, samt våld i nära relationer utgöra prioriterade kunskapsbehov hos ungefär hälften av kommunerna. Runt sju av tio kommuner har identifierat våld i nära relationer samt barn och ungas brottslighet som aktuella brottsproblem i sina kartläggningar, men bara tre av tio respektive två av tio har identifierat organiserad brottslighet respektive ekonomisk brottslighet i sina kartläggningar. It-relaterad brottslighet har bara identifierats som brottsproblem i sju procent av kommunernas kartläggningar. Skillnaden mellan identifierade problem och upplevda kunskapsbehov kan förklaras på flera sätt. Dels kan det handla om att dessa brott är svåra att upptäcka och kartlägga lokalt, dels om att nationella prioriteringar och politiska signaler påverkar kommunernas uppfattning om vad som bör prioriteras. Det kan också spegla att kommunerna helt enkelt upplever metodbrist inom dessa områden, eller att de finner frågorna svåra att arbeta med eftersom det förekommer att både utsatta personer och potentiella gärningspersoner själva jobbar inom kommunen. Resultaten visar oavsett att det finns ett stort behov av både metod- och kompetensutveckling för att kommunerna ska kunna arbeta mer kunskapsbaserat mot komplex brottslighet.

Ökad uppföljning som kan generera mer kunskap

Ett sätt att få mer kunskap om hur specifika brottsproblem mest effektivt kan förebyggas i den lokala kontexten är att följa upp de åtgärder kommunen redan genomför. Liksom för lokalpolisområdena har det skett en markant ökning av kommuner som uppger att de har följt upp de åtgärder som kommunen har vidtagit. Nästan nio av tio kommuner uppgav att de har gjort detta 2025, jämfört med knappt sju av tio året innan. Brå ser det som framgångsrikt att allt fler kommuner nu följer upp sina vidtagna åtgärder då det är en viktig och grundläggande del i den kunskapsbaserade processen¹²⁸. Genom uppföljning av hur åtgärderna har genomförts och vad de har resulterat i är det möjligt att ta lärdomar som kan användas för att påbörja, justera eller avsluta åtgärder för att mer träffsäkert kunna förebygga den aktuella brottsproblematiken.

¹²⁸ Brå 2025g.

Varierande förutsättningar och behov

Kommunernas möjligheter att arbeta brottsförebyggande enligt lagen varierar beroende på kommuntyp, storlek och organisatoriska förutsättningar. Medan vissa kommuner ligger i framkant med det brottsförebyggande arbetet, kämpar en väsentlig andel fortfarande med att få de grundläggande delarna på plats. Inom ramen för Brås praktiktäta stöd till kommuner har Brå kunnat se att en och samma kommun kan ha utvecklingsbehov inom ett område, och samtidigt vara framstående inom ett annat. En kommun kan till exempel ha ett väl etablerat och kommunövergripande brottsförebyggande arbete, där den interna samverkan fungerar väl, men ändå ha utmaningar när det gäller orsaksanalys eller att välja åtgärder utifrån den lokala problembilden. På motsvarande sätt kan en kommun vara stark i de kunskapsbaserade delarna av arbetet, men ha svårt att förankra arbetet i den interna organisationen.

Trots att kommunerna i många fall har fått bättre personella förutsättningar uppger de att resursbrist fortfarande är det största hindret för ett effektivt lokalt brottsförebyggande arbete. Det handlar inte bara om personal, utan i hög grad om brist på tid och ekonomiska medel. Särskilt mindre landsbygdskommuner beskriver ett mycket stort behov av ökat ekonomiskt stöd för att kunna leva upp till kraven i lagen. Även från polisens sida upplevs kommunernas ekonomiska förutsättningar som en tydlig utmaning. Mer än fyra av tio lokalpolisområden anger att kommunernas begränsade resurser försvårar samverkan i det brottsförebyggande arbetet.

Brå ser att de kommuner som helt eller delvis inte uppfyller lagens krav ofta har problem i form av bristande resurser vad gäller tid, personal och ekonomi. Detta gäller i synnerhet mindre städer, tätorter och landsbygdskommuner. För dessa kommuner handlar behoven i första hand om grundläggande förutsättningar. Det kan exempelvis röra sig om stabil basfinansiering för en heltidsanställd brottsförebyggande samordnare, tillgång till enklare och mer lättillgängligt stödmaterial, praktiskt stöd i ansökningsprocesser för ekonomiska bidrag samt mer anpassade och förenklade utbildningar och kapacitetsstöd. Små kommuner lyfter även att nationellt stöd och vägledning kan upplevas som alltför omfattande och svårt att anpassa till deras lokala förutsättningar, vilket ytterligare försvårar

genomförandet av ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Detta är något som Brå tar till sig och kommer att arbeta med framåt för att underlätta för kommunerna att ta till sig det stöd som Brå erbjuder.

I storstäder och storstadsnära kommuner finns ofta resurser, men komplexa organisationer och många aktörer gör samordningen utmanande. Storstäder och storstadsnära kommuner uttrycker i större utsträckning ett behov av ledningsstöd, utvecklat samverkans- och samordningsstöd, samt mer avancerade verktyg för uppföljning och analys. En kommun beskriver sina svårigheter och stödbehov så här:

” Vi behöver fortsatt stöd i att sätta ramarna för det brottsförebyggande arbetet. Vi gör en del insatser men det samlade brottsförebyggande arbetet, tydliga prioriteringarna efter kartläggningar och gjorda orsaksanalyser, val av rätt insatser/kraftansamlingar och uppföljning utvärdering av dessa görs inte idag. Vi behöver systematisera, bygga upp strukturer och samverkan mer med externa aktörer.”

Samverkan är nyckeln

Många kommuner uppger att samverkan utgör en viktig framgångsfaktor i det brottsförebyggande arbetet. Samverkan och nätverk är starkt prioriterat i alla kommungrupper, där det i till exempel mindre kommuner blir tydligt att den rent geografiskt nära kontakten mellan olika aktörer möjliggör snabba och effektiva insatser. Större kommuner samverkar å sin sida många gånger mer strukturerat med fler involverade aktörer.

” Vi har förflyttat oss framåt gällande den strategiska nivån. Det finns samverkansstrukturer på plats, som är väl kända i kommunen. Arbetet blir mer samlat och likriktat i stadsområden. Vi har knutit fler externa aktörer närmre samverkan, men har utvecklingsarbete kvar kopplat till att få med dem i konkreta åtgärder på en stadenövergripande nivå.”

De kommuner som efterlever alla delar av lagen (2023:196), enligt Brås uppföljning, visar på vikten av en väl fungerande samverkan mellan polis, socialtjänst, skola och andra aktörer. De uttrycker särskilt framgång kopplad till att sekretessfrågor hanteras på ett sätt som möjliggör informationsdelning och samordnade insatser. En kommun lyfter också betydelsen av gemensamma prioriteringar, samförstånd och att involvera flera delar av polisen i samverkan:

” Detta året har varit ett organisatoriskt fokus med intern implementering där vi ökat medvetenheten kring den strategiska riktningen vilket bidragit till mer engagemang och fler starka krafter till våra prioriteringar. Samarbetet och samsynen med lokalpolisområdena har också varit framgångsrikt i arbetet med öppna drogsener och utsatta områden. Det arbetet inkluderar fler funktioner utöver kommunpoliser och LPO-ledning, såsom OPK, områdespoliser, analytiker, BIN-sektionen etc. Att ha en tydlig GEMENSAM prioritering mellan organisationerna skapar samförstånd kring och ökar förståelsen för andra delar också. Till exempel att allt inte går att prioritera samtidigt.”

Även om samverkan uppges vara en tydlig framgång ser Brå att det behövs fortsatt utvecklingsarbete kring lokal samverkan. Kommunerna efterfrågar i hög grad stöd för att stärka den externa samverkan med andra kommuner och aktörer. Det handlar särskilt om samverkan med kommuner med liknande brottsproblem som den egna kommunen har. De efterfrågar också erfarenhetsutbyte med andra kommuner där goda exempel från liknande kontexter ses som värdefullt. Brå bedömer att länsstyrelserna spelar en viktig roll här, i enlighet med deras stöduppdrag gentemot kommunerna, och att de har goda förutsättningar att också erbjuda ett sådant erfarenhetsutbyte.

Kommunerna efterfrågar även tydligare och mer praktiskt stöd i hur det brottsförebyggande arbetet ska bedrivas enligt de nya lagändringarna, särskilt lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, lag (2025:170) om skyldighet att lämna ut uppgifter och den nya socialtjänstlagen (2025:400). Flera kommuner uttrycker behov av en ökad kunskap om hur dessa lagstiftningar hänger ihop samt hur sekretess- och informationsdelning ska hanteras i samverkan mellan myndigheter.

Fortsatt svårt att involvera, engagera och samordna hela kommunen i det brottsförebyggande arbetet

I många kommuner finns en bredd av olika aktörer och verksamheter i de strategiska brottsförebyggande forumen. Trots det upplever alltså många kommuner, i likhet med lokalpolisområdena, svårigheter med att fullt ut förankra det brottsförebyggande arbetet i hela organisationen. Kommunernas organisation utgör också den näst vanligaste påtagliga utmaningen, som över hälften av lokalpolisområdena uppger gällande sin samverkan med kommunerna. En kommun illustrerar svårigheten ur ett småkommunsperspektiv:

” [...] Vi är en liten kommun som gör mycket och olika arbetssätt i samverkan med flera aktörer både internt och externt är i pågående process. Rutiner för att få samman varje enskild verksamhets bidrag i det brottsförebyggande arbetet som del i ett tvärsektoriellt arbete och inte i stuprör saknas än så länge. Vi har också haft väldigt många byten av chefer och många personer på kommunchefsposten sedan 2017 och det påverkar. Vi är heller inte vana vid att en samordningsfunktion håller i taktpinnen och där faller även en del av mandatet.”

Flera kommuner uppger utmaningen att få kommunens politiker att förstå vikten av brottsförebyggande arbete. De menar att det kan vara svårt att svara upp mot den inriktning som politikerna vill se, när de som arbetar operativt ser andra behov utifrån den lokala problembilden. De brottsförebyggande samordnarna, vars huvuduppgift är just att samordna det brottsförebyggande arbetet internt och externt, menar att det i många fall behövs en tydligare struktur från beslut till verkställighet på ledningsnivå. För att underlätta samordningen uttrycks också ett behov av en bättre förståelse för varandras olika roller i det brottsförebyggande arbetet, främst i det strategiska arbetet.

Tydligt ledarskap, styrning och starkt politiskt stöd är avgörande för det brottsförebyggande arbetet

Ledarskap och styrning är en viktig gemensam framgångsfaktor i kommunerna. Det framgår tydligt i deras svar till Brå att politiskt stöd och mandat är avgörande för att få resurser och genomslag i verksamheten, i de fall där det brottsförebyggande arbetet inte upplevs få det genomslag som är nödvändigt. Det är framför allt i mindre och mellanstora kommuner som detta behov framträder som tydligast.

Inför lagens införande konstaterade Brå att en viktig förutsättning för att kunna implementera lagen är just tydlig ledning och styrning¹²⁹, vilket fortsatt bedöms utgöra en betydande faktor. Många kommunala samordnare upplever sig stå ensamma i sitt uppdrag utan tillräckligt mandat att driva det brottsförebyggande arbetet framåt. Flera samordnare vänder sig även till andra kommuner för att få stöd och hjälp i brottsförebyggande frågor. Ett återkommande önskemål från samordnarna är vägledning i hur de strategiska råden bör organiseras och stöd i att förankra arbetet hos kommunledning och politik. Därtill finns ett behov av klargörande kring roller, ansvar och mandat i det lokala brottsförebyggande arbetet.

”Kommunstyrelsen/kommunledningen behöver få konkret information om deras ansvar för ledandet av arbetet enligt lagen. Tydlig struktur i hur kommunen vill arbeta med frågorna. [Behöver] Hjälp att få ett fungerande strategiskt råd med mandat och möjligheter att kunna utföra arbetet på ett kunskapsbaserat sätt.”

För att underlätta i detta publicerade Brå i slutet av 2025 en film riktad till beslutsfattare och politiker i kommunerna i syfte att visa på varför en kommun ska arbeta brottsförebyggande, och vad som krävs för att arbetet ska bli effektivt utifrån ett styrnings- och ledningsperspektiv.¹³⁰

De kommuner som uppfyller alla delar av lagen enligt Brås uppföljning kännetecknas i högre grad av tydlig och stabil ledning samt en gemensam

¹²⁹ Brå 2022b.

¹³⁰ Brå 2025i.

prioritering av frågorna på alla nivåer, jämfört med kommuner som uppfyller högst en del av lagen. Flera av kommunerna som uppfyller alla delar av lagen uppger att de har etablerat långsiktiga, systematiska arbetssätt där planering, uppföljning och utveckling av insatser genomsyrar verksamheten. Det uppges bidra till att kommunerna, trots utmaningar, lyckas uppfylla lagens krav. Det skiljer sig från kommuner som har en otydlig styrning och fortfarande kämpar med att bygga upp sin brottsförebyggande organisation, där arbetet i stället ofta präglas av att ”släcka bränder”. Brå vill därmed betona vikten av att institutionalisera det brottsförebyggande arbetet och integrera det i kommunens styrning. En kommun beskriver det så här:

” [Utmaningen är] Att få alla att dra åt samma håll. När vi lyckas med det, det är då vi ser framgångarna.”

Samlad bedömning

Implementeringen av lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete tycks ha haft avsedd inverkan på verksamheten lokalt. Brå ser att förutsättningarna för det brottsförebyggande arbetet har förbättrats ytterligare, och i enlighet med lagens cykel för det kunskapsbaserade arbetet har andelen kommuner som beslutat om åtgärdsplaner ökat. Kommunerna har under de senaste åren lagt än mer tonvikt på social prevention i det brottsförebyggande arbetet. Detta går i linje med regeringens nationella strategi Barriärer mot brott¹³¹, som uttrycker vikten av sociala brottsförebyggande insatser för att motverka barns och ungas inträde i kriminella nätverk.

I dialog med lokala brottsförebyggande aktörer ser Brå ett betydande stödbehov när det gäller att välja och utforma effektiva brottsförebyggande åtgärder utifrån den kartlagda lokala brottsproblematiken. Valet av brottsförebyggande åtgärder baseras många gånger på andra faktorer såsom trender i arbetssätt, nationella initiativ, lokal politisk styrning, vana och tradition (”så har vi alltid gjort”), tillgängliga resurser och budget eller enskilda brottsförebyggares egen preferens.

Brå ser positivt på den nationella satsningen mot målgruppen barn och unga men vill i sammanhanget betona att forskning och statistik under senare år

¹³¹ Regeringens skrivelse 2023/24:68.

visat att ungdomskriminaliteten som helhet inte eskalerar drastiskt – tvärtom har utvecklingen inom flera brottskategorier varit stabil över tid. Samtidigt är det en mindre grupp unga som står för en oproportionerligt stor del av den allvarliga våldsbrottsligheten. Den nationella styrningen tenderar att ta fasta på denna mindre grupp snarare än på den övergripande trenden, vilket kan leda till ett kraftigt fokus på barn och unga även i kommuner där problemen kan vara är kopplade till annan typ av kriminalitet. Detta innebär självklart inte att satsningar på barn och unga är obefogade, men det aktualiserar frågan om huruvida nationella prioriteringar riskerar att normera och tränga undan lokala problembilder – vilket i sin tur riskerar leda till att brottsförebyggande åtgärder inte träffar rätt.

Brå vill understryka att det tar tid att genomföra ett sådant omfattande förändringsarbete som lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete på många håll har inneburit. Att integrera lagens krav i befintliga års- och budgetprocesser är ett pågående arbete som successivt tar form i kommunerna. I flera kommuner bedrivs det brottsförebyggande arbetet till stor del ensamt av samordnarna, som ibland upplever svårigheter att få arbetet förankrat i organisationen. Här har kommunens ledning en avgörande roll i att skapa förutsättningar för arbetet och säkerställa samordning och samverkan mellan kommunens olika verksamheter.

4 Länsstyrelsernas stöd till lokalt brottsförebyggande arbete

En viktig förutsättning för att det brottsförebyggande arbetet på lokal nivå ska bedrivas effektivt och kunskapsbaserat är att det finns ett tydligt och långsiktigt stöd att tillgå. Länsstyrelserna har sedan de fick sitt första brottsförebyggande stöduppdrag 2016¹³² successivt blivit en allt större nyckelaktör för att stärka den lokala nivåns brottsförebyggande kapacitet. I takt med att kraven på ett mer kunskapsbaserat och systematiskt brottsförebyggande arbete på lokal nivå har ökat, har förväntningarna på länsstyrelserna också vuxit.

Länsstyrelserna har under hösten 2025 fått ett nytt regeringsuppdrag att tillsammans med Brå fortsätta utveckla det nationella och regionala stödet i det brottsförebyggande arbetet.¹³³ Det nya regeringsuppdraget understryker både länsstyrelsernas betydande roll som stödjande aktör för lokal nivå och behovet av myndigheter i samverkan för ett effektivt stöd till lokalt brottsförebyggande arbete.

Det här kapitlet inleds med en beskrivning av hur länsstyrelsernas stödarbete i det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet fortskridit i enlighet med deras grunduppdrag¹³⁴. Därefter problematiseras länsstyrelsernas stödarbete utifrån de övriga uppdrag som tillfallit dem, som enligt dem själva skapat både möjligheter och utmaningar i att stötta lokalt brottsförebyggande arbete.

¹³² SFS 2016: 1258.

¹³³ Regeringsuppdrag Ju2025/01724.

¹³⁴ SFS 2016:1258.

Ökat fokus på framtagandet av åtgärdsplaner

Brå har i tidigare års rapporter om det brottsförebyggande arbetet beskrivit att en stor majoritet av länsstyrelserna i stor utsträckning stödjer den lokala utvecklingen av ett kunskapsbaserat arbete, bidrar till samarbete och erfarenhetsutbyte samt stödjer kompetensutveckling och utbildningsinsatser.¹³⁵ Länsstyrelserna har under 2025 fokuserat på att ge stöd till lokal nivå där behovet varit som störst. Det har mestadels handlat om att genom ett praktiktäna stöd stödja kommunerna att implementera ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete enligt lagen (2023:196).

Under 2025 har ett fokus lagts mot det lokala arbetet med åtgärdsplaner. Majoriteten av länsstyrelserna har stöttat kommuner med att genomföra en kartläggning, orsaksanalys och i att ta fram en åtgärdsplan. Länsstyrelserna har dessutom tagit fram ett stödmaterial¹³⁶ för kommunerna i deras arbete med åtgärdsplaner samt samlat in alla kommuners åtgärdsplaner och analyserat dessa för att åstadkomma ett mer riktat och behovsanpassat praktiktäna stöd till lokal nivå.¹³⁷ Däremot uppger endast drygt hälften av länsstyrelserna att de har gett stöd till kommunerna i arbetet med att välja åtgärder. Länsstyrelserna tycks således ha gett ett framgångsrikt stöd vad gäller att ta fram åtgärdsplaner utifrån hur en åtgärdsplan bör vara strukturerad. De har däremot inte i samma utsträckning stöttat i att välja konkreta åtgärder till åtgärdsplanen utifrån den lokala lägesbilden.

Bland de länsstyrelser som faktiskt har stöttat kommunerna i att välja åtgärder uppges att kunskapshöjande insatser såsom workshoppar och föreläsningar genomförts. En länsstyrelse berättar om sitt arbete:

” Vi har stöttat kommuner i att göra orsaksanalyser, och sedan stöttat kommunerna genom att visa på möjliga åtgärder utifrån orsaksanalysen. Där är socialstyrelsens sammanställning en bra vägledning. Till exempel på åtgärder som vi stöttat: Tillsammans mot illegala försändelser, Krogar mot knark och Tåget. Vi har arbetat med workshoppar för att ta fram åtgärdsplaner i en kommun där hela kommunförvaltningen samt de kommunala bolagen var delaktiga.”

¹³⁵ Se till exempel Brå 2025a.

¹³⁶ Länsstyrelserna tog under 2024 fram ett stödmaterial i form av en Powerpoint-presentation i syfte att stödja kommunernas arbete med framtagande av åtgärdsplaner. Stödmaterialiet kommunicerades internt till kommunerna.

¹³⁷ Länsstyrelsen 2025.

Likt föregående år har stödet till kommunöverskridande brottsförebyggande åtgärder i länet fortsatt varit bristande, även om det över en längre tid har ökat enligt både kommunerna och lokalpolisområdena. År 2025 är det drygt en tredjedel av kommunerna och lokalpolisområdena som själva uppger att de har fått ett sådant stöd, vilket länsstyrelserna också bekräftar. En länsstyrelse menar på att det är utmanande att initiera och stötta kommunöverskridande åtgärder då intresset hos kommunerna varit lågt när de sträckt ut en hand och försökt synliggöra möjligheterna. Som nämnts tidigare i rapporten uttrycker däremot flera kommuner en önskan om fler erfarenhetsutbyten med andra kommuner för att få goda exempel på brottsförebyggande arbete

Trots att det verkar vara svårt att få till kommunöverskridande åtgärder i flera län så finns det flera goda exempel från länsstyrelser som lyckats. En gemensam nämnare har varit att arrangera olika typer av regionala nätverksträffar där aktörer som kommunernas brottsförebyggande samordnare, kommunpoliser och andra relevanta aktörer möts för att bland annat diskutera och planera eventuella gemensamma åtgärder.

Länsstyrelserna har fått en allt tydligare stödjande roll inte minst gentemot polisen

Länsstyrelsernas stöd är i hög grad efterfrågat från lokal nivå, och andelen kommuner och lokalpolisområden som tagit del av länsstyrelsernas olika typer av stöd har succesivt ökat sedan Brås första mätning 2018. Nästintill alla kommunala brottsförebyggande samordnare och ungefär tre av fyra kommunpoliser uppger att de har tagit stöd av länsstyrelsens brottsförebyggande samordnare på olika sätt. Den typ av stöd som ökat mest över tid är möjligheten till erfarenhetsutbyte, som mer än fördubblats bland lokalpolisområdena och ökat med nästan 30 procentenheter bland kommunerna.

Likt tidigare år har olika typer av nätverk och samverkansstrukturer som länsstyrelserna styr över varit viktiga forum för just utbyte av erfarenheter, till exempel de regionala brottsförebyggande råden. Möjlighet till erfarenhetsutbyte mellan olika aktörer har också skapats genom arrangerade konferenser, seminarier och utbildningar. Länsstyrelsernas stöd genom utbildning är också något som ökat sedan Brås första mätning år 2018, främst gentemot lokalpolisområdena.

Det är tydligt att länsstyrelsernas stödjande roll är viktig inte endast för kommunerna utan även för lokalpolisområdena. Det är vanligare att kommunpolisen vänder sig till länsstyrelsen för stöd än till polisens regionala brottsförebyggande samordnare. Flera länsstyrelser uppger att de upplever att de fått en allt tydligare stödjande roll. En länsstyrelse beskriver det så här:

” [...] En anledning till att vi nått ut så brett beror troligtvis på att vi låtit kommunernas behov få styra vår arbetet som t.ex. med pilotprojektet kring gemensamt lägesbildaarbete och handledningen. Kommuner deltar inte enbart vid de arrangemang vi bjuder in till utan hör även i allt högre grad av sig till oss för stöd och råd kring allt från lägesbildaarbetet till hur man får in ett brottsförebyggande perspektiv i näringslivsfrågor.”

Behovsanpassat stöd ställer höga krav på länsstyrelserna

Länsstyrelserna beskriver att lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete har lett till tydligare strukturer, ökat ansvarstagande och stärkt samverkan. En länsstyrelse beskriver till exempel hur kommunerna i länet, i takt med lagens införande, också har fått förbättrade förutsättningar bland annat med ökat mandat, en tydligare styrning och ledning, en struktur i olika organisationer och ett mer systematiskt arbete. Som beskrivs i kapitel 3, om kommunernas brottsförebyggande arbete, kvarstår en viss efterfrågan från kommunerna på stöd i det kunskapsbaserade arbetet. Särskilt efterfrågas stöttning i att få det brottsförebyggande perspektivet organisatoriskt förankrat i relevanta förvaltningar, så att det brottsförebyggande arbetet kan genomsyra hela kommunens verksamhet.

Nästintill samtliga länsstyrelser uppger att de operativt stöttat organiseringen av det brottsförebyggande arbetet på lokal nivå. Drygt tre av fyra länsstyrelser har även gett stöd till utveckling av styrning och ledning av brottsförebyggande arbete på lokal nivå. Länsstyrelserna beskriver i sin slutrapportering att flera länsstyrelser har arbetat med att utbilda kommuners chefer och politiker för att på så sätt öka kommunens mottaglighet för stöd och trycka på vikten av att ha en brottsförebyggande samordnare.¹³⁸

¹³⁸ Länsstyrelsen 2025.

Kommunernas förstärkning av det brottsförebyggande arbetet har delvis påverkat stödet som efterfrågas från länsstyrelserna. Det är många kommuner som uttrycker särskilda behov av kunskap om specifika brottsproblem, i synnerhet inom komplexa brottsområden som till exempel återfall i brott, ekonomisk brottslighet och organiserad brottslighet. Likaså uppges kunskapsbehov rörande it-relaterad brottslighet, barn och unga som riskerar att begå brott samt våld i nära relationer.

I Brås tidigare rapport beskrevs hur länsstyrelserna avsåg att ge ett ökat stöd kring brottsområden som våld i nära relationer och kriminell ekonomi.¹³⁹ I 2025 års enkät ser Brå att de planerade insatserna nu har genomförts, då flera länsstyrelser arrangerat temadagar och utbildningar inom dessa områden. I vissa län har även regionala arbetsgrupper etablerats kring specifika brottsförebyggande åtgärder som genomförs regionalt, till exempel åtgärder mot välfärdsbrottslighet, avhopparverksamhet och åtgärder inom ramen för SSPF. Enligt länsstyrelserna är arbetet med att sammanföra våld i nära relationer och brottsförebyggande arbete framgångsrikt. Våld i nära relationer inkluderas nu i större utsträckning också i kommunernas och lokalpolisområdenas lägesbilder och åtgärdsplaner.

Det stödarbete som länsstyrelserna genomfört inom områden som våld i nära relationer och kriminell ekonomi kan delvis vara motiverat av nationella prioriteringar. Exempelvis har våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor sedan flera år tillbaka varit ett brottsområde som länsstyrelserna arbetat hårt med att bekämpa.¹⁴⁰ Brå ser givetvis positivt på att komplexa brottsområden också uppmärksammas och prioriteras i det lokala brottsförebyggande arbetet, inte minst med tanke på att kommunerna efterfrågar mer kunskap om dessa områden. Däremot behöver efterfrågan på kunskap i större utsträckning komma från faktiska lokala behov, och länsstyrelsernas stöd utformas därefter. Samtidigt kan viss komplex brottsproblematik, som våld i nära relationer och kriminell ekonomi, vara svår att kartlägga fullt ut till en rättvis lägesbild, vilket också är en aspekt att ta hänsyn till. Som nämnts tidigare i rapporten är det dock nödvändigt att hitta en balans mellan nationell styrning och lokala behov. Annars finns det en risk att kommunens eller lokalpolisområdets unika behov får mindre uppmärksamhet om det inte sammanfaller med den nationella satsningen.

¹³⁹ Brå 2025a.

¹⁴⁰ Se till exempel SFS 2021:995.

Även om kommunernas brottsförebyggande arbete utvecklas i positiv riktning finns det utmaningar i deras arbete likväl som i länsstyrelsernas stödarbete gentemot kommunerna. En av de främsta utmaningarna som länsstyrelserna beskriver är att det "... går just nu fort inom det brottsförebyggande området med många nya initiativ, utredningar, lagar och strategier". Det är svårt för såväl samordnarna på länsstyrelserna som på lokal nivå att hinna med att sätta sig in i alla förändringar.

Som nämnts tidigare både i den här rapporten och i tidigare rapporter om det brottsförebyggande arbetet i Sverige¹⁴¹ behöver insatser för att implementera lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar och Polismyndighetens brottsförebyggande strategi ges tid. Nya uppdrag och satsningar som tillkommer påverkar inte bara länsstyrelsernas förmåga att arbeta med långsiktigt brottsförebyggande arbete, utan även den lokala nivåns mottaglighet. De ökade kraven och tillkomna uppdrag kan skapa situationer där fokus riktas mot att hantera dessa, med risk för att det långsiktiga brottsförebyggande arbetet då går förlorat:

”Alla nya satsningar och därmed nya aktörer som har i uppdrag, alternativt ett affärsintresse, att stötta kommuner i deras brottsförebyggande arbete skapar i vissa fall en flaskhals. Många som vill in och stötta kommuner, men kommunernas förutsättningar för mottaglighet av stöd är låg. Det medför att vi stöttande aktör inte kan hjälpa i den omfattning (och med den långsiktighet) som är önskvärt för oss och för kommunerna. Istället leder det till flertalet kortsiktiga aktiviteter från respektive stöttande aktörer (för att fullfölja sitt uppdrag) som är svårt för kommunerna att ta tillvara på och bygga ett långsiktigt hållbart brottsförebyggande arbete av. Hoppas satsningarna fortsätter men att kommunerna framåt får bättre förutsättningar att ta emot all stöttning som finns.”

De senaste lagändringarna – lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, lag (2025:170) om uppgiftsskyldighet till brottsbekämpande myndigheter och den nya socialtjänstlagen (2025:400) – har sammantaget stärkt det brottsförebyggande arbetet, men också skapat nya behov av samordning på regional och lokal nivå.

¹⁴¹ Brå 2024a och Brå 2025a.

Utmaningar för länsstyrelsernas arbete

Det brottsförebyggande fältet har under året utvecklats i hög takt och fortsätter att göra det, vilket ställer större krav på länsstyrelsernas uppdrag och ökar kommunernas behov av stöd. Flera länsstyrelser beskriver resursbrist, både ekonomisk och personell, som påverkar möjligheten att ge ett bra och behovsanpassat stöd. Vidare finns en upplevelse av att det brottsförebyggande grunduppdraget urholkas då andra närliggande uppdrag såsom krisberedskap, säkerhetsfrågor inom skolan eller tillfälliga uppdrag tar resurser i anspråk. En länsstyrelse beskriver utmaningen så här:

” Vi har fått nya uppdrag som är väldigt specifika, gällande målgrupp och struktur. Det har varit utmanade att hitta arbetssätt som harmoniserar med grundförordningen och hur kommunerna arbetar brottsförebyggande. Andra delar av vår enhet får också nya uppdrag vilket skapar perspektivträngsel och målkonflikter.”

Andra länsstyrelser menar att de tillkomna uppdragen, som exempelvis uppdraget med Bob och avhopparverksamhet, snarare fungerat som stärkande komplement för det brottsförebyggande arbetet. De nya uppdragen upplevs, trots utmaningar, ha skapat fler samverkansytor i länet och bidragit till att bygga upp både långsiktiga nätverk och gemensamma arbetssätt. Ett troligt utfall av uppdraget med Bob är att länsstyrelserna erhållit nya och mer systematiska kontaktytor med aktörer som Kriminalvården och de olika regionerna. Antalet länsstyrelser som samverkar med regionen har ökat från drygt femtio procent år 2023 till att samtliga gör det år 2025. Även antalet länsstyrelser som samverkar med Kriminalvården har ökat, från sju stycken år 2023 till sexton stycken år 2025. Brå har i tidigare års rapporter om det brottsförebyggande arbetet påtalat att det finns en stor utvecklingspotential i samverkansarbetet mellan länsstyrelserna och regionerna som går bortom Bob-arbetet. Även Kriminalvården är en viktig samverkansaktör i exempelvis det återfallsförebyggande arbetet mot mängdbrottslighet. Brå ser därför positivt på att samtliga länsstyrelser samverkar med regionerna, men vill samtidigt fortsatt påtala vikten av att särskilt hälso- och sjukvårdsregionerna involveras ytterligare i det brottsförebyggande arbetet.

En annan utmaning, vid sidan av resursfrågan, rör länsstyrelsernas förutsättningar för att ta sig an det brottsförebyggande uppdraget fullt ut. Flera länsstyrelser beskriver det brottsförebyggande grunduppdraget som komplext och omfattande, och det finns en uttalad efterfrågan från länsstyrelserna på ytterligare kunskapsstöd, särskild kring vägledning i den kunskapsbaserade processen med kartläggning, orsaksanalys och val av åtgärder. Brå noterar att behovet av stöd inom dessa områden således kvarstår, vilket kan ses mot bakgrund av komplexiteten i det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet och de höga krav som ställs på arbetet med samordning och långsiktighet. Det finns även en ökad efterfrågan från lokalt håll att få stöd i att förebygga mer komplexa brottsproblem, och flera länsstyrelser uttrycker också en önskan om specifika metodstöd om bland annat välfärdsbrottslighet, miljöbrott, våld i nära relationer, digital rekrytering av barn och unga samt våldsbejakande miljöer online.

Det brottsförebyggande arbetet kopplas internt ihop med andra frågor

En framgångsfaktor för att på ett effektivt sätt stötta lokal nivå är att länsstyrelserna är samordnade internt vad gäller olika aktörer och aktiviteter i länet.¹⁴² Genom stöd och styrning från högre ledning, där beslut fattats om ett tydligare brottsförebyggande fokus i hela länsstyrelsen, ges utrymme till den brottsförebyggande verksamheten. I de län och kommuner där formella beslut kring särskilda inriktningar i det brottsförebyggande arbetet inte fattats, beskrivs det ändå som en framgång att ledande funktioner kommunicerar ambitionen att utveckla det brottsförebyggande arbetet. En länsstyrelse beskriver det så här:

” Framgångsrikt är att ledande funktioner inom kommuner, region, polis och länsstyrelsen kommunicerar höga ambitioner och är eniga om behovet samt viljan att utveckla arbetet i samverkan [...].

¹⁴² Statskontoret 2025.

I enkäten fick länsstyrelserna svara på om de samverkat tvärsektoriellt med någon ny enhet eller kring något nytt sakområde under det senaste året. Ungefär hälften av de länsstyrelser som svarade att de samverkat internt hade då gjort det med miljöenheten, för att tillsammans utveckla arbetet kring miljö- och avfallsbrottslighet. Bedrägerier mot äldre, främst i digital form, är också en brottsproblematik där några länsstyrelser beskriver att de samverkat inom länsstyrelserna för att stödja det brottsförebyggande arbetet. En länsstyrelse har till exempel samverkat med landsbygdsenheten för att nå den specifika målgruppen inom ramen för bedrägeribrott. Utöver det har länsstyrelserna också samverkat internt med samhällsskydd och beredskap, med fokus på ett ökat säkerhetsarbete framför allt ute i skolorna för att förebygga våldsdåd. I denna fråga har länsstyrelserna inte bara samverkat tvärsektoriellt utan också med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Det samarbetet har ökat från tre länsstyrelser 2024 till elva länsstyrelser år 2025.

Brå ser den tvärsektoriella samverkan kring dessa nya brottsområden som särskilt positivt utifrån länsstyrelsernas nya uppdrag¹⁴³. Allt fler verksamheter inom länsstyrelserna kommer att vara viktiga i det praktiska stödet till lokal nivå, inte minst för att inkludera nya perspektiv i det brottsförebyggande arbetet.

Samlad bedömning

Brå ser en tydlig positiv utveckling både vad gäller länsstyrelsernas stödarbete till lokal nivå och den lokala nivåns brottsförebyggande arbete. Samtidigt får Brå indikationer på att länsstyrelsernas ökande uppdrag och krav för med sig utmaningar i arbetet med att stödja det lokala brottsförebyggande arbetet. Som lyfts i flera av Brås tidigare rapporter om det brottsförebyggande arbetet sker många initiativ på området. Länsstyrelsernas upplevelse att kommunerna har en låg mottaglighet för stöd kan spegla att kommunerna saknar utrymme att ta till sig ännu mer brottsförebyggande ansvar. Det kan också vara en signal om att stödet inte är anpassat efter kommunens behov eller förutsättningar. Det är viktigt att utvärdera mottagandet av stöd ur båda perspektiven, det vill säga både vad gäller kommuners förmåga och stödets träffsäkerhet. En bristande mottaglighet kan vara en indikator på att det finns behov av ett mer differentierat stöd till kommunerna, precis som kommunerna själva uppger att de har.

¹⁴³ Regeringsbeslut Ju2025/01724.

Brå ser positivt på att lokalpolisområdena fortsatt får ett gott stöd från länsstyrelserna, men vill liksom i tidigare kapitel betona vikten av att Polismyndigheten prioriterar det brottsförebyggande arbetet på alla nivåer inom myndigheten och skapar ett internt operativt stöd för lokalpolisområdena. Brå menar att länsstyrelserna bör verka som nära samverkanspart till polisen och på så vis ha en stödjande roll. Om länsstyrelserna är tänkta att ge ett mer direkt stöd till lokalpolisområdena bör de också ges utrymme och resurser för detta.

Länsstyrelserna har sedan 2017 spelat en viktig roll i utvecklingen av det lokala brottsförebyggande arbetet. Det regionala stödet har framför allt avsett kunskapsbaserat brottsförebyggande, men har under senare år också utökats till stöd för nya brottsområden och stöd för att involvera fler kommunala verksamheter i arbetet – inte minst kommunledning. Det nya uppdraget från 2025, där Brå och länsstyrelserna ska fortsätta att utveckla det nationella och regionala stödet till kommunerna¹⁴⁴, innebär en tydligare inriktning mot implementeringsstöd kopplat till lagen om kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete. För länsstyrelserna innebär detta ett ökat fokus på behovsanpassade och praktiktäna stödinsatser, som ska underlätta kommunernas arbete med att uppfylla lagens krav. Samtidigt kan det nya uppdraget komma att medföra utmaningar på så vis att den ökade betoningen på ett implementeringsstöd ställer höga krav på prioriteringar, vilket kan minska utrymmet för mer utvecklingsinriktat stöd från länsstyrelsernas håll. Sammantaget innebär det nya uppdraget en fördjupning av länsstyrelsernas redan goda stödjande roll gentemot den lokala nivåns brottsförebyggande arbete, vilket ställer krav på tillräckliga förutsättningar för ett långsiktigt och samordnat stöd.

¹⁴³ Regeringsbeslut Ju2025/01724.

5 Slutsatser och utvecklingsområden

I det här kapitlet samlas Brås iakttagelser och slutsatser. Här redogörs kortfattat för vilken utveckling som skett, vilka utvecklingsområden som kvarstår sedan tidigare bedömningar samt ett antal nytillkomna utmaningar i det brottsförebyggande arbetet.

Tydlig ambitionshöjning i det brottsförebyggande arbetet

I det kriminalpolitiska landskapet har det brottsförebyggande arbetet fått en successivt alltmer framskjuten plats under de senaste åren. Det är tydligt även i 2025 års genomgång, med en mängd uppdrag och nya reformer, såsom exempelvis den nya socialtjänstlagen, uppdrag till ett flertal myndigheter att utveckla sitt brottsförebyggande arbete och ändringen i skollagen om brottsförebyggande säkerhetsarbete. Fler aktörer från samhällets olika delar vill ta och tar ett större ansvar i de brottsförebyggande frågorna och ser sin del i den sammanlagda väven av lösningar på det svenska samhällets nuvarande utmaningar med kriminalitet. Ambitionen att utveckla och stärka det brottsförebyggande arbetet är tydlig.

Det är också tydligt att en professionalisering av fältet har skett, med en ökad förmåga avseende det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetets olika delar. Det är framför allt påtagligt i kommunernas arbete, sedan lagstiftningen om kommunernas brottsförebyggande arbete trädde i kraft, där allt fler kommuner nu arbetar enligt lagens alla delar och fler brottsförebyggande samordnare har utbildning i brottsförebyggande arbete. Brå ser också utvecklingen med ett ökat fokus på åtgärder som ett viktigt framsteg i det lokala brottsförebyggande arbetet. Polismyndigheten har också vidtagit åtgärder för att föra det brottsförebyggande arbetet framåt, särskilt i och med de systemstöd som tagits fram i arbetet samt den ökade andelen kommunpolis som nu har utbildning i brottsförebyggande arbete.

Även om Brå ser positivt på att det brottsförebyggande arbetet fått en tydligare plats i kriminalpolitiken så kvarstår utmaningarna med en hög reformtakt. Som Brå iakttagit i tidigare rapporter¹⁴⁵ riskerar en hög reformtakt att skapa undanträngningseffekter och splittrad styrning. Det kan leda till perspektivträngsel inom det brottsförebyggande arbetet och till att resurser flyttas från det kunskapsbaserade grunduppdraget, vilket i förlängningen riskerar att urholka arbetets kärna. Regeringen har beslutat om nya uppdrag i hög takt och de innehåller, i varierande grad och med olika formuleringar, brottsförebyggande inslag. Detta riskerar att också bidra till otydlighet kring ansvarsfördelning mellan de aktörer som arbetar brottsförebyggande. Ett uttryck för detta är kommunernas behov av ökad kunskap och tydlighet kring hur de nya lagstiftningarna förhåller sig till varandra samt hur det brottsförebyggande arbetet ska bedrivas i samverkan mellan myndigheter, exempelvis när det gäller informationsdelning.

Hög reformtakt ökar behovet av stärkt återfallsförebyggande arbete

Den höga reformtakten på den repressiva sidan förstärker dessutom tidigare slutsatser om att det kontinuerliga, lokala, återfallsförebyggande arbetet är underdimensionerat och behöver prioriteras upp i samverkan med Kriminalvården. Om Sverige ska bromsa en negativ brottsutveckling och stävja de risker som följer av skärpta straff och längre fängelsevistelser, är det vitalt att satsa på det återfallsförebyggande arbetet och tertiär brottsprevention i stort¹⁴⁶. Detta gäller särskilt med tanke på att en liten andel av befolkningen står för en mycket stor andel av den totala brottsligheten. I sammanhanget vill Brå återigen påtala vikten av det förebyggande arbetet även riktat mot mängdbrottsligheten, då den står för en stor del av återfallsproblematiken och tenderar att identifieras som lokalt brottsproblem för att sedan lämnas utan åtgärder. Detta understryker behovet av ett långsiktigt och samordnat återfallsförebyggande arbete som tidigt riktas mot den begränsade grupp individer som står för en stor del av brottsligheten, där insatser mot upprepad mängdbrottslighet också kan bidra till att bryta en fortsatt och mer allvarlig brottskarriär.

¹⁴⁵ Se till exempel Brå 2025a och Brå 2024a.

¹⁴⁶ Brå 2025c.

Långsiktighet och tydlighet i brottsförebyggande uppdrag är avgörande

Brås bedömning är att bristen på långsiktiga brottsförebyggande uppdrag samt brist på kunskap och resurser leder till att det brottsförebyggande arbetet prioriteras lågt hos många myndigheter. Länsstyrelsens arbete med att stödja kommuners arbete har nått flera framgångar de senaste åren. Brås bedömning är att en viktig bidragande orsak till detta är länsstyrelsernas tydliga långsiktiga uppdrag i förordning. Brå anser därför att fler myndigheter behöver arbeta långsiktigt och kunskapsbaserat med tydligt formulerade brottsförebyggande uppdrag för att det arbetet ska få genomslag. Likt tidigare års rapporter vill Brå fortsatt framhålla att regionernas hälso- och sjukvård är en sådan viktig aktör i det brottsförebyggande arbetet och att de bör bli än mer delaktiga.¹⁴⁷ Kommunens lagstiftning om ett brottsförebyggande ansvar har lett till en positiv utveckling i arbetet sedan den kom på plats. Logiken talar för att motsvarande lagstiftning för regionerna skulle leda till en liknande utveckling.

Brå har även identifierat att aktörer inom säkerhetsarbete, krisberedskapsarbete och brottsförebyggande arbete behöver förstå skillnader och synergier mellan verksamheterna för att utnyttja allmänna resurser effektivt. Säkerhetsområdet bedöms vara relevant för att det kan få en påverkan på brottslighet. Säkerhetsarbetet och krisberedskapsarbetet har också likheter med brottsförebyggande arbete utifrån det att det ofta bedrivs kunskapsbaserat och behöver involvera hela organisationen i arbetet. Brås erfarenhet är också att de som arbetar med dessa tre frågor ofta arbetar nära varandra organisatoriskt. Att hitta en bättre ansvarsfördelning mellan fälten skulle kunna bidra till en minskad fragmentisering av respektive fält.

¹⁴⁷ Se till exempel Brå 2024a.

Träffsäkra brottsförebyggande åtgärder kräver kunskap och systematisk uppföljning

Brå ser fortsatt, likt tidigare år, att kommuner och polis behöver bli bättre på att välja träffsäkra brottsförebyggande åtgärder. Åtgärder genomförs fortfarande utan tillräcklig grund i den lokala lägesbilden. Ju större kunskap om och förståelse för det specifika brottsproblemet och dess orsaker, desto lättare är det att ringa in relevanta och träffsäkra åtgärder. Den främsta frågan och utgångspunkten vid valet av åtgärder bör vara: hur förväntas åtgärden fungera för att minska brottsproblemet?

För att kunna avgöra om en åtgärd verkligen haft brottsförebyggande effekt krävs systematisk uppföljning. Det är först när åtgärdens resultat analyseras som det går att bygga kunskap och insikt om vilka insatser som faktiskt fungerar i den lokala kontexten. Brå ser därför positivt på att andelen kommuner och lokalpolisområden som följer upp sina vidtagna åtgärder i det brottsförebyggande arbetet ökar. Samtidigt ser Brå ett fortsatt utvecklingsbehov i aktörernas uppföljningsarbete för att bygga upp sin egen lokala kunskapsbas och således stärka grunden för ett långsiktigt och hållbart brottsförebyggande arbete.

Tydlig styrning och ledningsnära placering bör vara utgångspunkt för samordningen

För att samverkan i brottsförebyggande arbete ska fungera är det en förutsättning att ha någon som samlat arbetar med brottsförebyggande frågor. Den rollen kallas ofta samordnare, men det finns även andra titlar. Samordnarna placeras ofta utan en tydlig tanke om hur de ska bidra till möjligheten att just samordna helheten. Det riskerar att göra det brottsförebyggande arbetet personberoende och sårbart, särskilt om uppdragen är splittrade och styrningen otydlig. Det behöver därför finnas stöd hos chefer i flera led, styrdokument som tydliggör hur arbetet ska bedrivas och en stödande organisation med en strategi och

planer som gör att helheten i arbetet tydliggörs. Det bästa sättet att åstadkomma detta är sannolikt att den brottsförebyggande samordnaren placeras så högt upp i den organisatoriska hierarkin som möjligt, nära ledningen, och ges tydliga mandat för att på det sättet gå från personberoende till en samordnande funktion. På så vis kan den samordnande funktionen lättare få en överblick och få med flera verksamheter i det brottsförebyggande arbetet.

Samma utmaning, och möjligen ännu mer så, finns inom Polismyndigheten där vissa funktioner tydligt får bära det brottsförebyggande ansvaret. Brå bedömer att Polismyndighetens brottsförebyggande samordnare, kommunpolis och områdespolis utgör viktiga och mycket värdefulla resurser i det lokala brottsförebyggande arbetet. Det är därför positivt att antalet områdespolis och till viss del kommunpolis i landet ökat, även om Brå bedömer att de i större utsträckning behöver arbeta med sitt grunduppdrag i det brottsförebyggande arbetet.

Sammantaget ser Brå att tydligt ledarskap, styrning och starkt politiskt stöd är avgörande för genomslag och prioritering av det brottsförebyggande arbetet, där de brottsförebyggande samordnarna i kommunerna och de brottsförebyggande funktionerna i polisregioner, polisområden och lokalpolisområdena behöver få ett starkare mandat för frågorna.

Polismyndighetens brottsförebyggande arbete behöver bli mer systematiskt och kunskapsbaserat

Polismyndighetens brottsförebyggande strategi och nya ledningsmodell understryker vikten av ett brottsförebyggande arbete som en integrerad del i hela myndigheten, där delarna fungerar tillsammans i ett sammanhållet system. Det är positivt, men för att det ska förverkligas är Brås bedömning att fler funktioner bör göras mer delaktiga i den brottsförebyggande verksamheten och ges både kunskap och förståelse för den. Exempelvis kan ingripandepolis, underrättelseverksamhet och utredande resurser bidra mer i det brottsförebyggande arbetet än vad de gör i dag. För det krävs ett genomgående

handlingskraftigt ledarskap och tydlig styrning som aktivt prioriterar, uppvärderar, integrerar och följer upp det planlagda brottsförebyggande arbetet i operativa planer och inriktningar – i ordinarie organisation och verksamhet. Den nya styrmodellen (LIO) kan understödja den utvecklingen om den i större utsträckning än i dag även används i det långsiktiga och strategiska brottsförebyggande arbetet. Brå ser här att ledningen på olika nivåer inom organisationen har en stor och viktig roll att spela.

Då Polismyndighetens strategi slutat gälla som ett styrdokument ser Brå att det kan finnas skäl att överväga att förstärka och tydliggöra Polismyndighetens brottsförebyggande uppdrag i myndighetens instruktion och löpande i regleringsbrev för att tillse att det brottsförebyggande arbetet ökar både i kvalitet och kvantitet. Polismyndighetens brottsförebyggande arbete behöver bli systematiskt och kunskapsbaserat i paritet med de krav som ställs på kommunerna, vilket skulle kunna tydliggöras mer i myndighetens uppdrag. Det skulle också stärka möjligheterna för både extern och intern uppföljning av arbetet.

Brå ser i likhet med Riksrevisionens rapport¹⁴⁸ att regeringens kravställan på återrapportering av primärt kvantitativ uppföljning av antal, med fokus på vad Polismyndigheten har gjort, snarare än varför och vad det har lett till, avspeglar sig i Polismyndighetens interna styrning, uppföljning och prioriteringar. Brå rekommenderar därför att regeringens återrapporteringskrav i högre grad inriktas på innehåll, genomförande och resultat i Polismyndighetens brottsförebyggande arbete, snarare än på kvantitativa uppgifter om funktioner och personal. Återrapporteringen bör fokusera på hur kommun- och områdespolisers arbetstid används, hur brottsförebyggande åtgärder har valts, utformats och genomförts utifrån en kunskapsbaserad och problemorienterad process samt vilka effekter åtgärderna haft i relation till den lokala lägesbilden. Brå ser samtidigt positivt på att återrapporteringskrav även fortsättningsvis belyser effekterna av myndighetens brottsförebyggande, förtroende- och trygghetsskapande arbete i lokalsamhället.

Polismyndigheten kan också behöva utveckla en egen struktur för systematisk uppföljning som i högre grad fokuserar på process- och effektmål. Förmågan till brottsförebyggande analys inom myndigheten uppges saknas, vilket försvårar lokalpolisområdenas arbete med att inrikta, resurssätta och samordna sin brottsförebyggande verksamhet – där uppföljningen är en viktig del. Brå efterlyser

¹⁴⁸ Riksrevisionen 2025.

både en stärkt analysförmåga i det brottsförebyggande arbetet och en uppföljning som utöver kvantitet också omfattar i vilken utsträckning aktiviteterna är kunskapsbaserade, vilka brottsförebyggande metoder som har använts och vad de har resulterat i, i förhållande till önskvärda mål och utfall.

Brås rekommendationer

Sammantaget har det brottsförebyggande området under senare år fått ökad uppmärksamhet. Tillsammans med fler kunskapsunderlag och uppdrag har detta bidragit till att stärka förutsättningarna för arbetet. Samtidigt har den höga reformtakten med ibland parallella uppdrag medfört risker för fragmentisering och otydlighet i genomförandet. För att säkerställa långsiktighet och genomslag i det brottsförebyggande arbetet finns behov av konsolidering, prioritering och ett tydligare fokus framåt.

Därför rekommenderar Brå att

- samordnaruppdraget tydliggörs och placeras centralt inom kommunernas organisationer
- Polismyndighetens mest centrala brottsförebyggande roller och funktioner tydliggörs och placeras centralt på myndighetens alla organisatoriska nivåer
- ett tydliggörande av Polismyndighetens brottsförebyggande ansvar görs i myndighetens instruktion och förtydligas löpande i regleringsbrev
- Polismyndighetens brottsförebyggande arbete i större utsträckning följs upp systematiskt och kvalitativt än kvantitativt
- en utredning om en liknande lagstiftning för regionerna, motsvarande den som gäller för kommunerna, övervägs
- fler myndigheter får långsiktiga och tydligt formulerade brottsförebyggande uppdrag
- ett ökat fokus läggs på arbetet mot mängdbrottslighet och det återfallsförebyggande arbetet på alla nivåer.

Referenser

Brottsförebyggande rådet, Brå (1999). *Svensk polis i förändring. En granskning av närpolisreformen*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013). *Samverkan mellan polis och kommun*. Brottsförebyggande arbete utifrån överenskommelser. Rapport 2013:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2022a). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Nuläge och utvecklingsbehov 2023*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2022b). *Förberedande åtgärder avseende införandet av ett lagstadgat ansvar för kommunerna för brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2023). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Nuläge och utvecklingsbehov 2023*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024a). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Nuläge och utvecklingsbehov 2024*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024b). *Polisens utredning av grova brott och brott mot särskilt utsatta brottsoffer*. Rapport 2024:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024c). *Remissyttrande över betänkandet Ett ändamålsenligt samhällsskydd (SOU 2024:48)*. Dnr: 0405/24. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024d). *Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention*. Rapport 2024:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025a). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Nuläge och utvecklingsbehov 2025*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025b). *Stödmaterial till kommuner för att börja arbeta förebyggande mot välfärdsbrott*. Stockholm: Brå.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025c). *Kriminalvård fängelse och häkte 2024*. Stockholm: Brå

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025d). *Remissyttrande över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)*. Dnr: 0094/25. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025e). *Remissyttrande över betänkandet En straffreform* (SOU 2025:66). Dnr: 0303/25. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025f). *Återfall i brott 2018, slutlig statistik*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025g). *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025h). *Barn under 15 år som begår allvarliga brott*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025i). Film till beslutsfattare. <https://bra.se/kunskapsstod/lokalt-och-regionalt-stod/kommunens-ansvar> Hämtad 2025-01-22.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2026). *Polisens brottsförebyggande arbete i utsatta områden*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Genomförandekommittén för Polismyndigheten (2014). *Områdespoliser och funktioner som kommunpolis i den nya Polismyndigheten* (Ju 2012:16/2013/4). Beslutsprotokoll 2014-11-17.

Jämställdhetsmyndigheten (2026). *Myndigheternas uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/myndigheternas-uppdrag-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor/?tags=&status=0&page=1&pageId=4661> Hämtad 2026-01-22.

Länsstyrelsen (2025). *Slutrapportering Uppdrag att utveckla det regionala stödet till kommunerna i det brottsförebyggande arbetet* (Ju2023/00475). Länsstyrelsen Västerbotten: Länsstyrelserna.

Polismyndigheten (2015a). *Kunskapsbaserat arbete med medborgarlöften i samverkan*. Metodstöd. Dnr. A086.967/2015. Stockholm: Polismyndigheten.

Polismyndigheten (2015b). *Uppdragsbeskrivning för områdespolis*. Dnr. A.149.893/2015. Stockholm: Polismyndigheten.

Polismyndigheten (2017). *Ny definition av det brottsförebyggande arbetet*. (Noa 208/2017). Beslutsprotokoll 2017-12-08. Dnr. A841.321/2016.

Polismyndigheten (2019a). *Polismyndighetens satsning avseende särskilt utsatta brottsoffer*. Beslutsprotokoll 2019-06-14. Dnr. A299.222/2019

Polismyndigheten (2019b). *Beslut om definition av det trygghetsskapande arbetet inom huvudprocessen BF*. (Noa 83/2019). Beslutsprotokoll 2019-04-23. Dnr. A841.321/2016.

Polismyndigheten (2019c). *Beslut om det brottsförebyggande arbetet i polisregionerna*. (Noa 52/2019). Beslutsprotokoll 2019-03-26. Dnr. A841.321/2016.

Polismyndigheten (2021). *Planlagd brottsförebyggande linjeverksamhet. Tillsynsrapport 2021:6*. Dnr. A005. 131/2019, Saknr:128. Stockholm: Polismyndigheten, rikspolispolischefens kansli.

Polismyndigheten (2022a). *Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet*. Pm 2022:12. Dnr. A153.079/2020.

Polismyndigheten (2022b). *Analysförmåga inom Polismyndighetens brottsförebyggande arbete*. (Noa 271/2022). Beslutsprotokoll 2022-09-28. Dnr. A153.079/2020.

Polismyndigheten (2023a). *Brott mot särskilt utsatta brottsoffer*. Tillsynsrapport 2023:1. Stockholm: Polismyndigheten, rikspolispolischefens kansli.

Polismyndigheten (2023a). *Polismyndighetens strategiska verksamhetsplan 2020–2024*. Pm 2023:10. Dnr. A354.025/2022.

Polismyndigheten (2023b). *Polismyndighetens riktlinjer för ledning av brottsbekämpning i ordinarie organisation*. Pm 2023:4. Dnr. A322.451/2021.

Polismyndigheten (2024a). *Redovisning av uppdrag om ökad lokal närvaro, förbättrade utredningsresultat och ökad effektivitet – vidare åtgärder*. Dnr. A222.840/2024.

Polismyndigheten (2024b). *Brott mot särskilt utsatta brottsoffer*. Tillsynsrapport 2023:1. Stockholm: Polismyndigheten, rikspolispolischefens kansli.

Polismyndigheten (2024c). *Polismyndighetens årsredovisning 2024*. Dnr. A112.305/2024. Stockholm: Polismyndigheten, kommunikationsavdelningen.

Polismyndigheten (2024d). *Uppdrag att öka den lokala närvaron, förbättra utredningsresultaten och öka effektiviteten*. Beslutsprotokoll 2024-04-11. Dnr: A222.840/2024.

Polismyndigheten (2024e). *Polismyndighetens strategiska verksamhetsplan 2025–2027*. Pm 2024:21. Dnr: A738.062/2024

Polismyndigheten (2025a). *Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2025*. Dnr. A022.594/2024. Stockholm: Polismyndigheten.

Polismyndigheten (2025b). *Narkotikabekämpning*. Tillsynsrapport 2025:1. Stockholm: Polismyndigheten, rikspolischefens kansli.

Polismyndigheten (2025c). *Förmågan till underrättelsebaserade brottsförebyggande aktiviteter i lokalpolisområdena*. Tillsynsrapport 2025:2. Stockholm: Polismyndigheten, rikspolischefens kansli.

Polismyndigheten (2025d). *Polismyndighetens arbetsordning*. Pm 2025:11. Dnr. A077.164/2025.

Prop. 2013/14:110. *En ny organisation för polisen*.

Prop. 2024/25:1. *Budgetpropositionen för 2025 – Utgiftsområde 4 Rättsväsendet*.

Prop. 2024/25:180. *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse*.

Regeringen (2024). *Handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan 2024–2027*. Stockholm: Regeringskansliet.

Regeringens skrivelse 2016/17:10. *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*.

Regeringens skrivelse 2016/17:126. *Tillsammans mot brott: Ett nationellt brottsförebyggande program*.

Regeringens skrivelse 2023/24:67. *Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet*.

Regeringens skrivelse 2023/24:68. *Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet*.

Regeringsbeslut Ju2012:16/2014/147. *Polismyndighetens styrmodell*.

Regeringsbeslut Ju2015/09350/PO. *Uppdrag till Polismyndigheten och andra berörda myndigheter att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet*.

Regeringsbeslut Ju2017/01526/KRIM. *Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att utveckla det nationella stödet och samordningen för brottsförebyggande arbete*.

Regeringsbeslut M2022/00531 (delvis). *Uppdrag om ytterligare åtgärder mot brottslighet inom avfallsområdet*.

Regeringsbeslut Ju2023/02529. Uppdrag att inrätta en samverkansstruktur för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott.

Regeringsbeslut A2024/01109. Ändring av uppdraget att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighetssamverkan.

Regeringsbeslut Ju2024/01492. Uppdrag att utveckla samverkan med civilsamhället i det brottsförebyggande arbetet.

Regeringsbeslut Ju2024/02467 (delvis). Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Polismyndigheten.

Regeringsbeslut Ju2024/02612. Uppdrag att bidra till att utveckla det brottsförebyggande arbetet.

Regeringsbeslut S2025/00116. Uppdrag till stöd för socialtjänstens omställning.

Regeringsbeslut Ju2025/00155. Uppdrag till Brottsförebyggande rådet om hur kriminella nätverk rekryterar barn och unga i digitala miljöer.

Regeringsbeslut Ju2025/00157. Uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut om hur kriminella nätverk påverkar barn och unga i digitala miljöer.

Regeringsbeslut Ju2025/00227. Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att utveckla samverkan med näringslivet i det brottsförebyggande arbetet.

Regeringsbeslut Ju2025/00232. Uppdrag till Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten att förstärka arbetet med att motverka och bekämpa sprängdåd och minska tillgången till explosiva varor i kriminella miljöer.

Regeringsbeslut S2025/00474. Uppdrag till Socialstyrelsen att bilda ett forum för lärande och kunskapsspridning om välfärdsbrottslighet.

Regeringsbeslut Ju2025/00740. Uppdrag att utfärda en statlig e-legitimation på högsta tillitsnivå.

Regeringsbeslut Ju2025/00846. Uppdrag att fortsätta utveckla stödet till arbetet med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott med koppling till organiserad brottslighet.

Regeringsbeslut S2025/01085. Uppdrag att kraftsamla mot organiserad brottslighet i välfärden.

Regeringsbeslut Ju2025/01324. Uppdrag till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten att förstärka arbetet mot människohandel och människoexploatering.

Regeringsbeslut Ju2025/01348. Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Polismyndigheten.

Regeringsbeslut S2025/01364. Uppdrag att förbättra förutsättningarna att använda effektiva insatser som förebygger kriminalitet hos barn och unga.

Regeringsbeslut Fi2025/01460. Uppdrag att samordna utvecklingen av effektiv informationsdelning i arbetet mot brott.

Regeringsbeslut Fi2025/01465. Uppdrag till Konkurrensverket att motverka kriminella eller på annat sätt oseriösa leverantörer i valfrihetssystem.

Regeringsbeslut Ju2025/01525. Uppdrag om stärkt förmåga att återta brottsvinster.

Regeringsbeslut Ju2025/01527. Uppdrag att stärka ekobrottsbekämpningen.

Regeringsbeslut Ju2025/01724. Uppdrag att fortsätta utveckla det nationella och regionala stödet i det brottsförebyggande arbetet.

Regeringsbeslut Ju2025/02068. Uppdrag till Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten att ytterligare förstärka arbetet med att förebygga, motverka och bekämpa sprängdåd samt minska tillgången till explosiva varor i kriminella miljöer.

Regeringsbeslut Ju2025/02287. Ändring i regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Brottsförebyggande rådet.

Regeringsbeslut Ju2025/02070. Uppdrag till Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten att ytterligare förstärka arbetet med att förebygga, motverka och bekämpa skjutvapenvåld samt minska tillgången till illegala skjutvapen i kriminella miljöer.

Regeringskansliet (2023). Regeringen utser Petra Lundh till ny rikspolischef. Pressmeddelande, 17 november 2023.

Riksrevisionen (2025). Polisreformen 2015 – intentionerna ännu inte uppnådda.

RiR 2025:26. Dnr 2024/0674. Stockholm: Riksrevisionen.

SFS 1984:387. Polislagen. Justitiedepartementet.

SFS 2007:515. Myndighetsförordning. Finansdepartementet SFÖ.

SFS 2016:1201. Förordning med instruktion för Brottsförebyggande rådet. Justitiedepartementet.

SFS 2016:1258. Förordning om regional samordning inom det brottsförebyggande området. Justitiedepartementet.

SFS 2010:800. *Skollag*. Utbildningsdepartementet.

SFS 2021:995. *Förordning om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor*. Arbetsmarknadsdepartementet JÄM.

SFS 2022:1719. *Förordning med instruktion för Säkerhetspolisen*. Justitiedepartementet.

SFS 2023:196. *Lag om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete*. Justitiedepartementet.

SFS 2025:170. *Lag om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna*. Justitiedepartementet.

SFS 2025:400. *Socialtjänstlag*. Socialdepartementet.

SFS 2025:625. *Lag om ändring i skollagen (2010:800)*. Utbildningsdepartementet. Socialstyrelsen m.fl. (2022). SSPF – *Samverkansformen skola, socialtjänst, polis och fritid*. Artikelnummer 2022-6-8047. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2024:48. *Ett ändamålsenligt samhällsskydd*. Justitiedepartementet.

SOU 2025:11. *Straffbarhetsåldern*. Justitiedepartementet.

SOU 2025:66. *En straffreform*. Justitiedepartementet.

Statskontoret (2025). *I gränslandet mellan nationellt och lokalt – en studie av länsstyrelsernas roll gentemot kommunerna*.

Williams, N.J., Wolk, C.B., Becker-Haimes, E.M. m.fl. (2020). *Testing a theory of strategic implementation leadership, implementation climate, and clinicians' use of evidence-based practice: a 5-year panel analysis*. *Implementation Sci* 15,(10). <https://doi.org/10.1186/s13012-020-0970-7> Hämtad 2026-02-12.

Bilagor

Bilaga 1 Metod och material

Beskrivningarna av hur det brottsförebyggande arbetet bedrivits och utvecklats under 2024–2025, och de utvecklingsområden som finns för det fortsatta arbetet, baseras på flera olika underlag som samlats in genom olika metoder. Huvudsakligen har insamling skett genom enkätundersökningar, en workshop, ett nationellt rådslag, analys av styrdokument och andra skriftliga underlag samt omvärldsbevakning.

Enkätundersökningar riktade till kommuner, lokalpolisområden och länsstyrelser

Brås rapportserie om det brottsförebyggande arbetet i Sverige baseras till stor del på enkätundersökningar, riktade till brottsförebyggande aktörer på lokal och regional nivå, som Brå har genomfört årligen sedan 2017. Årets rapport bygger på tre webbaserade enkäter som genomfördes under våren 2025. Två enkäter skickades ut till brottsförebyggande aktörer på lokal nivå i kommuner och lokalpolisområden. Ytterligare en enkät skickades ut till brottsförebyggande aktörer på regional nivå vid länsstyrelserna. Enkäterna konstruerades, distribuerades, samlades in och sammanställdes genom enkätverktyget Survey & Report. Enkäterna är i huvudsak utformade som frågor med fasta svarsalternativ, men inbegriper också ett antal frågor med möjlighet att svara i fritext.

Innehåll

Innehållet i de två lokala enkäterna har i stort speglat varandra genom åren. Båda enkäterna innehåller bland annat ett antal indikatorfrågor kring förutsättningar för och genomförande av brottsförebyggande arbete, vilka inte har förändrats i någon större utsträckning över tid.

Den regionala enkäten till länsstyrelserna omfattar bland annat frågor kopplade till länsstyrelsernas stöd till det lokala brottsförebyggande arbetet. Enkätfrågorna utgår främst från förordningen om regional samordning av brottsförebyggande arbete¹⁴⁹.

¹⁴⁹ SFS 2016:1258

Inför de senaste fyra enkätundersökningarna (år 2022–2025) har frågorna i alla tre enkäter setts över och utvecklats, bland annat med anledning av regeringsuppdrag till Brå om att utveckla uppföljningen av kommunernas brottsförebyggande arbete så att den omfattar implementeringen av lag om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete¹⁵⁰, som trädde i kraft den 1 juli 2023¹⁵¹, samt regeringsuppdraget till länsstyrelserna om att utveckla det regionala stödet till kommunerna¹⁵². Under 2024 och 2025 har ett större utvecklingsarbete genomförts gällande enkäten till lokalpolisområdena, där frågor har lagts till för att följa upp implementeringen av Polismyndighetens brottsförebyggande strategi¹⁵³ som beslutades om år 2022, och på ett bättre sätt fånga lokalpolisområdenas brottsförebyggande arbete.

Respondenter

Enkäterna till de lokala och regionala brottsförebyggande aktörerna är totalundersökningar. Det innebär att enkäterna skickades ut till landets samtliga kommuner och lokalpolisområden, liksom till alla 21 länsstyrelser. Vad gäller storstadskommunerna Stockholm och Göteborg skickades enkäter ut både till stadsledningsnivån och till de olika stadsdelarna i kommunerna enligt den organisatoriska struktur som gällde vid undersökningstillfället (11 stadsdelsområden i Stockholm och fyra stadsområden i Göteborg år 2025). Totalt distribuerades de lokala enkäterna till 305 respondenter motsvarande Sveriges kommuner (inklusive stadsdelar), samt 98 respondenter motsvarande landets lokalpolisområden¹⁵⁴.

Enkäten som skickades till kommunerna var specifikt adresserad till den tjänsteperson som vid tillfället hade det strategiska eller samordnande ansvaret för det brottsförebyggande arbetet i kommunen eller stadsdelen. Enkäten som riktades till lokalpolisområdena skickades ut till kommunpolis i varje lokalpolisområde, via registraturen respektive funktionsbrevlåda i alla sju polisregioner. I de fall ansvaret för det brottsförebyggande arbetet delades av flera kommunala tjänstepersoner eller kommunpoliser ombads enbart en person att besvara enkäten. Dock uppmantrades respondenten att hämta information från övriga

¹⁵⁰ SFS 2023:196.

¹⁵¹ Regeringsbeslut Ju2023/00472, Ju2021/04249 och, Ju2021/02425 (delvis).

¹⁵² Regeringsbeslut Ju2023/00475.

¹⁵³ PMPm 2022:12.

¹⁵⁴ År 2024 utökades antalet lokalpolisområden från 95 till 98 lokalpolisområden. Lokalpolisområde Malmö Syd delades upp i tre lokalpolisområden (Hyllie, Fosie och Rosengård) och lokalpolisområde Norrmalm delades upp i två lokalpolisområden (Norra innerstaden och Lidingö-Kungsholmen). År 2025 var första gången året Brå skickade ut den lokala enkäten till det utökade antalet lokalpolisområden.

Svarsfrekvens och bortfall

År 2025 hade enkäterna till kommuner och lokalpolisområden båda en svarsfrekvens på 95 procent, medan enkäten till länsstyrelser hade en svarsfrekvens på 100 procent. Svarsfrekvensen för enkäten riktad till länsstyrelserna har sedan 2017 varierat mellan 19 länsstyrelser och samtliga 21 länsstyrelser. Tabell 1 redogör för svarsfrekvensen över tid för de lokala enkäterna.¹⁵⁵

Tabell 1. Svarsfrekvens för enkäterna riktade till kommuner respektive lokalpolisområden avseende åren 2017–2025. Andel per år, i procent.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kommuner ^a	83	88	74	96	93	97	97	97	95
Lokalpolisområden ^b	74	78	71	76	79	96	96	89	95

- a Andelen baseras på det totala antalet kommuner i landet samt stadsdelar i Stockholm och Göteborg. År 2025 fanns det 290 kommuner och 15 stadsdelar, motsvarande en population om totalt 305 kommuner och stadsdelar.
- b Mellan åren 2017 och 2021 var enkäten riktad till samtliga kommunpolis i landet, medan enkäten för åren 2022–2025 var riktad till samtliga lokalpolisområden med en besvarande kommunpolis per lokalpolisområde. År 2025 bestod populationen av 98 lokalpolisområden.

Undersökningsperiod

Enkätundersökningarna riktade till kommuner och lokalpolisområden besvarades under perioden 9 april–5 juni 2025. Enkätundersökningarna har under de senaste fyra åren genomförts under ungefär samma period, medan enkätundersökningarna 2017–2019 sträckte sig från maj till augusti, och undersökningen 2020 från augusti till oktober.

Enkätundersökningen riktad till länsstyrelser besvarades under perioden 7 maj–5 juni 2025, liknande som för 2024. Undersökningarna dessförinnan har genomförts under perioden augusti–oktober.

¹⁵⁵ Då den logiska strukturen i enkäterna 2025 för frågorna om samverkan inte fungerade korrekt i enkäterna 2025 har omkodningar genomförts för samtliga variabler som avser samverkan, inklusive övergripande samverkan, samverkansaktörer samt olika delar av civilsamhälle, näringsliv och region. Även en följdfråga i samverkansavsnittet, som avser vilka brottsproblem kommunerna/LPO har operativ samverkan kring, har påverkats av dessa omkodningar. Detta har medfört att de nya samverkansvariablerna behövt bearbetas inför analysen i rapporten. I samband med omkodningen har vissa värden kommit att skilja sig från originalvariablerna. Sammantaget har detta resulterat i ett internt bortfall om 16 respondenter för frågor som rör samverkan.

Workshop med regionala brottsförebyggande samordnare vid Polismyndigheten

Tidigare år har en enkätundersökning även skickats ut till polisregionernas brottsförebyggande samordnare. Inför 2026 års rapport ersattes enkäten av en workshop som genomfördes den 7 oktober 2025, i anslutning till Brås arrangerade regionala nätverksträff med landets länsstyrelser och polisregioner. Workshopen omfattade totalt nio deltagare från Polismyndigheten med representation från samtliga sju polisregioner. Syftet med workshopen var att få en fördjupad kunskap om och förståelse för polisregionernas brottsförebyggande arbete och det stöd som de ger till lokalpolisområdena. Under workshopen fick polisregionernas brottsförebyggande samordnare både diskutera kring förvalda frågor, liksom de som länsstyrelserna fick besvara i enkätundersökningen, och resonera kring huvudsakliga resultat från lokalpolisområdesenkäten som genomfördes tidigare under våren.

Nationellt rådslag för 24 myndigheter

I december 2024 gav regeringen 24 myndigheter i uppdrag att utveckla det brottsförebyggande arbetet¹⁵⁶. I och med arbetet kring detta uppdrag erhöll Brå viktiga underlag kring vilka brottsområden och åtgärder som myndigheterna bedriver brottsförebyggande verksamhet inom, samt vilka åtgärder man använder nu och planerar att använda framåt. Brå skulle enligt uppdraget erbjuda myndigheterna rådgivning. Som en del av detta arrangerade Brå under våren 2025 ett rådslag för de 24 aktuella myndigheterna. Syftet med rådslaget var att bidra till analysen av åtgärder som myndigheterna kan genomföra i det brottsförebyggande arbetet, samt till att sammanföra myndigheterna för utbyte av erfarenheter och idéer. Rådslaget gav dessutom möjlighet till att identifiera samordning av åtgärder för att uppnå ett effektivt arbete.

Av de 24 berörda myndigheterna deltog 22 stycken. Inför rådslaget fick myndigheterna möjlighet att inkomma med skriftliga svar på ett antal frågeställningar om deras brottsförebyggande arbete, i de fall detta bedrivs, som utgjorde en del av underlaget för diskussionerna under rådslaget.

Utöver de skriftliga svaren förde utredare vid Brå minnesanteckningar under rådslaget. Dessa har tillsammans med respektive myndighets slutredovisning av regeringsuppdraget i fråga utgjort underlag för analyserna i årets rapport.

¹⁵⁶ Regeringsbeslut Ju2024/02612

Övrigt material

Ytterligare material om Sveriges brottsförebyggande arbete i allmänhet, och nationella aktörers verksamhet på det brottsförebyggande området i synnerhet, har likt tidigare år inhämtats via offentliga och myndighetsinterna dokument, Brås observationer i olika forum liksom genom kontakter med nationella, regionala och lokala aktörer inom fältet, samt Brås omvärldsbevakning i stort.

Analysen som ligger till grund för kapitel 1 om det nationella brottsförebyggande arbetet bygger -- utöver underlag från det nationella rådslaget -- primärt på kvalitativa analyser av dessa övriga källor, även om vissa slutsatser har dragits utifrån kvantitativ analys. Till exempel hur många rapporter som har tagits fram eller hur många myndigheter som uppger att de vidtagit en viss brottsförebyggande åtgärd.

Analysen kring myndigheternas uppdrag på området utgår från en genomgång av ändringar i lagstiftning, instruktioner för myndigheter, regleringsbrev och andra regeringsuppdrag. Totalt har 60 myndigheters uppdrag gått igenom. Därutöver har lagstiftning och instruktioner använts för att analysera mer permanenta uppdrag, medan temporära uppdrag har identifierats i regleringsbrev och särskilda regeringsuppdrag.

Vidare material om vad som pågår inom det brottsförebyggande området på nationell nivå har inhämtats från de nationella nätverk som Brå deltar i men också nätverk som Brå har kontakt med eller kunskap om. Det innebär att genomgången av vilka nätverk som finns, vad de gör och vilken kunskap de tar fram inte är heltäckande, men bedöms omfatta majoriteten av relevanta nätverk på området.

Bilaga 2 Tidsserier över utvecklingen av det lokala brottsförebyggande arbetet

Sedan 2017 har Brå följt utvecklingen av kommunernas och lokalpolisområdenas brottsförebyggande arbete genom indikatorer för personella och organisatoriska förutsättningar samt för kunskapsbaserat arbete. Vilka indikatorer som följs upp har i viss mån varierat över tid, men sedan 2019 följs personella förutsättningar genom två indikatorer: utbildning i respektive avsatt tid för brottsförebyggande arbete. Utvecklingen av dessa personella förutsättningar framgår av tabell 2.

Tabell 2. Indikatorer på utvecklingen av personella förutsättningar för att arbeta kunskapsbaserat i kommuner och lokalpolisområden år 2017–2025. Andel per år, i procent.

Personella förutsättningar för det lokala brottsförebyggande arbetet									
År	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kommuner vars respondent har minst 50 procent avsatt tid för brottsförebyggande arbete ^a	-	34	41	36	34	34	40	48	54
Lokalpolisområden vars respondent har minst 50 procent avsatt tid för brottsförebyggande arbete ^b	85	-	87	87	91	87	81	93	89
Kommuner vars respondent har utbildning i brottsförebyggande arbete	40	35	49	48	47	50	65	68	80
Lokalpolisområden vars respondent har utbildning i brottsförebyggande arbete	71	74	77	75	78	80	79	74	82

a Frågan om avsatt tid har varierat i formuleringen över tid. Från 2023 och framåt handlar frågan om hur många kommuner som har avsatt tid för brottsförebyggande arbete. För åren 2019–2022 tillfrågades kommunerna om andelen tid som var avsedd för brottsförebyggande arbete, medan frågan från 2018 handlar om andelen tid som de arbetade med brottsförebyggande arbete.

b Lokalpolisområdena har sedan 2023 fått samma fråga om avsatt tid som kommunerna men formuleringen av frågan har tidigare varierat även för lokalpolisområdena. För år 2022 tillfrågades lokalpolisområdena om andelen tid som var avsedd för brottsförebyggande arbete, medan frågan tidigare handlar om andelen tid de arbetade med brottsförebyggande arbete.

De organisatoriska förutsättningarna följs sedan 2018 genom tre indikatorer: kommuners samverkansöverenskommelser och brottsförebyggande råd (strategiska samverkansforum) samt kommunpolisers deltagande i sådana forum. Sedan 2022 har Brå också följt utvecklingen av kommunernas organisatoriska förutsättningar avseende brottsförebyggande strategiskt råd, samordningsfunktion och samverkansöverenskommelse, utifrån lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete¹⁵⁷. Genom att ställa frågor utifrån lagen undersöker Brå om kommunerna arbetar på ett sådant sätt att syftet med lagen uppnås. Utvecklingen av dessa organisatoriska förutsättningar framgår av tabell 3.

Tabell 3. Indikatorer på utvecklingen av organisatoriska förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet i kommuner och lokalpolisområden år 2017–2025. Av dessa ingår två indikatorer i Brås uppföljning av lag (2023:196), vilka är markerade med (I). Andel per år, i procent.

Organisatoriska förutsättningar för det lokala brottsförebyggande arbetet									
År	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kommuner som har en samordningsfunktion med det ansvar som pekas ut i lag 2023:196 (11-12 §§(I))	-	-	-	-	-	-	83	89	92
Kommuner som har en aktuell samverkansöverenskommelse	89	92	87	87	83	88	92	92	91
Kommuner som har en samverkansöverenskommelse med syfte och samverkansområden (9§, lag 2023:196)	-	-	-	-	-	-	-	77	75
Kommuner som har ett brottsförebyggande råd	84	86	84	90	90	87	88	95	96
Kommuner som har och leder ett strategiskt råd (10§, lag 2023:196) (I)	-	-	-	-	-	84	86	93	93
Kommuner som ingår i ett brottsförebyggande råd	-	92	96	98	99	99	97	99	97

¹⁵⁷ SFS 2023:196. Lagen trädde i kraft 1 juli 2023. Förslag på innehåll i lagen framgick dock av SOU 2021:49 och sedermera i prop. 2022/23:43. Eftersom den slutliga lagen inte skiljde sig på något väsentligt vis från dessa förslag har Brå kunnat följa kommunernas arbete utifrån lagen sedan innan lagstiftningen trädde i kraft. Eftersom enkätundersökningen genomförs under perioden april-juni innebär det att resultaten för år 2022 och 2023 synliggör andelen kommuner som arbetade utifrån lagen redan innan den trädde i kraft, och att 2024 års siffror skildrar de första resultaten efter lagens ikraftträdande.

Det lokala brottsförebyggande arbetet följs sedan 2022 dessutom av fem indikatorer som speglar genomförandet av olika moment i den kunskapsbaserade arbetsprocessen: kartläggning, orsaksanalys, åtgärdsplan, åtgärder och uppföljning. I och med lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete har indikatorerna utvecklats sedan 2022, det vill säga året innan lagen trädde i kraft. Det är viktigt att betona att det kunskapsbaserade arbete som Brå har undersökt sedan 2017 inte är skilt från lagens krav på lägesbild, åtgärdsplan och uppföljning. Snarare kan lagen ses som en fördjupning av arbetet med kartläggning, orsaksanalys, åtgärder och uppföljning. Indikatorerna för det kunskapsbaserade arbetet från 2017 fångar därmed till stor del också delar av lagens föreskrifter. Uppföljningen av lagen har däremot utvecklats stegvis för en finmaskigare bild av kommunernas brottsförebyggande arbete. Kommunernas utveckling utifrån dessa processindikatorer redovisas i tabell 4.

Tabell 4. Indikatorer på utvecklingen av brottsförebyggande arbete i kommuner år 2017–2025. Av dessa ingår tre indikatorer i Brås uppföljning av lag (2023:196), vilka är markerade med (I). Andel per år, i procent.

Kommunernas brottsförebyggande arbete									
År	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kommuner som genomfört en kartläggning ^a	70	58	64	66	76	68	60	79	66
Kommuner som genomfört en orsaksanalys ^b	-	41	43	47	56	51	44	58	53
Kommuner som minst vartannat år tagit fram en lägesbild (4 och 6 §§) ^c (I)	-	-	-	-	-	18	23	41	50
Kommuner som beslutat om en åtgärdsplan	-	-	-	-	-	48	46	38	81
Kommuner som beslutat om en åtgärdsplan med lägesbild som underlag (5 §) ^c (I)	-	-	-	-	-	17	20	24	37
Kommuner som vidtagit åtgärder ^d	83	71	74	-	-	86	93	92	95
Kommuner som följt upp vidtagna åtgärder ^e	-	-	-	-	-	71	67	68	88
Kommuner som minst vartannat år följt upp åtgärdsplanen (6 §) (I)	-	-	-	-	-	-	27	24	41

- a Andelen kommuner som genomfört en kartläggning avser kartläggningar som genomförts under de senaste 12 månaderna.
- b Andelen kommuner som genomfört en orsaksanalys avser de kommuner som både genomfört en kartläggning under de senaste 12 månaderna och genomfört en orsaksanalys.
- c Andelen kommuner som har tagit fram en lägesbild som innehåller kartläggning av brottslighetens typ, omfattning och konsekvenser samt en orsaksanalys. För år 2022 är andelen som har en lägesbild baserad på det senaste året, och inte minst vartannat år som andelen är baserad på från 2023 och framåt. Det beror på en annan frågeformulering i enkäten 2022. År 2022 var det 7 procent av kommunerna som hade uppdaterat sin kartläggning för mer än 12 månader sedan, men som fortfarande ligger inom lagkravet att ha uppdaterat lägesbilden minst vartannat år. Det innebär att upp till 7 procent fler kommuner kan ha tagit fram en lägesbild enligt lagkraven 2022. Eftersom en lägesbild enligt lagen måste innehålla en kartläggning av brottslighetens typ, omfattning och konsekvenser samt en orsaksanalys är det dock troligt att andelen endast hade varit marginellt större än 18 procent om de som genomfört kartläggningar för mellan 12 och 24 månader sedan också hade inkluderats.
- d Kommunerna behövde inte fatta beslut om en åtgärdsplan enligt lagen (2023:196) förrän 1 juli 2024. Perioden för enkätundersökningen är varje år under våren, vilket innebär att år 2025 är den första mätningen efter att lagkravet om åtgärdsplan trätt i kraft. Andelen kommuner som har beslutat om en åtgärdsplan baserat på en lägesbild 2024 visar andelen kommuner som har beslutat om en åtgärdsplan och genomfört åtgärder som baseras på en lägesbild. Andelen för åren 2022–2023 och 2025 visar de kommuner som har beslutat om en åtgärdsplan som baseras på en lägesbild.
- e Andelen kommuner som vidtagit åtgärder avser åtgärder som genomförts under de senaste 12 månaderna, och åsyftar minst en av följande typer av åtgärder: åtgärder för att försvåra genomförandet av brott, minska gärningspersoners brottsbenägenhet, stärka formell och informell kontroll eller förebygga brott på andra sätt. År 2025 ändrades svarsalternativet ”åtgärder för att försvåra genomförandet av brott” till ”åtgärder för att skydda potentiella brottsoffer eller brottsobjekt”, för att bättre överensstamma med den teoretiska modellen brotstriangeln. Ändringen har inte bedömts påverka resultaten i sådan omfattning att det förhindrar jämförelse över tid.
- f Frågan om uppföljning av åtgärder har under perioden 2022–2023 endast ställts till kommuner som svarat att de genomfört åtgärder under de senaste 12 månaderna, medan samtliga kommuner fick frågan om uppföljning 2024–2025.

Från och med 2025 har Brå därutöver följt lokalpolisområdenas arbete enligt olika delar av Polismyndighetens brottsförebyggande strategi som beslutades 2022. Urvalet av indikatorer är inte heltäckande för strategin men speglar centrala delar av den. Även här är det viktigt att betona att likt lagens indikatorer är indikatorerna för strategin en fördjupning av det kunskapsbaserade arbete som Brå följt sedan 2017. Lokalpolisområdenas utveckling utifrån dessa processindikatorer redovisas i tabell 5.

Tabell 5. Indikatorer på utvecklingen av brottsförebyggande arbete i lokalpolisområden år 2017–2025. Av dessa ingår åtta indikatorer i Brås uppföljning av Polismyndighetens brottsförebyggande strategi, vilka är markerade med (I). Andel per år, i procent.

Lokalpolisområdenas brottsförebyggande arbete									
År	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lokalpolisområden som genomfört en kartläggning ^a (I)	87	79	87	77	89	75	77	86	77
Lokalpolisområden som genomfört en orsaksanalys ^b (I)	-	60	62	72	71	64	54	67	63
Lokalpolisområden som beslutat om en åtgärdsplan (I)	-	-	-	-	-	76	77	74	75
Lokalpolisområden som vidtagit åtgärder ^c	96	87	90	-	-	98	96	96	100
Lokalpolisområden som har brotstriangeln som utgångspunkt i arbetet ^d (I)	-	-	-	-	-	-	-	60	61
Lokalpolisområden som baserat val av åtgärder på lägesbild och evidens ^e (I)	-	-	-	-	-	-	-	44	38
Lokalpolisområden som arbetat främst utifrån situationell prevention (I)	-	-	-	-	-	-	-	33	48
Lokalpolisområden som följt upp vidtagna åtgärder ^f (I)	-	-	-	-	-	63	47	73	87
Lokalpolisområden som har aktuella medborgarlöften ^g (I)	-	-	-	-	-	-	-	85	68

- a Andelen lokalpolisområden som genomfört en kartläggning avser kartläggningar som genomförts under de senaste 12 månaderna.
- b Andelen lokalpolisområden som genomfört en orsaksanalys avser de lokalpolisområden som både genomfört en kartläggning under de senaste 12 månaderna och genomfört en orsaksanalys.
- c Andelen lokalpolisområden som vidtagit åtgärder avser åtgärder som genomförts under de senaste 12 månaderna, och åsyftar minst en av följande typer av åtgärder: åtgärder för att försvåra genomförandet av brott, minska gärningspersoners brottsbenägenhet, stärka formell och informell kontroll eller förebygga brott på andra sätt. År 2025 ändrades svarsalternativet ”åtgärder för att försvåra genomförandet av brott” till ”åtgärder för att skydda potentiella brottsoffer eller brottsobjekt” för att bättre överensstämja med den teoretiska modellen brotstriangeln. Ändringen har inte bedömts påverka resultaten i sådan omfattning att det förhindrar jämförelse över tid.
- d Andelen lokalpolisområden som har brotstriangeln som utgångspunkt i arbetet avser att lokalpolisområdet har genomfört alla av följande typer av åtgärder, motsvarande brotstriangelns tre komponenter: åtgärder för att skydda potentiella brottsoffer eller brottsobjekt, minska gärningspersoners brottsbenägenhet, eller stärka formell och informell kontroll.

- e Andelen lokalpolisområden som baserat val av åtgärder på lägesbild och evidens avser val av åtgärder grundat på kartläggning, orsaksanalys, forskning eller teori gällande metoder som är verkningsfulla, utvärdering av brottsförebyggande metoder och beprövad erfarenhet gällande metoder som är verkningsfulla, samt att lokalpolisområdet har beslutat om en åtgärdsplan.
- f Samtliga lokalpolisområden har fått frågan om uppföljning av åtgärder under perioden 2022–2025.
- g Andelen lokalpolisområden som har aktuella medborgarlöften för vissa eller alla kommuner inom lokalpolisområdet.

Som en del av Brås uppföljning av lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete och Polismyndighetens brottsförebyggande strategi har två index tagits fram. Dessa index omfattar ett antal indikatorer som syftar till att fånga i vilken utsträckning kommunerna och lokalpolisområdena arbetar i enlighet med lagen respektive strategin. Tabell 6 redogör för andelen kommuner och lokalpolisområden som uppfyller samtliga framtagna indikatorer för lagen respektive strategin.

Tabell 6. Översikt av kommuner och lokalpolisområden som uppfyller samtliga av Brås indikatorer för kommunernas brottsförebyggande arbete enligt lag (2023:196) respektive lokalpolisområdets brottsförebyggande arbete enligt Polismyndighetens strategi (pm 2022:12), 2023–2025. Andel per år, i procent.

Översikt utifrån lag 2023:196 och Polismyndighetens strategi pm 2022:12)			
År	2023	2024	2025
Kommuner som uppfyller alla fem indikatorer för brottsförebyggande arbete enligt lag ^a	8	11	17
Lokalpolisområden som uppfyller alla åtta indikatorer för brottsförebyggande arbete enligt Polismyndighetens strategi ^b	-	6	9

- a Andelen kommuner som arbetar enligt lag 2023:196 bygger på ett index som omfattar följande fem indikatorer: kommunen har 1) minst vartannat år tagit fram en lägesbild (4 och 6 §§) 2) beslutat om en åtgärdsplan med lägesbild som underlag (5 §) 3) minst vartannat år följt upp åtgärdsplanen (6 §) 4) har och leder strategiskt råd (10 §), och 5) har en samordningsfunktion med det ansvar som pekas ut i lagen (11–12 §§). Dessa indikatorer redovisas enskilt i tabell 4 och 5.
- b Andelen lokalpolisområden som arbetar enligt polisens strategi bygger på ett index som omfattar följande åtta indikatorer: 1) genomfört en kartläggning under de senaste 12 månaderna 2) både genomfört en kartläggning under de senaste 12 månaderna och genomfört en orsaksanalys 3) beslutat om en åtgärdsplan 4) utgått från brottstriangelns samtliga tre komponenter i det brottsförebyggande arbetet 5) främst arbetat utifrån situationell prevention, framför social prevention 6) baserat val av åtgärder på lägesbild och evidens 7) följt upp vidtagna åtgärder, och 8) har aktuella medborgarlöften för vissa eller alla kommuner inom lokalpolisområdet. Dessa indikatorer redovisas enskilt i tabell 5.

Bilaga 3 Tabell över myndigheters uppdrag 2025

59 myndigheter har valts ut utifrån att de har eller tidigare har haft någon typ av regeringsuppdrag kopplat till brottsförebyggande arbete de senaste två åren eller anses relevanta som aktörer på området. Det kan finnas myndigheter som har eller har haft uppdrag som saknas i listan. Genomgången av instruktioner och regeringsuppdrag skedde under september 2025, vilket innebär att förändringar i instruktioner kan ha skett. I regleringsbrev har det skett förändringar sedan dess. Bedömningen att det finns ett begränsat uppdrag bygger på Brås tolkning av skrivningarna. Ett begränsat uppdrag innebär i det här fallet att man på något sätt ska arbeta mot kriminalitet eller brottslighet som en del av sitt ansvarsområde.

Myndighet	Förordning med instruktion	Regleringsbrev
Arbetsförmedlingen	Nej	Ja, begränsat
Arbetsmiljöverket	Nej	Nej
Barnombudsmannen	Nej	Nej
Bolagsverket	Ja, begränsat	Nej
Boverket	Nej	Nej
Brottsförebyggande rådet	Ja	Ja
Brottsoffermyndigheten	Nej	Nej
Centrala studiestödsnämnden	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Diskrimineringsombudsmannen	Nej	Nej
Ekobrottsmyndigheten	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Ekonomistyrningsverket	Nej	Nej
Energimyndigheten	Nej	Nej
Fastighetmäklarinspektionen	Nej	Nej
Finansinspektionen	Nej	Nej
Folkhälsomyndigheten	Nej	Ja, begränsat
Fondtorgsnämnden	Nej	Ja, begränsat
Forskningsrådet för hälsa arbetsliv och välfärd	Nej	Nej
Försäkringskassan	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Inspektionen för strategiska produkter	Nej	Nej

Myndighet	Förordning med instruktion	Regleringsbrev
Inspektionen för vård och omsorg	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Jordbruksverket	Nej	Nej
Jämställdhetsmyndigheten	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Konkurrensverket	Nej	Nej
Konsumentverket	Nej	Nej
Kriminalvården	Ja	Ja
Kronofogden	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Kustbevakningen	Nej	Nej
Livsmedelsverket	Nej	Nej
Länsstyrelsen	Nej, men finns i särskild förordning	Ja, begränsat
Migrationsverket	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Myndigheten för delaktighet	Nej	Ja, begränsat
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	Nej	Nej
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	Nej	Nej
Myndigheten för stöd till trossamfund	Nej	Nej
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	Nej	Ja, begränsat
Naturvårdsverket	Nej	Nej
Pensionsmyndigheten	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Polismyndigheten	Ja, begränsat	Ja
Revisorsinspektionen	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Skatteverket	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Skolinspektionen	Nej	Ja, begränsat
Skolverket	Nej	Ja, begränsat
Socialstyrelsen	Nej	Ja, begränsat
Specialpedagogiska skolmyndigheten	Nej	Nej
Spelinspektionen	Nej	Ja, begränsat
Statens beredning för medicinsk utvärdering	Nej	Nej
Statens institutionsstyrelse	Ja, begränsat	Nej
Statens servicecenter	Nej	Nej

Myndighet	Förordning med instruktion	Regleringsbrev
Statskontoret	Nej	Ja, begränsat
Säkerhetspolisen	Ja	Nej
Trafikverket	Nej	Nej
Transportstyrelsen	Nej	Nej
Tullverket	Nej	Ja, begränsat
Upphandlingsmyndigheten	Nej	Nej
Utbetalningsmyndigheten	Ja, begränsat	Ja, begränsat
Verket för innovationssystem	Nej	Nej
Åklagarmyndigheten	Nej	Ja

Bilaga 4 Ekonomiska stöd för brottsförebyggande arbete

Tabellen har sammanställts efter en genomgång av kända ekonomiska stöd som berör det brottsförebyggande området och vilka regelverk stöden grundas på. Genomgången av stöden gjordes i september 2025. Det innebär att det kan saknas stöd på listan som tillkommit senare. Det kan också finnas stöd som inte kommit till Brås kännedom och därmed inte står med i listan.

Tabell 8. Myndigheter som ger ekonomiskt stöd på det brottsförebyggande samt vilken typ av regelverk stödet baseras på.

Bidragsgivande myndighet	Stödformens namn	Reglerverk
Brottsförebyggande rådet	Statsbidrag för förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism	Förordning
Brottsförebyggande rådet	Statsbidrag till kommuner för brottsförebyggande åtgärder 2025	Förordning
Brottsförebyggande rådet	Ekonomiskt stöd för utvärdering och uppföljning	Regleringsbrev
Brottsförebyggande rådet	Ekonomiskt stöd för utveckling och innovation	Regleringsbrev
Jämställdhetsmyndigheten	Projektbidrag för våldsförebyggande arbete	Förordning
Jämställdhetsmyndigheten	Verksamhetsbidrag för våldsförebyggande arbete	Förordning
Kriminalvården	Statsbidrag till organisationer inom kriminalvårdens område	Förordning
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	Statsbidrag för förstärkta familjerätter och våldsförebyggande familjerådgivning 2025	Regeringsuppdrag
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	Statsbidrag för förstärkt föräldraskapsstöd	Regleringsbrev
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	Verksamhetsbidrag för förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck genom utbildningsinsatser i kommun och region för 2025	Regleringsbrev

Bidragsgivande myndighet	Stödformens namn	Reglerverk
Myndigheten för stöd till trossamfund	Statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället	Förordning
Polisen	Stöd till avhoppare	Regleringsbrev
Polisen	Stöd till avhoppare	Regleringsbrev
Socialstyrelsen	Statsbidrag för att förebygga och motverka brottslighet	Regeringsuppdrag
Socialstyrelsen	Statsbidrag till vissa kommuner för insatser som avser barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet, bidragsår 2026	Förordning
Trafikverket	Bidrag för etablering av anläggningar för nykterhetskontroller	Förordning
Vetenskapsrådet	Nationellt forskningsprogram om brottslighet	Regleringsbrev

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon 08-527 58 400, e-post registrator@bra.se, www.bra.se